

Raport z realizacji w 2013 roku

Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa

Cel szczegółowy:

Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Priorytet:

1.1. Podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	1.1.1. Poprawa jakości i dostępności do edukacji ogólnej, artystycznej i zawodowej na wszystkich poziomach	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie / Strategia rozwoju kapitału ludzkiego Sprawne Państwo
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategia rozwoju kapitału społecznego /
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeńiowe / inwestycyjne	<p>Wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży z obszarów wiejskich poprzez stypendia w szkołach rolniczych i dotacje na realizację zadań publicznych (MRiRW)</p> <p>W latach 2012-2013 Dyrektorzy szkół rolniczych prowadzonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przeznaczyci na stypendia dla uczniów szkół rolniczych podległych Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi kwotę 46 806 zł (w tym w 2012 r. - 21 422 zł, a w 2013r. - 25 384 zł). Dodatkowo w 2013 r. w ramach rządowego programu pomocy uczniom w 2013 r. – „Wyprawka szkolna” wydatkowano łącznie 147 656,48 zł.</p> <p>Minister RiRW corocznie udziela również dotacji na realizację zadań publicznych dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych, w tym stowarzyszeń. Dotacje te przeznaczane są na organizację m.in. wyjazdów, warsztatów, szkoleń, seminariów i zawodów sportowych dla młodzieży i mają na celu m.in.: wspieranie, poznawanie i promowanie kultury, historii i tradycji narodowych kraju i własnego regionu; upowszechnianie i poszerzanie wiedzy nt.: wpływu rolnictwa na zmiany klimatyczne, wartości odżywczej i zdrowotnej chleba wypiekanego tradycyjnymi metodami; upowszechnianie kultury fizycznej, sportu i turystyki wśród uczniów szkół rolniczych oraz młodzieży zamieszkałej na terenach wiejskich. W latach 2012-2013 na</p>	

	<p>realizację ww. zadań publicznych przeznaczono łącznie kwotę 874 000 zł (w tym w 2012 roku – 494 000 zł, a w 2013 r. – 380 000 zł).</p> <p><i>Stosowanie nowoczesnych technik i technologii w procesie kształcenia zawodowego w rolnictwie na obszarach wiejskich (MRiRW)</i></p> <p>Minister RiRW wspiera szkoły prowadzone przez JST w zakresie zakupu wyposażania w nowoczesne pomoce dydaktyczne, poprzez udzielanie pomocy materialnej na zakup nowoczesnych maszyn, urządzeń, narzędzi lub sprzętu, niezbędnych do realizacji praktycznej nauki zawodu. Wsparcie udzielane jest poprzez przyznanie dotacji celowej na zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych niezbędnych w procesie kształcenia. W latach 2012-2013 na ten cel udzielono dotacji celowych w łącznie kwotę 513 578,22 zł (w tym w 2012r. – 216 848,72 zł, a w 2013r. – 296 729,50).</p> <p><i>Podnoszenie jakości nauczania, w tym zmniejszanie nierówności w jakości edukacji na terenach miejskich i wiejskich (MiiR)</i></p> <p>W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Priorytet IX <i>Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach</i>, Poddziałanie 9.1.2 <i>Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych</i>, Poddziałanie 9.1.3 <i>Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych</i>) realizowane jest wsparcie tworzenia kompleksowych programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych, prowadzących kształcenie ogólne, obejmujących przykładowo dodatkowe zajęcia pozalekcyjne lub pozaszkolne, udzielenie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego czy też doradztwa edukacyjno-zawodowego, jak i wyposażenie szkół w instrumenty o szczególnym znaczeniu dla systemu kształcenia uczniów, którzy nie funkcjonują prawidłowo w systemie oświaty, przez co zagrożeni są przedwczesnym jego opuszczeniem. W latach 2012-2013 projekty rozwojowe zrealizowało ponad 1,2 tys. szkół z obszarów wiejskich. Instrumentem towarzyszącym wyrównywaniu szans edukacyjnych i podnoszeniu jakości kształcenia poprzez programy rozwojowe są programy stypendialne dla uczniów szczególnie uzdolnionych, którym sytuacja materialna utrudnia rozwój edukacyjny.</p> <p>W ramach Działania 9.4 <i>Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty</i> realizowane jest podnoszenie kwalifikacji nauczycieli oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu. liczby nauczycieli z terenów wiejskich. W latach 2012-13 w zakresie doskonalenia zawodowego wsparto z PO KL ok. 28,5 tys. nauczycieli z obszarów wiejskich.</p>
inne	

Kierunek interwencji	1.1.2. Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych osób pracujących w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku		
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne	<p>Rozwiązania systemowe w kształceniu zawodowym w kierunkach rolniczych (MRiRW) Od 1 września 2012 r. w resortowych szkołach rolniczych rozpoczęło się wdrażanie nowych rozwiązań oświatowych, dotyczących nowego podejścia do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (wprowadzenie podziału zawodu na kwalifikacje, wygaszanie szkół zawodowych dla osób dorosłych i wprowadzenie w to miejsce kwalifikacyjnych kursów zawodowych, możliwość odrębnego potwierdzania kwalifikacji poprzez zewnętrzny egzamin). Wiedza i umiejętności, które do tej pory były realizowane w szkołach dla dorosłych, osoby zainteresowane (w tym rolnicy) mogą zdobywać drogą kursową, co umożliwi łatwiejsze uzyskanie niezbędnych kwalifikacji zawodowych przewidzianych w danym zawodzie. W tym celu utworzone zostały Centra Kształcenia Ustawicznego. W 2012 r. utworzono 19 Centrów Kształcenia Ustawicznego, a w 2013 r. – 4 Centra Kształcenia Ustawicznego.</p> <p>W roku szkolnym 2012/13 rozpoczęto 21 kwalifikacyjnych kursów zawodowych dla 529 słuchaczy, a w r. szk. 2013/14 - 43 kursy dla 1000 słuchaczy. Kwalifikacyjne kursy zawodowe dla kwalifikacji R.3 Prowadzenie produkcji rolniczej stanowią 70% wszystkich kursów. Pozostałe 30% stanowią kursy z zakresu ogrodnictwa, mechanizacji rolnictwa oraz przetwórstwa rolno-spożywczego. Ponadto Centra Kształcenia Ustawicznego organizują kursy umiejętności zawodowych, a także inne formy pozaszkolne, umożliwiające uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych takich, jak: kierowanie wózkami widłowymi, obsługa kombajnu lub stosowanie środków ochrony roślin. W roku szkolnym 2012/2013 zorganizowano 7 takich kursów., a w r. szk. 2013/2014 zorganizowano 5 kursów.</p> <p>Kształcenie w nowych zawodach w szkołach rolniczych (MRiRW) Kształcenie w szkołach rolniczych jest prowadzone w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, w zmianach której brał udział Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Od roku szkolnego 2012/2013 obejmuje ona kształcenie w 25 zawodach, dla których ministrem właściwym lub współwłaściwym jest minister do spraw rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych i rybołówstwa, w tym w 15 zawodach nauczanych na poziomie technikum i 10 zawodach nauczanych w zasadniczej szkole zawodowej, w takich obszarach, jak: produkcja rolnicza, ogrodnictwo, technika rolnicza, przetwórstwo spożywcze, agrobiznes, kształtowanie krajobrazu, turystyka wiejska, usługi gastronomiczne, rybactwo śródlądowe, inżynieria środowiska i melioracja, weterynaria.</p> <p>W roku szkolnym 2012/2013 dla 36 szkół rolniczych, wydano zgodę na rozpoczęcie kształcenia w nowych zawodach.</p>	

	<p>W większości zgody te dotyczyły zmian w klasyfikacji zawodów (kucharz, technik żywienia i usług gastronomicznych). Pozostałe związane były wprowadzeniem kształcenia w nowych dla szkół zawodach, tj.: technik weterynarii, technik inżynierii środowiska i melioracji, technik turystyki wiejskiej, technik rybactwa śródlądowego. W roku szkolnym 2013/2014 dla 13 szkół rolniczych wydano zgodę na rozpoczęcie kształcenia w nowych dla tych szkół zawodach takich, jak: technik turystyki wiejskiej, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik weterynarii, kucharz, technik mechanizacji rolnictwa oraz operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego.</p>
<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p><i>Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób pracujących w sektorze rolno-spożywczym w ramach działań PROW 2007-2013 (MRiRW)</i></p> <p>W latach 2012-2013 kontynuowane było wdrażanie działania 111 <i>Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie</i> PROW 2007-2013, w ramach którego doskonaleniem zawodowym zostali objęci rolnicy i posiadacze lasów na zasadzie dobrowolności.</p> <p>Do dnia 31 grudnia 2013 r. w działaniu tym uruchomiono siedem naborów wniosków o przyznanie pomocy, w tym m.in. w okresie: od dnia 8 grudnia 2011 r. do dnia 16 stycznia 2012 r. (IV edycja), od dnia 20 listopada do dnia 20 grudnia 2012 r. (V edycja), od dnia 29 kwietnia do dnia 3 czerwca 2013 r. (VI edycja) i od dnia 21 listopada do dnia 20 grudnia 2013 r. (VII edycja). Łącznie w trakcie naborów w ramach IV-VII edycji działania wpłynęło 150 wniosków o przyznanie pomocy, w tym w naborze przeprowadzonym w IV edycji - 44 wnioski, w V edycji - 2 wnioski, w VI edycji – 5 wniosków, a w ostatniej VII edycji – 99 wniosków.</p> <p>Ogółem w ramach siedmiu edycji działania ogłoszono 123 konkursy na realizację szkoleń z zakresu 9 tematów (11 konkursów o zasięgu ogólnokrajowym oraz 112 konkursów wojewódzkich). Do końca grudnia 2013 r. podpisano 89 umów na kwotę 92 098 411,09 zł, w tym w 2013 r. 4 umowy, które dotyczyły IV, V i VI edycji działania na kwotę 10 479 669,35 zł.</p> <p>Od początku realizacji działania beneficjenci złożyli 204 wnioski o płatność na kwotę 73 102 284,03 zł, w tym w 2013 r. 41 wniosków na kwotę 22 268 496,84 zł. Do 31 grudnia 2013 r. zrealizowano płatności na rzecz 36 beneficjentów w kwocie 73 146 618,86 zł, w tym w 2013 r. zrealizowano 47 płatności na kwotę 22 320 175,59 zł.</p> <p>Od początku realizacji PROW 2007-2013 w szkoleniach udział wzięło 176,9 tys. osób, w tym 121,2 tys. mężczyzn i 55,8 tys. kobiet. Dominującą grupą były osoby zatrudnione w rolnictwie (99,9% ogółu uczestników zakończonych szkoleń). Pozostali uczestnicy szkoleń byli zatrudnieni w leśnictwie (0,2 tys. osób).</p> <p>Umowy podpisane w ramach tego działania umożliwią realizację szkoleń z zakresu: minimalnych wymagań wzajemnej zgodności dla gospodarstw rolnych (tzw. cross-compliance) (do końca 2013 r. przeprowadzono 4 516 szkoleń); zastosowania mikrokomputerów i programów komputerowych w usprawnieniu zarządzania gospodarstwem rolnym i leśnym (1 623 szkolenia); ekonomiki i zarządzania gospodarstwem rolnym lub produkcją leśną (373 szkolenia); upowszechniania standardów jakościowych w produkcji rolniczej i leśnej (965 szkoleń); upowszechniania nowoczesnych technologii w rolnictwie i leśnictwie (256 szkoleń); upowszechniania zasad proekologicznych metod produkcji rolniczej, a w szczególności integrowanej produkcji rolniczej i rolnictwa ekologicznego (225 szkoleń); poprawy, jakości i higieny produkcji (137 szkoleń); podejmowania nowych, rynkowo zorientowanych kierunków produkcji rolnej (123 szkolenia).</p> <p><i>Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata</i></p>

	<p>2007-2013 (MRiRW)</p> <p>Do końca 2013 r. zostało przeprowadzonych pięć naborów wniosków o przyznanie pomocy z tytułu korzystania z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów. 2 stycznia 2013 r. został uruchomiony piąty nabór wniosków, który został zakończony w dniu 31 grudnia 2013 r. Ogółem złożono 63 580 wniosków o przyznanie pomocy na łączną kwotę 243 680 280,00 zł, a w piątym naborze złożono 10 264 wnioski na kwotę 37 110 320,00 zł.</p> <p>Do 31 grudnia 2013 r. wydano w ramach wszystkich naborów 49 680 decyzji przyznających pomoc na kwotę 180 581 440,00 zł, w tym w 2013 r. 7 140 decyzji o przyznaniu pomocy na kwotę 18 482 200,00 zł.</p> <p>Od początku realizacji działania do końca 2013 r. beneficjenci złożyli 42 518 wniosków o płatność na kwotę 125 173 341,52 zł. Zrealizowano płatności w kwocie 118 871 460,46 zł dla 36 678 beneficjentów. W 2013 r. złożono 13 157 wniosków o płatność na kwotę 36 514 926,59 oraz zrealizowano płatności w kwocie 42 915 786,51 zł. Jedna płatność dotyczyła refundacji kosztów związanych z korzystaniem z usług doradczych przez posiadaczy lasów (2 160,00 zł).</p>
inne	

Kierunek interwencji	1.1.3. Uczucie się przez całe życie ułatwiające zmianę zawodu lub doskonalenie zawodowe	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie Strategia rozwoju kapitału społecznego
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, wg stanu na dzień 31 grudnia 2013 r., ponad 9,9 tys. osób zwolnionych oraz blisko 13,7 tys. pracowników zagrożonych negatywnymi skutkami procesów restrukturyzacji w przedsiębiorstwach objęto działaniami szybkiego reagowania na poziomie regionalnym. W zakresie działań promujących przedsiębiorczość akademicką, ponad 33,3 tys. osób otrzymało wsparcie szkoleniowo-doradcze w zakresie rozpoczynania własnej działalności gospodarczej typu <i>spin-off</i> lub <i>spin-out</i> .	
inne	<p><i>Pomoc świadczona przez Urzędy Pracy na rzecz osób bezrobotnych i poszukujących pracy (MPiPS)</i> Urzędy pracy udzielają osobom bezrobotnym i poszukującym pracy pomocy w zakresie uzyskiwania lub uzupełniania kwalifikacji i kompetencji na podstawie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o <i>promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy</i> (Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.). Pomoc ta jest skierowana do wszystkich osób zarejestrowanych w urzędach pracy, w tym do mieszkańców obszarów wiejskich. W 2012 r. wśród osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 30 120 osób ukończyło szkolenie, co stanowi 38,1% ogółu osób bezrobotnych, którzy ukończyli tę formę aktywizacji. Efektywność szkoleń w tej grupie osób wyniosła 46,5% (13 997 osób podjęło pracę w trakcie lub po ukończeniu szkolenia); 2) 60 536 osób ukończyło staż, co stanowi 44,6% ogółu osób bezrobotnych, które ukończyły tę formę aktywizacji. Efektywność staży w tej grupie osób wyniosła 62,8% (38 002 osób podjęło pracę w trakcie lub po ukończeniu stażu); 3) 129 osób ukończyło przygotowanie zawodowe dorosłych, co stanowi 47,8% osób bezrobotnych, które ukończyły tę formę aktywizacji. Efektywność przygotowania zawodowego w tej grupie osób wyniosła 47,3% (61 osób podjęło pracę w trakcie lub po ukończeniu przygotowania zawodowego dorosłych). <p><i>Działalność szkoleniowa i edukacyjna Ośrodków Doradztwa Rolniczego (MRiRW)</i> W latach 2012-2013 Ośrodki Doradztwa Rolniczego organizowały szkolenia i wyjazdy studyjne, których celem było podnoszenie pozarolniczych kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich. Ponadto prowadzone były dyżury w biurze reorientacji zawodowej oraz opracowano Indywidualne Plany Reorientacji Zawodowej. Główną tematyką projektów szkoleniowych było:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój agroturystyki 	

- księgowość małych i średnich przedsiębiorstw;
- kursy zawodowe (np. w zawodzie kucharz małej gastronomii, obsługa wózków widłowych itp.);
- wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży - praktyki i staże zawodowe;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa kulinarnego;
- żywność wysokiej jakości;
- odnawialne źródła energii;
- projekty w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III. *Wysoka jakość systemu oświaty*, Działanie 3.4. *„Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie”* Poddziałanie 3.4.3. *Upowszechnianie uczenia się przez całe życie*;
- działania w ramach projektu pt.: *„Zmiana roli – Szkolenia i kursy dla osób odchodzących rolnictwa”*, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Projekt VIII *„Regionalne kadry gospodarki”* Działanie 8.1. *Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie*, Poddziałanie 8.1.2 *Wsparcie pracowników adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie*.

Kierunek interwencji	1.1.4. Podnoszenie umiejętności związanych z wykorzystywaniem technologii ICT i prowadzeniem działalności gospodarczej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Strategia rozwoju kapitału społecznego
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Objęcie szkół szerokopasmowym dostępem do Internetu i zwiększenie kompetencji cyfrowych nauczycieli szkół rolniczych (MRiRW) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wspiera doskonalenie zawodowe nauczycieli związane m.in. z wykorzystaniem technologii ICT, poprzez akceptowanie planów doskonalenia zawodowego nauczycieli, przedstawianych Ministrowi jako organowi prowadzącemu przez Dyrektorów szkół. Środki budżetowe na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli przeznaczone są w wysokości do 1 % planowanych rocznych środków na wynagrodzenia nauczycieli w danym roku, jednak nie mniej niż 0,5 % tych środków dla każdej ze szkół podległych Ministrowi RiRW. Środki budżetowe przeznaczone na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli w roku 2012 wyniosły łącznie kwotę 436 270 zł, w roku 2013 - 620.333 zł a w roku 2014 zaplanowano kwotę 591.480 zł.</p>	
inne	<p>Działania Ośrodków Doradztwa Rolniczego w zakresie edukacji cyfrowej osób dorosłych na obszarach wiejskich i zapewnienia szerokiego dostępu do wiedzy w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej (MRiRW) Wszystkie oddziały Ośrodków Doradztwa Rolniczego w okresie 2012-2013 realizowały zadania dotyczące powyższej tematyki np. w formie szkoleń, spotkań czy warsztatów. ODR-y planują kontynuację tego rodzaju działań w latach następnych. W szczególności analizowanym okresie przeprowadzono m.in. następujące inicjatywy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • szkolenie „Rola Internetu w rozwoju obszarów wiejskich”; • szkolenie „Zastosowanie komputera i wybranych programów komputerowych w procesie zarządzania gospodarstwem rolnym”; • szkolenie „Promocja obszarów wiejskich na stronach internetowych ośrodków doradztwa rolniczego; • szkolenie „Internet w kreowaniu marki, czyli e-marketing w praktyce”; • szkolenia i spotkania w kierunku wykorzystywania IT w codzienności osób dorosłych na wsi; • organizacja przez Centrum Kształcenia na Odległość kursów otwartych; 	

- szkolenia nt.: „Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich oraz dodatkowe źródło dochodów na wsi w tym agroturystyka”;
- warsztaty dla osób w wieku 50+ – Latarnicy;
- serwis Platformy Edukacyjnej powstałej w ramach projektu „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich”;
- realizacja szkoleń statutowych z zakresu wykorzystania programów komputerowych w prowadzeniu działalności rolniczej;
- realizacja projektu „ECOOP-Cyfrowe środowisko współdziałania”
- realizacja projektu „Rozwój e-usług”;
- szkolenia w zakresie finansów gospodarstwa rolnego oraz ubezpieczenia rolników i gospodarstw rolnych;
- realizacja projektu „Metoda interaktywnego zarządzania dla poprawy przedsiębiorczości rolniczej w Europie Centralnej i Wschodniej”
- prowadzenie "Wioski Internetowej" dla mieszkańców obszarów wiejskich;
- realizacja projektu - „REORIENTACJA – wsparcie doradcze i szkoleniowe osób odchodzących z rolnictwa”;
- szkolenie „Możliwości wsparcia finansowego działalności innej niż rolnicza”;
- działalność doradcza m.in. w zakresie podejmowania dodatkowych źródeł dochodu oraz tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw;
- wyjazdy studyjne jak np. wjazd dot. alternatywnych źródeł dochodu w gospodarstwach rolnych na przykładzie Austrii”.

Priorytet:

1.2. Zwiększanie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany ich miejsca zamieszkania

Kierunek interwencji	1.2.1. Poprawa wahadłowej mobilności przestrzennej na poziomie lokalnym i regionalnym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku		
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia Rozwoju Transportu
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	Dodatek relokacyjny (MIiR) W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Priorytet VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i> , Poddziałanie 6.1.1 <i>Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy</i>) przewiduje się przydzielanie dodatku relokacyjnego, który jest głównym instrumentem promującym mobilność. Ma on stanowić formę pomocy dla osób, które są zmuszone do zmiany miejsca zamieszkania z uwagi na podjęcie pracy. Może on zostać przyznany w wysokości 5 000 zł brutto dla osoby, która uzyskała zatrudnienie w odległości powyżej 50 km od miejsca stałego zamieszkania z przeznaczeniem na pokrycie kosztów dojazdu i/lub zakwaterowania w początkowym okresie zatrudnienia. Jednorazowy dodatek relokacyjny może być realizowany w ramach projektu wyłącznie w połączeniu z innymi aktywizującymi formami wsparcia przewidzianymi w typie operacji. W 2013 r. udział w projektach tego typu współfinansowanych z PO KL zakończyło 67,5 tys. osób z obszarów wiejskich.	
inne		

Kierunek interwencji	1.2.2. Rozwiązania prawne i systemowe na rynku pracy w zakresie ułatwiania i upowszechniania stosowania elastycznych form pracy	
	1.2.3. Zwiększenie wykorzystania i promocja elastycznych form zatrudnienia przez pracodawców	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (1.2.2)	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Zmiany prawne umożliwiające bardziej elastyczne organizowanie czasu pracy (MPiPS) Z dniem 23 sierpnia 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 12 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – <i>Kodeks pracy oraz ustawy o związkach zawodowych</i> (Dz. U. poz. 896) umożliwiająca bardziej elastyczne organizowanie czasu pracy. Nowelizacja ta wprowadziła możliwość wydłużania okresu rozliczeniowego do 12 miesięcy – po spełnieniu dodatkowych warunków, a także stosowania tzw. ruchomego czasu pracy.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Kierunek interwencji	1.2.4. Zwiększenie dostępu do usług opieki nad dzieckiem	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p><i>Upowszechnienie wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-5 (MEN)</i></p> <p>W celu zwiększenia upowszechnienia edukacji przedszkolnej, w tym zwłaszcza na obszarach wiejskich, wprowadzono zmiany legislacyjne ułatwiające dostęp do wychowania przedszkolnego dzieci w wieku do 5 roku życia. W związku ze zmianami, które zostały wprowadzone 5 sierpnia 2010 r. ustawą o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz. U. nr 149, poz. 991) wydane zostało nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania. Ponadto 28 czerwca 2011 r. Minister Edukacji Narodowej podpisał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 143, poz. 839), zwiększające minimalny tygodniowy wymiar godzin zajęć świadczonego nauczania, wychowania i opieki w innych formach wychowania przedszkolnego. Wprowadzenie nowelizacji rozporządzenia w przedmiotowym zakresie, pozwoliło na zapewnienie dzieciom równych szans edukacyjnych – zwiększony został wymiar godzin zajęć w tych formach wychowania przedszkolnego. Powyższe akty wykonawcze pozwoliły na tworzenie, obok istniejących w systemie przedszkoli, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego, a tym samym na upowszechnianie dostępu do edukacji przedszkolnej, w tym zwłaszcza na obszarach wiejskich.</p> <p>Ponadto 1 września 2013 r. rozpoczęto wdrażanie istotnych zmian w systemie finansowania przedszkoli, będących wynikiem uchwalonych 13 czerwca 2013 r. przez Sejm zmian w ustawie o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (tzw. „ustawa przedszkolna”) (Dz. U. poz. 827). Istotą zmian jest wsparcie finansowe jednostek samorządu terytorialnego w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego poprzez dotowanie z budżetu państwa i stopniowe zwiększanie udziału wydatków państwa na wsparcie gmin w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego. Znaczące środki finansowe przeznaczone na rozwój wychowania przedszkolnego zarówno przez gminy, które w ten sposób realizują swoje zadanie własne, jak i budżet państwa, zgodnie z przepisami ww. ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, skutkują znaczącym zwiększeniem dostępu do edukacji przedszkolnej. Świadczą o tym wskaźniki dotyczące upowszechnienia wychowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 3-5 lat, które wzrosły z 44,6% ogółem w roku szkolnym 2006/2007, do 73,9% w roku szkolnym 2013/2014. W tym samym czasie na obszarach wiejskich wskaźnik ten wzrósł z 21,4% do 63,6%.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe /		

inwestycyjne	
inne	<p>Wsparcie w zakresie edukacji przedszkolnej w ramach PO KL (MiiR)</p> <p>Wsparcie w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Poddziałanie 9.1.1 <i>Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej</i>) umożliwia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zakładanie nowych przedszkoli i innych form edukacji przedszkolnej (w szczególności na obszarach wiejskich), - wsparcie istniejących ośrodków w celu wygenerowania nowych miejsc przedszkolnych, - realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych, w powiązaniu z ww. działaniami, wyrównujących szanse edukacyjne dzieci i eliminujących indywidualne dysfunkcje w ich rozwoju - poprawę warunków infrastrukturalnych w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz przygotowanie ich do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym, w tym zwłaszcza 3- i 4-latków. <p>Od początku realizacji Programu blisko 155 tys. dzieci w wieku 3-5 lat z obszarów wiejskich wzięło udział w zajęciach przedszkolnych w ramach projektów realizowanych w Poddziałaniu 9.1.1, z tego w latach 2012-2013 – ponad 57 tys. dzieci.</p>

Kierunek interwencji	1.2.5. Aktywizacja lokalnych rynków pracy z uwzględnieniem małych miast	
Rola wiodąca w realizacji kierunku		
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Aktywizacja zawodowa osób pozostających poza rynkiem pracy (MiIR) W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy, Poddziałanie 6.1.3 Poprawa zdolności do zatrudnienia oraz podnoszenie poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych, Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia) wsparcie udzielane jest w postaci instrumentów i usług rynku pracy wskazanych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, które dzięki odpowiedniemu doborowi mają szansę przyczynić się do poprawy sytuacji danej osoby na rynku pracy. Do wspomnianych instrumentów rynku pracy należą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, co pozwala na skuteczne dostosowanie form wsparcia do potrzeb danej osoby; - szkolenia pozwalające na dostosowanie lub zdobycie umiejętności i kwalifikacji wymaganych na lokalnym i regionalnym rynku pracy; - staże i praktyki zawodowe pozwalające na zdobycie doświadczenia zawodowego oraz sprawdzenia nabytej wcześniej wiedzy praktycznej; - subsydiowanie zatrudnienia oraz wyposażenie i doposażenie stanowiska pracy stanowiące element zachęty do zatrudnienia dla pracodawców. <p>Poza wymienionymi wyżej instrumentami możliwa jest także realizacja wsparcia w postaci upowszechniania alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia, a także inicjatyw promujących mobilność geograficzną. Popularnym instrumentem są także dotacje i pożyczki udzielane na rozpoczęcie działalności gospodarczej, których celem jest promocja samozatrudnienia oraz wsparcie przedsiębiorczości uczestników projektów. Poza wsparciem finansowym uczestnicy projektu uzyskują również pomoc szkoleniową z zakresu prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Dodatkowo mogą starać się także o wsparcie pomostowe. Wymienione wyżej wsparcie udzielane jest przez powiatowe urzędy pracy (Poddziałanie 6.1.3) oraz inne podmioty, które są w</p>	

stanie podjąć się aktywizacji zawodowej osób pozostających poza rynkiem pracy (Poddziałanie 6.1.1, Działanie 6.2). Z pomocy mogą skorzystać osoby, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz spełniają kryteria wskazane przez władze danego województwa, w tym także osoby z terenów wiejskich. W Priorytecie VI do końca 2013 r. udział w tego typu projektach zakończyło ponad 427 tys. osób z terenów wiejskich, z czego 122,5 tys. w latach 2012-13 (wsparcie dla Poddziałania 6.1.1 nie jest odrębnie monitorowane). Łącznie w latach 2007-2013 zakontraktowano ponad 2 tys. projektów na kwotę blisko 2,8 mld zł.

Natomiast celem realizowanego do końca 2011 r. Działania 6.3 *Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich* było zwiększenie możliwości zatrudnienia oraz mobilności przestrzennej i zawodowej osób zamieszkujących obszary wiejskie poprzez działania służące przygotowaniu do podjęcia pracy poza sektorem rolniczym, a także uczące wykorzystywania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich. W całym okresie programowania zrealizowano ponad 1,3 tys. inicjatyw lokalnych o wartości blisko 63 mln zł, wykorzystujących 100% alokacji przewidzianej na ten cel.

Do końca okresu sprawozdawczego (31.12.13) w ramach działania 311 - Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej PROW 2007-2013, 12 tys. beneficjentów zrealizowało ponad 12 tys. operacji dla których kwota udzielonej pomocy wyniosła ponad 1 mld zł. Łącznie wypłacono do końca 2013 r. 1,1 mld zł, w tym w 2013 r. 291,3 mln zł. W łącznej liczbie beneficjentów działania 25% stanowiły kobiety.

Priorytet:

1.3. Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	1.3.1. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe	<p>W 2013 r. podjęto prace analityczno-strategiczne oraz koncepcyjne dotyczące opracowania podejścia w zakresie reorientacji zawodowej rolników w nowej perspektywie finansowania UE na lata 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowano opracowania dotyczące ukrytego bezrobocia na wsi (FAPA, IERiGŻ), - odbyto szereg spotkań z przedstawicielami administracji rządowej oraz samorządowej podczas których prezentowano problem i propozycje rozwiązania problemu, a także dorobek okresu 2007-2013 w tym zakresie, - wystosowano wspólny list MPiPS oraz MRiRW do Marszałków Województw, celem uwzględnienia w polityce rozwoju regionalnego zagadnień dotyczących reorientacji zawodowej rolników. 	
legislacyjne	<p>Podjęto prace legislacyjne nad projektem ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, w tym nad zmianą ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (MRiRW).</p> <p>Proponowane zmiany w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników mają na celu rozszerzenie zakresu podmiotowego ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników o osoby (rolników i domowników), którzy równoległe z prowadzeniem działalności rolniczej podejmą, jako dodatkową, pracę na podstawie umowy zlecenia. Proponuje się, aby rolnicy i domownicy, dla których działalność rolnicza stanowi stałe źródło utrzymania i z racji tego podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, mogli kontynuować dobrowolnie podleganie temu ubezpieczeniu (w KRUS), pomimo tego, że z tytułu wykonywania umowy zlecenia (lub odpowiednio umowy agencyjnej albo innej umowy o świadczenie usług do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia) będą podlegali obowiązkowo ubezpieczeniom w ZUS. Warunkiem podwójnego ubezpieczenia będzie jednakże uzyskiwanie z tytułu wykonywania tej umowy miesięcznego przychodu w wysokości nie wyższej niż połowa minimalnego wynagrodzenia. Propozycja zawiera także analogiczne jak dla umów zlecenia, zasady podlegania ubezpieczeniu rolniczemu w przypadku pełnienia przez rolnika funkcji w radzie nadzorczej, przewidując możliwość kontynuowania dobrowolnego ubezpieczenia w KRUS w przypadku jednoczesnego podlegania przez rolnika ubezpieczeniu z tytułu bycia członkiem rady nadzorczej.</p>	
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>W ramach PO Kapitał Ludzki 2007-2013 Działania w ramach Priorytetu VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i> oraz Poddziałania 7.2.1 <i>Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</i> Osiągnięte rezultaty wg stanu na 31 grudnia 2013 r.. wg KSII SIIMIİK Do końca grudnia 2013 r. blisko 976,6 tys. osób zakończyło udział w projektach mających na celu aktywizację zawodową osób pozostających bez zatrudnienia, w tym blisko 383,2 tys. Osób w wieku 15-24 lata oraz niemal 129,2 tys. osób w wieku 50-64 lata. Ponadto, wsparciem aktywizacyjnym objęto ponad 296,7 tys. osób długotrwale bezrobotnych, ponad 42,1 tys. osób niepełnosprawnych oraz blisko 424,9 tys. mieszkańców terenów wiejskich. Jednocześnie, do końca grudnia 2013 r. środki finansowe na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej otrzymało blisko 186 tys. osób, z czego blisko 37 tys. było poniżej 25 roku życia, a ponad 18,2 tys. należało do grupy wiekowej 50-64 lata. Z tej formy wsparcia skorzystało również 5 tys. osób niepełnosprawnych, blisko 53 tys. osób długotrwale bezrobotnych oraz niemal 77,7 tys. osób z terenów wiejskich.</p> <p>Wsparcie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich w ramach działań PROW 2007-2013 PROW 2014-2020; instrumenty sprzyjające tworzeniu miejsc pracy (40% środków Osi 3 przewidzianej w PROW na 2007-2013), jak i poprawy jakości życia (60% Śródków Osi 3); Powyższe działania wspierają operacje, które powodują powstawanie nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich: 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej utworzono 7 411 pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich; 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw utworzono 7 846 miejsc pracy na obszarach wiejskich 413 (311) Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 311 utworzono 123 pozarolnicze miejsca pracy na obszarach wiejskich, 413 (312) Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312 utworzono 147 miejsc pracy na obszarach wiejskich, 413 (małe projekty) Wdrażanie LSR - małe projekty utworzono 405 miejsc pracy</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	1.3.2. Rozwój przedsiębiorczości	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – regiony – miasta – obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania w ramach realizacji PO KL 2007-2013 Priorytet II <i>Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących</i></p> <p>W ramach wsparcia systemu ochrony zdrowia opracowano 12 programów profilaktycznych i wspierających powrót do pracy, zaś ponad 9 tys. przedstawicieli kadry zarządzającej oraz dysponentów środków publicznych w sektorze zdrowia zakończyło szkolenia z zakresu zarządzania. Jednocześnie dzięki współfinansowaniu z EFS studia pomostowe ukończyło ok. 29,7 tys. pielęgniarek i położnych.</p> <p>Rozwojowi przedsiębiorczości na obszarach wiejskich służyły następujące działania PROW 2007-2013 jak: 123 <i>Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej</i>, 312 <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</i> oraz 413 <i>Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju</i> (w zakresie operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312).</p> <p>W ramach działania 123 do dnia 31 grudnia 2013 r. zostało przeprowadzonych sześć naborów wniosków o przyznanie pomocy finansowej, w tym jeden w 2013 r. (w terminie od dnia 29 kwietnia do dnia 24 maja). Spośród zakończonych 1 171 operacji, 277 związanych było z wprowadzeniem nowych produktów, procesów i technologii produkcji. Liczba operacji dotyczących nowych produktów i/lub technik stanowi 46,79% zakładanej wartości docelowej wskaźnika. Innowacyjne operacje zostały zrealizowane w 262 przedsiębiorstwach, co stanowi 103,15% zakładanej wartości docelowej wskaźnika.</p> <p>W ramach działania 312 do dnia 31 grudnia 2013 r. zostały przeprowadzone cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy finansowej – w 2009 r., 2010 r., 2011 r. i 2013 r.</p>	
inne	<p>W 2012 roku wydana została zaktualizowana publikacja pt. „<i>ABC przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</i>”. Głównym celem opracowania jest zachęcenie mieszkańców terenów wiejskich do zakładania własnych firm oraz przybliżenie im kwestii związanych z uruchomieniem i prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.</p> <p>W 2013 roku wydana została publikacja pn. „<i>Biogazownie szansą dla rolnictwa i środowiska</i>”. Głównym celem opracowania jest przekazanie w przystępny sposób niezbędnej wiedzy na temat biogazowni, jej rodzajów, funkcjonowania, procesu inwestycyjnego oraz ich korzyści dla rolnictwa i środowiska oraz miejscowego rynku pracy, jak również przełamywanie schematów myślowych</p>	

istniejących w społeczeństwie na temat biogazowni.

W 2013 r. opracowano publikację pn. *Dobre praktyki w zakresie różnicowania dochodów rolniczych i rozwoju mikroprzedsiębiorstw na obszarach wiejskich w ramach PROW 2007-2013*. Publikacja, poprzez prezentację ciekawych przedsięwzięć zrealizowanych w ramach dwóch działań z osi 3 PROW 2007-2013 tj. *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* oraz *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*, ma być impulsem dla mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania podobnych działań, podnoszenia jakości realizowanych projektów oraz stymulowania innowacyjności, jak również materiałem edukacyjnym, informującym społeczeństwo, że członkostwo Polski w Unii Europejskiej stwarza realne szanse rozwoju. Dodatkowym celem opracowania jest zwrócenie uwagi na problem niedostatecznego wykorzystania zasobów pracy rodzin wiejskich i konieczność podejmowania działań w celu zmniejszania poziomu bezrobocia poprzez tworzenie miejsc pracy oraz rozwój działalności pozarolniczej.

Kierunek interwencji	1.3.3. Tworzenie i rozwój działalności gospodarczej towarzyszącej prowadzeniu produkcji rolnej, leśnej i rybactwa	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	<p>Ułatwienia prowadzenia działalności gospodarczej przez rolników wynikające z przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (MRiRW).</p> <p>Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników przewiduje, że rolnik lub domownik, który rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, może podlegać nadal ubezpieczeniu społecznemu rolników, jeżeli m.in. kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekracza tzw. rocznej kwoty granicznej. Roczna kwota graniczna jest corocznie waloryzowana przez MRiRW i ogłaszana w Monitorze Polskim; za 2012 r. wynosiła 3011 zł, a za 2013 r. - 3092 zł.. W roku 2012 Ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegały 80404 osoby (średniorocznie), które jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą. W roku 2013 takich osób było 82240 (średniorocznie).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W realizację kierunku wpisały się następujące działania PROW 2007-2013:</p> <p>123 <i>Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej,</i></p> <p>311 <i>Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej</i></p> <p>312 <i>Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz</i></p> <p>413 <i>Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju</i> (w zakresie operacji odpowiadających warunkom przyznania pomocy w ramach działania 312).</p> <p>W ramach działania 123 do dnia 31 grudnia 2013 r. zostało przeprowadzonych sześć naborów wniosków o przyznanie pomocy finansowej, w tym jeden w 2013 r. (w terminie od dnia 29 kwietnia do dnia 24 maja). Spośród zakończonych 1 171 operacji, 277 związanych było z wprowadzeniem nowych produktów, procesów i technologii produkcji. Liczba operacji dotyczących nowych produktów i/lub technik stanowi 46,79% zakładanej wartości docelowej wskaźnika. Innowacyjne operacje zostały zrealizowane w 262 przedsiębiorstwach, co stanowi 103,15% zakładanej wartości docelowej wskaźnika.</p> <p>W ramach działania 312 do dnia 31 grudnia 2013 r. zostały przeprowadzone cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy finansowej – w 2009 r., 2010 r., 2011 r. i 2013 r.</p> <p>W ramach realizacji działania 311, do dnia 31 grudnia 2013 r. zakończono weryfikację wszystkich złożonych wniosków o przyznanie pomocy finansowej w ramach naborów w działaniu (nabory z 2008 i 2009 r. i 2010 r.) oraz podpisano z 14 945 beneficjentami 15 369 umów na łączną kwotę 1,356 mld zł.</p>	

	<p>Rozwój turystyki wiejskiej i agroturystyki w ramach działań PROW 2007-2013</p> <p>W działaniu 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej i działaniu 312 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw PROW 2007-2013 m.in. udzielano pomocy z tytułu podjęcia lub rozwoju działalności w zakresie rzemiosła lub rękodzielnictwa oraz usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem. W działaniu 413 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej do końca 2013r. podpisano 1 386 umów, z których część została zawarta z rolnikami, którzy zamierzają rozwijać działalność gospodarczą dotyczącą: usług turystycznych oraz usług związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem – 231 umów. Podobnie, w ramach działania 413 - Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw zrealizowano projekty dotyczące usług turystycznych. Projekty dotyczące turystyki były też wspierane w ramach działania 421 Wdrażanie projektów współpracy.</p>
inne	<p>Rozwój i promocja turystyki wiejskiej i agroturystyki</p> <p>Najważniejszym wydarzeniem, którego celem jest zaprezentowanie zróżnicowanej oferty turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, a także szeroka promocja turystycznej oferty obszarów wiejskich krajów europejskich, są Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL. Jest to wyspecjalizowana impreza, stanowiąca doskonałą okazję do promocji ofert i atrakcji turystyki wiejskiej dla licznie reprezentowanych krajów i regionów. Ideą Targów jest podkreślenie roli jaką turystyka wiejska, w tym agroturystyka, odgrywa w przemianach wsi i bytowaniu jej mieszkańców, przyczyniając się do realizacji turystycznych projektów inwestycyjnych, generujących nowe miejsca pracy oraz pozytywnie wpływających na konkurencyjność i aktywność zawodową mieszkańców obszarów wiejskich. Szeroka oferta imprez towarzyszących sprzyja z kolei wymianie doświadczeń pomiędzy wszystkimi uczestnikami działań, mającymi na celu rozwój regionu, kraju i Europy poprzez turystykę wiejską. W latach 2012-2013 odbyły się dwie edycje międzynarodowej konferencji zatytułowane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Perspektywy rozwoju turystyki wiejskiej w Europie”, - „Infrastruktura okołoturystyczna jako element wzbogacający ofertę obszarów wiejskich”.

Kierunek interwencji	1.3.4. Zwiększenie dostępu do kapitału zewnętrznego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Jednym z najważniejszych instrumentów zwiększania dostępu podmiotów gospodarczych do kapitału zewnętrznego jest działalność funduszy pożyczkowych i poręczeniowych.</p> <p>1. Fundusze pożyczkowe Na obszarze Polski działa około 70 funduszy pożyczkowych, które umożliwiają przedsiębiorcom pozyskiwanie środków finansowych na działalność gospodarczą. Fundusze pożyczkowe są konkurencyjnym w stosunku do banków partnerem polskich przedsiębiorców. Zapewniają finansowanie zewnętrzne, przede wszystkim mikro- i małym przedsiębiorcom oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą, mającym trudności w zdobyciu finansowania komercyjnego (np. kredytu bankowego) z powodu braku wymaganych zabezpieczeń czy historii kredytowej. Oferta kierowana przez fundusze pożyczkowe do przedsiębiorców umożliwia łatwe i szybkie uzyskanie pożyczki. Zgodnie z danymi uzyskanymi z 70 funduszy pożyczkowych w 2012 r., dysponowały one kapitałem pożyczkowym o wartości 1 983 mln zł oraz udzieliły od początku działalności ponad 82,4 tys. pożyczek.</p> <p>2. Fundusze poręczeniowe W Polsce działa około 50 funduszy poręczeniowych, które udzielają przedsiębiorcom poręczeń jako formy zabezpieczenia zaciągniętych zobowiązań. Fundusze poręczeniowe oferują poręczenia zobowiązań finansowych przedsiębiorców, którzy posiadają zdolność kredytową, ale nie posiadają zabezpieczeń wymaganych przez instytucje finansujące. Celem działalności funduszy poręczeniowych jest ułatwienie przedsiębiorcom oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą dostępu do zewnętrznego finansowania w postaci kredytów bankowych oraz pożyczek na prowadzenie działalności gospodarczej. W 2012 roku fundusze poręczeniowe udzieliły ponad 6 tys. poręczeń o łącznej wartości 967 mln zł.</p>	
inne		

Priorytet:

1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	1.4.1. Rozwój i promocja ekonomii społecznej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategia rozwoju kapitału społecznego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>Realizacja następujących działań w ramach PO Kapitał Ludzki 2007-2013 Poddziałanie 7.2.1 <i>Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</i> Poddziałanie 7.2.2 <i>Wsparcie ekonomii społecznej</i> W ramach działań wspierających integrację społeczną osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, blisko 302,9 tys. klientów instytucji pomocy społecznej zakończyło udział w projektach, w tym ok. 139,7 tys. z terenów wiejskich. Jednocześnie niemal 350,5 tys. klientów pomocy społecznej objęto kontraktami socjalnymi, które mają na celu mobilizację osób pobierających świadczenia socjalne do działań usamodzielniających i przezwyciężenia ich trudnej sytuacji życiowej. Warto również podkreślić, iż w obszarze integracji społecznej realizowane są projekty mające na celu poprawę dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, mających często trudności z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Według stanu na koniec grudnia 2013 r. w ramach dofinansowanych projektów wsparcie otrzymało blisko 141,7 tys. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wsparcie realizowane w ramach projektów PO KL miało również na celu ułatwienie pracownikom i przedsiębiorcom przystosowania się do zmian zachodzących w gospodarce. Do końca grudnia 2013 r. w Priorytecie VIII <i>Regionalne kadry gospodarki</i> blisko 851 tys. pracowników (w tym ok. 134 tys. osób w wieku 50+) w ok. 104 tys. przedsiębiorstwach skorzystało ze szkoleń i doradztwa.</p> <p>Realizacja przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (ZRSL) projektu systemowego <i>Zintegrowany system wsparcia ekonomii społecznej</i> współfinansowanego ze środków EFS (łącznie wartość 55,9 mln zł). Realizacja projektów w ramach <i>Programu Operacyjnego Funduszu Inicjatyw Obywatelskich 2009-2013</i> Priorytet IV <i>Rozwój przedsiębiorczości społecznej</i> (wartość wsparcia 9 mln zł rocznie). Prace nad opracowaniem <i>Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej</i>, który został przyjęty w lipcu 2013 r. przez Zespół ds. rozwiązań systemowych i poddany konsultacjom społecznym.</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	1.4.2. Wzmacnianie i rozwój kapitału społecznego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategia rozwoju kapitału społecznego
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Sprawne państwo Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	Od 1 września 2013 r. weszły w życie zmiany do ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników , które wprowadziły nowy instrument polityki prorodzinnej polegający na finansowaniu ze środków publicznych składek na ubezpieczenie społeczne w trakcie sprawowania opieki nad dzieckiem. Zmiany wprowadzone do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, dotyczą obejmowania ubezpieczeniem społecznym finansowanym ze środków publicznych osób wychowujących dzieci i ubezpieczonych w systemie rolniczym oraz rolników i domowników, którzy do tej pory nie podlegali temu ubezpieczeniu albo nie spełniali warunków do podlegania temu ubezpieczeniu.	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Rozwój kapitału społecznego w ramach działań PROW 2007-2013 (MRiRW) Kapitał społeczny jest wspierany w ramach działań PROW 2007-2013, w szczególności poprzez LEADER-a. Jest to podejście przekrojowe, umożliwiające realizowanie i wdrażanie celów osi 3. <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej</i> PROW 2007-2013, którego celem jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi. Wsparcie udzielane jest tu w ramach działań: 413 <i>Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju</i>, 421 <i>Wdrażanie projektów współpracy</i>, 431 <i>Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja</i>. Nabór wniosków o przyznanie pomocy w działaniu 421 <i>Wdrażanie projektów współpracy</i> miał charakter ciągły. Od początku uruchomienia działania do 31 grudnia 2013 r. LGD złożyły wnioski o przyznanie pomocy umożliwiające realizację 540 operacji na łączną kwotę 54 mln zł, co stanowi 86,46% limitu środków przeznaczonych na realizację działania. Wnioski o przyznanie pomocy złożone w II połowie 2013 r. dotyczyły realizacji 94 operacji na łączną kwotę ponad 16 mln zł. Działanie 431 <i>Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja ma na celu zapewnienie sprawnej i efektywnej pracy lokalnych grup działania oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji lokalnych strategii rozwoju</i>. Dotychczas przeprowadzono trzy nabory wniosków o przyznanie pomocy w 2008, 2009 i 2010 r. Dodatkowo w 2012 r. przeprowadzono drugi konkurs na wybór lokalnej grupy działania do tworzenia lokalnej strategii rozwoju w zakresie realizacji dodatkowych zadań. Łącznie zawarto umowy umożliwiające realizację 996 operacji na kwotę 541 mln zł z 336 LGD.</p> <p>Realizacja przez Narodowe Centrum Kultury programu pn. <i>Dom Kultury +. Edukacja artystyczna</i> w 2012 r. o wartości 1 mln zł.</p>	

	Realizacja przez Narodowe Centrum Kultury programu pn. <i>Dom Kultury +. Inicjatywy lokalne 2013</i> o wartości 1,5 mln zł.
inne	<p>Działania na rzecz aktywizacji kobiet na wsi (MRiRW)</p> <p>W 2012 r. w MRiRW kontynuowane były działania (rozpoczęte w 2011r.) zmierzające do zdiagnozowania przyczyn niskiej aktywności społecznej i zawodowej kobiet na obszarach wiejskich. W tym celu na zlecenie MRiRW prowadzone było badanie pn.: „<i>Sytuacja kobiet w rolnictwie i na obszarach wiejskich. Specyfika, standardy, parytety i oczekiwania</i>”. Prace badawcze objęły szereg zróżnicowanych działań badawczych oraz koncepcyjnych mających na celu eksplorację poziomu życia, aspiracji edukacyjnych, zawodowych i społecznych, głównych barier aktywizacji społecznej i zawodowej oraz oczekiwań kobiet na obszarach wiejskich.</p> <p>W grudniu 2012r. z inicjatywy MRiRW zorganizowana została ogólnokrajowa konferencja pn. „<i>Czy PROW jest dla kobiet – kobiety w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich</i>”. Konferencja była płaszczyzną do dyskusji na temat oczekiwań kobiet i możliwości jakie niesie nowa perspektywa finansowa UE dla wykorzystania potencjału kobiet zamieszkujących obszary wiejskie. Celem konferencji było również podkreślenie rosnącego znaczenia i wagi problemów związanych z niedostatecznym wykorzystaniem kapitału intelektualnego i zasobu pracy kobiet na obszarach wiejskich, a także prezentacja dobrych praktyk w tym zakresie i zainspirowanie do przygotowania odpowiednich propozycji działań w celu poprawy tej sytuacji. Tematyka poruszana podczas paneli dotyczyła również aspektów aktywizacji społecznej kobiet wiejskich.</p> <p>Ponadto w 2013 r. na zlecenie MRiRW opracowana została publikacja „<i>Dobre praktyki beneficjentek PROW 2007-2013. Przykłady projektów realizowanych przez kobiety na obszarach wiejskich</i>”. Publikacja poprzez prezentację ciekawych przedsięwzięć zrealizowanych przez kobiety, ma być impulsem dla mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania podobnych działań, podnoszenia jakości realizowanych projektów, oraz stymulowania innowacyjności. Celem jest również promocja roli kobiet w rozwoju społeczno-gospodarczym obszarów wiejskich i promowanie włączenia społecznego kobiet. Publikacja oprócz prezentacji dobrych praktyk realizowanych na terenie poszczególnych województw zawiera także syntetyczną informację nt. statusu i roli kobiet wiejskich.</p> <p>W latach 2012-2013 Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (CRZL) realizowało projekt systemowy <i>Zintegrowany system wsparcia ekonomii społecznej</i>, współfinansowanego ze środków EFS (łącznie 55,9 mln zł). Ponadto w ramach <i>Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2009-2013</i>, Priorytet IV <i>Rozwój przedsiębiorczości społecznej</i> realizowano projektów o wartości wsparcia 9 mln zł rocznie.</p> <p>W okresie 2012-2013 trwały również prace nad opracowaniem <i>Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej</i>, który ostatecznie został przyjęty w lipcu 2013 r. przez <i>Zespół ds. rozwiązań systemowych</i>, a następnie poddany konsultacjom społecznym.</p> <p>Projektuje się, że w okresie 2014-2020 podstawą realizacji wsparcia na rzecz rozwoju i promocji ekonomii społecznej ma stać się <i>Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej</i>, przewidziany jako instrument wdrożeniowy dla Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego.</p> <p>Równocześnie do grudnia 2014 r. kontynuowana będzie realizacja projektu <i>Zintegrowany system wsparcia ekonomii społecznej</i>, a w ramach <i>PO Fundusz Inicjatyw Obywatelskich 2014-2020</i> (o budżecie rocznym 60 mln zł), w ramach Priorytetu II,</p>

przewidziano wsparcie dedykowane przedsiębiorczości społecznej.

Kierunek interwencji	1.4.3. Promocja i rozwój usług opiekuńczych nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe	<p>Zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie przyjęcia dokumentu „<i>Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020</i>” (MP. poz.118) planowane jest wdrożenie następujących działań priorytetowych, skierowanych do całej populacji osób starszych w Polsce, w zakresie ochrony zdrowia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • stworzenie systemowych rozwiązań, które pozwolą na rozwój usług medycznych dla osób starszych (rozwój geriatricznej jako specjalizacji, przygotowanie i doskonalenie zawodowe kadry medycznej w kierunku całościowej i kompleksowej opieki nad starszymi pacjentami, wspieranie i rozwój poradni i opieki geriatricznej w Polsce), • promocja zdrowia i profilaktyka zdrowotna (przygotowanie do okresu własnej starości pod względem wiedzy na temat zmian fizycznych i psychicznych podczas procesów starzenia i konsekwencji określonych zachowań promocja właściwego stylu życia w sferze zdrowia psychicznego, aktywności intelektualnej, odżywiania, rytmu dnia, rekreacji, higieny ciała i unikania zachowań ryzykownych pod względem zdrowotnym, rozwój i wspieranie aktywności fizycznej), rozwój usług społecznych i opiekuńczych dostosowanych do potrzeb osób starszych (rozwój usług społecznych dostosowanych do potrzeb oraz możliwości osób starszych, zapewnienie odpowiedniej opieki nad osobami o ograniczonej samodzielności poprzez rozwój usług opiekuńczych, opracowanie i wdrożenie systemu teleopieki oraz wykorzystanie innowacyjnych technologii w ułatwieniu organizacji opieki dla osób starszych, stworzenie systemu wsparcia dla opiekunów nieformalnych, w szczególności na poziomie lokalnym). 	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Od sierpnia 2012 roku Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej realizuje Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (Program ASOS). Program został opracowany jako odpowiedź na wyzwania, jakie stawiają przed Polską procesy demograficzne i społeczne. Jego głównym celem jest tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej osób starszych, które, kończąc aktywność zawodową, pozostają nadal w dobrej kondycji psychofizycznej, mają potencjał, kwalifikacje, życiowe doświadczenie i czas wolny, który można i należy zagospodarować dzięki tworzeniu odpowiedniej oferty aktywności społecznej.</p>	

inne	Na koniec 2012 r. na terenie 15 województw funkcjonowało 69 zakładów aktywności zawodowej , w których zatrudnienie znalazło 930 niepełnosprawnych mieszkańców wsi, na wsparcie których przeznaczono kwotę 17 205 000 zł (ze środków PFRON). Odpowiednio w roku 2013 funkcjonowały 74 zakłady aktywności zawodowej zatrudniające 1 019 niepełnosprawnych mieszkańców wsi, na które przeznaczono kwotę 18 mln zł (ze środków PFRON).
-------------	--

Cel szczegółowy:

Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej

Priorytet:

2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	2.1.1. Modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	Prace nad ustawą o korytarzach przesyłowych. Głównym celem jest stworzenie odpowiednich i stabilnych warunków dla realizacji celu publicznego w postaci budowania, utrzymania oraz modernizowania infrastruktury technicznej niezbędnej do zapewnienia nieprzerwanego dostarczania energii elektrycznej, gazów w tym dwutlenku węgla, ciepła, ropy naftowej i produktów naftowych, wody, a także odbioru ścieków.	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	Wdrażanie <i>Planu rozwoju sieci przesyłowej do 2025</i> . Realizacja planu rozwoju ma doprowadzić do zapewnienia pokrycia przyszłego zapotrzebowania na energię elektryczną. W wyniku prac inwestycyjnych zmiane ulegnie również struktura długości linii pod względem napięć (zwiększenie długości linii 400 kV, natomiast zmniejszenie długość linii 220 kV).	
inne		

Kierunek interwencji	2.1.2. Dywersyfikacja źródeł wytwarzania energii elektrycznej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe	Od 2013 r. MRiRW uczestniczy w pracach związanych z opracowywaniem i opiniowaniem Regionalnych Programów Operacyjnych dla województw. W przekazywanym stanowisku szczególną uwagę zwracano na możliwości uwzględnienia finansowania inwestycji w odnawialne źródła energii na obszarach wiejskich realizowanych przez rolników oraz szkoły rolnicze nadzorowane przez MRiRW.	
legislacyjne	W dniu 22 sierpnia 2012 r. zostało opublikowane rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 sierpnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Wprowadzone zmiany dotyczyły m.in. wydłużenia do 18 miesięcy (z 6 miesięcy) okresu na uzupełnienie przez wnioskodawców zainteresowanych inwestycją biogazu rolniczego niezbędnej dokumentacji. W wyniku realizacji ww. działania zostało złożonych 176 wniosków z czego, według stanu na dzień 28 lutego 2014 r. podpisano 4 umowy na kwotę 2,0 mln zł., a 4 wnioski na kwotę 2 mln zł są w podpisie w Oddziałach Regionalnych ARiMR.	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach PROW 2007-2013, przeprowadzone do końca 2013r., nabory wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej PROW 2007-2013, umożliwiły m.in. realizację operacji z zakresu wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy. Do dnia 31 grudnia 2013 r. dzięki zrealizowanym operacjom stworzono możliwość wytwarzania 209,91 MW energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności z wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy, co jednocześnie umożliwiło 278 165 osobom korzystanie z udoskonalonych usług wytwarzania lub dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych.</p> <p>W ramach działań NFOŚiGW:</p> <p>1. System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme). Część 2) Biogazownie rolnicze (okres wdrażania od 2010 do 2017)</p> <p>W ramach programu ogłoszono 3 konkursy, w tym ostatni trzeci konkurs w roku 2013.</p> <p>W ramach I konkursu:</p> <p>9 umów o dofinansowanie w formie dotacji w łącznej kwocie 39,8 mln zł</p> <p>7 umów dofinansowanie w formie pożyczki w łącznej kwocie 46,6 mln zł.</p>	

Łączna planowana moc elektryczna dla powyższych umów: 10,16 MWe

W ramach II konkursu:

3 umowy o dofinansowanie w formie dotacji w łącznej kwocie 16,2 mln zł

6 umów dofinansowanie w formie pożyczki w łącznej kwocie 26 mln zł.

Łączna planowana moc elektryczna dla powyższych umów: 8,6 MWe

W ramach III konkursu:

Wpłynęło 55 wniosków o dofinansowanie w formie dotacji na kwotę 257,4 mln zł, w formie pożyczki na kwotę 410,47 mln zł.

2. System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme). Część 3) Elektrociepłownie i ciepłownie na biomasę (okres wdrażania od 2010 do 2015)

W ramach programu ogłoszono 1 konkurs.

W roku 2012 podpisano 2 umowy na łączną kwotę dofinansowania w formie dotacji 13,3 mln zł i w formie pożyczki 23,1 mln zł.

Łączna moc elektryczna dla powyższych umów: 2,81 MWe,

3. System zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme) Część 4) Budowa, rozbudowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu umożliwienia przyłączenia źródeł wytwórczych energetyki wiatrowej (okres wdrażania od 2010 do 2019)

Ogłoszone zostały 2 konkursy, z czego I konkurs unieważniono.

W ramach II konkursu podpisano w roku 2013 r. zawarto 10 umów o dofinansowanie na kwotę 63,7 mln zł. Planuje się zawarcie kolejnych umów w 2014 r. Planowany efekt ekologiczny z realizacji dofinansowania przedsięwzięć wynosi:

Łączna moc przyłączanych do KSE elektrowni wiatrowych – 333,5 MW

Łączna ilość energii elektrycznej wprowadzanej do KSE – 739 206 MWh/rok

4. Poprawa efektywności energetycznej. Część 1) Inteligentne sieci elektroenergetyczne (ISE) (optymalizacja zużycia energii) (okres wdrażania od 2012 do 2018)

Przeprowadzono 1 nabór. Na liście rankingowej znajduje się 12 przedsięwzięć. Planuje się zawarcie umów w latach 2014-2015.

5. Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii. Część 1) BOCIAN – wzrost udziału rozproszonych, odnawialnych źródeł energii (okres wdrażania od 2013 do 2022)

Planowany nabór wniosków w 2014 r.

6. Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii. Część 2) Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji. (okres wdrażania od 2009 do 2019)

W ramach programu ogłoszono 3 konkursy

Łącznie w ramach programu podpisano 18 umów o dofinansowanie w formie pożyczki na kwotę 250,3 mln zł.

Łączna produkcja energii elektrycznej z podpisanych umów 259 912 Mh/rok.

Łączna produkcja energii cieplnej 1157745 GJ/rok.

7. Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji Część 2) WFOŚiGW (okres wdrażania od 2009 do 2014)

Zgodnie z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez WFOŚiGW zrealizowano następujące przedsięwzięcia:

	<p>Instalacje solarne -2 szt o łącznej mocy 0,79 MWt i łącznej powierzchni 1 169,74 m²</p> <p>Pompy ciepła -4 szt o łącznej mocy 0,7 MWt</p> <p>Instalacje fotowoltaiczne 1 szt o łącznej mocy 0,02 MWe i łącznej powierzchni 134,4 m²</p> <p>Jednostki kogeneracyjne – 1 szt o łącznej mocy elektrycznej 1,616 MWe oraz mocy cieplnej 2,196MWt</p> <p>Kocioł opalany zrębkami drzewnymi -1 szt o łącznej mocy 2,5 MWt</p> <p>Łączna planowana produkcja roczna energii elektrycznej z podpisanych umów - 14 429 MWh/rok</p> <p>8. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (MF EOG) i Norweskiego Mechanizmu Finansowego (NMF) 2009-2014:</p> <p>Do dnia 31.12.2013 r. w ramach programów:</p> <p>PL02 Różnorodność biologiczna i działania na rzecz ekosystemów</p> <p>PL03 Monitoring środowiska oraz zintegrowane planowanie i kontrola</p> <p>PL 04 Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii,</p> <p>Zawarto 6 umów na łączną kwotę dotacji 60,6 mln zł.</p> <p>9. Program KAWKA, „<i>Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii. Część 1) Program pilotażowy KAWKA.</i>”</p> <p>W 2013 roku odbył się nabór wniosków. Do dnia 31.12.2013 r. zawarto 11 umów na kwotę 121,2 mln zł. Realizacja wszystkich przedsięwzięć objętych ww. wnioskami umożliwi likwidację 14 913 szt. Nieefektywnych, węglowych źródeł ciepła i zmniejszenie emisji poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pył PM 2,5 – 426,00 Mg/rok (co stanowi ok. 68,7% wskaźnika programu), • Pył PM 10 – 442,95 Mg/rok (co stanowi ok. 7,3% wskaźnika programu), • CO₂ – 68286 Mg/rok (co stanowi ok. 51% wskaźnik programu), • SO₂ – 1094,90 Mg/rok, • NO_x – 155,66 Mg/rok, • Benzo(a)piren – 162,70 kg/rok.
inne	

Kierunek interwencji	2.1.3. Rozbudowa i modernizacja ujęć wody i sieci wodociągowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	Kompleksowe działania w zakresie rozbudowy infrastruktury wodno –kanalizacyjnej w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej PROW 2007-2013. (uszczegółowiony opis w kierunku interwencji 2.1.4.)	
inne		

Kierunek interwencji	2.1.4. Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	MIR	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach PROW 2007-2013, do końca 2013r. nabory wniosków o przyznanie pomocy w ramach działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej PROW 2007-2013 zostały przeprowadzone we wszystkich województwach. W drugiej połowie 2013r. nabory wniosków o przyznanie pomocy były realizowane w ośmiu województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubuskim, podlaskim, pomorskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim. Podpisane umowy dotyczyły m.in. inwestycji związanych z zaopatrzeniem w wodę oraz odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków, w tym budowy lub rozbudowy systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej.</p> <p>Do dnia 31 grudnia 2013 r. dzięki zrealizowanym operacjom wybudowano 15,41 tys. km sieci wodociągowej i kanalizacyjnej z wyłączeniem przyłączy, wykonano 33 076 szt. kanalizacji zagrodowych oraz wybudowano 420 oczyszczalni ścieków. Dzięki tym operacjom z udoskonalonych usług gospodarki wodno-ściekowej (zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym systemy kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej) korzysta 2 992 785 osób.</p> <p>Działania w ramach NFOŚiGW :</p> <p>W roku 2012 zawarto 27 umów dotyczących przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków (Alokacja – 31 889 tys. zł Wyплаты - 12 657 tys. zł) oraz zawarto 41 umów dotyczących podłączenia budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego (Alokacja – 12 709 tys. zł Wyплаты - 3 354 tys. zł)</p> <p>Ponadto, w ramach działania 1.1 POIiŚ Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys – zawarto 5 umów, Alokacja - 429 775 tys. zł Wyплаты – 1 215 811 tys. zł.</p> <p>W roku 2013 zawarto 36 umów dotyczących przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków (Alokacja – 18 112 tys. zł Wyплаты – 24 743 tys. zł) oraz zawarto 52 umowy dotyczące podłączenia budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego (Alokacja – 35 633 tys. zł Wyплаты - 15 685 tys. zł)</p> <p>Ponadto, w ramach działania 1.1 POIiŚ Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys – zawarto 15 umów, Alokacja – 676 156 tys. zł Wyплаты – 1 201 339 tys. zł.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	2.1.5. Rozwój systemów zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Zbieranie i przetwarzanie odpadów (obejmujące odzysk i unieszkodliwianie) w Polsce został uregulowany w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013 poz. 21 z późn. zm), stanowiącej transpozycję do polskiego prawa dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy (Dz. Urz. UE L 312 z 22.11.2008, str. 3). Szczegółowe przepisy dotyczące systemu gospodarki odpadami komunalnymi zostały zawarte w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1399, z późn. zm.).</p> <p>Aktualny stan gospodarki odpadami w kraju opisuje Krajowy plan gospodarki odpadami 2014 (KPGO 2014), który wpisuje się w strategiczne dokumenty przyjęte na poziomie Unii Europejskiej i krajowym. Zawarte w KPGO 2014 cele i zadania dotyczą okresu 2011–2014 oraz, perspektywicznie 2015–2022. Dodatkowo w 2013 r. przeprowadzono ogólnopolską kampanię internetową na temat właściwego gospodarowania odpadami, którą zobaczyło 219 tys. użytkowników strony, przygotowano wzory plakatów i ulotek w formacie umożliwiającym wykorzystanie przez gminy, infografiki o zaletach nowego systemu gospodarki odpadami i możliwościach wykorzystania odpadów, przewodnik komunikacyjny dla gmin "jak zaangażować mieszkańców w segregowanie odpadów" przeznaczony dla urzędników gminnych odpowiedzialnych za działania komunikacyjne związane z nowym systemem gospodarki odpadami komunalnymi.</p> <p>Jednocześnie, w ramach Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 jednym z podstawowych, niepłatnych wymogów, które obowiązują wszystkich rolników przystępujących do realizacji tego 5 letniego zobowiązania, jest wymóg utrzymywania porządku i czystości w gospodarstwie.</p> <p>Analogiczny wymóg znalazł się również w projektowanych działaniach PROW 2014-2020, tj. w Działaniu rolnośrodowiskowo-klimatycznym oraz Rolnictwie ekologicznym.</p>	
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>W ramach PROW 2007-2013, realizacja projektów działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej PROW 2007-2013 m.in. przyznawana była pomoc dot. tworzeniem systemu zbierania i odbierania oraz przetwarzania odpadów komunalnych.</p> <p>Do dnia 31 grudnia 2013 r. dzięki zrealizowanym operacjom utworzono system systemu zbierania i odbierania oraz przetwarzania odpadów komunalnych, który umożliwi zagospodarowanie 245,75 tys. ton odpadów. A dzięki tym operacjom z udoskonalonych usług tworzenia systemu zbierania i odbierania oraz przetwarzania odpadów komunalnych korzystają 1 892 tys. osób.</p> <p>Inwestycje w ramach NFOŚiGW (systemu zbierania i odbierania oraz przetwarzania odpadów odpadów):</p> <p>W 2012:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rekultywacja składowisk odpadów położonych na terenie Związku Międzygminnego „Gospodarka Komunalna”. składowisk położonych w Niedźwiedzkich (Gmina Wieliczki), Świętajnie, Stożnem (gmina Kowale Oleckie), Wiśniowie Etckim (Gmina Prostki), Starych Juchach. 722 tys. zł 2. Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych na terenie ZGK "Czyste Miasto, Czysta Gmina" 539 tys. zł 3. Budowa kompostowni dynamicznej jako II etap budowy Centrum Badawczo Edukacyjnego zagospodarowania odpadów biodegradowalnych dla woj. Lubelskiego 7 252 tys. zł <p>W 2013:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rekultywacja nieczynnego składowiska odpadów komunalnych w miejsc. Stawiec gm. Milicz 925 tys. zł. 2. Rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w miejscowości Konradów, Gmina Głuchołazy 2 294 tys. zł. <p>Ponadto, w ramach NFOŚiGW, w latach 2012-13 prowadzono szereg działań zewnętrznych poza terenami wiejskimi, ale mające wpływ na tereny wiejskie takich jak zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych czy modernizacja oczyszczalni ścieków w ośrodkach miejskich.</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	2.1.6. Rozbudowa sieci przesyłowej i dystrybucyjnej gazu ziemnego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013, Działanie 10.2. Budowa systemów dystrybucji gazu ziemnego na terenach niezgazyfikowanych i modernizacja istniejących sieci dystrybucji, którego celem jest wspieranie efektywnego funkcjonowania rynku gazu ziemnego, w tym zapewnienie równomiernego rozwoju sieci dystrybucyjnych na terenie kraju. W ramach powyższego działania 10.2 ogłoszono 2 konkursy na całą dostępną alokację (108,42 mln EUR). Podpisano 23 umowy o dofinansowanie na łączną kwotę dofinansowania w części UE w wysokości 376,06 mln PLN, co stanowi 84,4% dostępnej alokacji. Nie planuje się dodatkowych naborów.</p> <p>W ramach programu wspomaganie naprawy gospodarczej EuropeanEnergyProgramme for Recovery (EEPR) – decyzją KE, Polska otrzymała wsparcie finansowe na realizację czterech projektów inwestycyjnych związanych z infrastrukturą gazową. Obecnie realizowane są następujące działania:</p> <p>Budowa gazociągu lądowego DN 800 Świnoujście – Szczecin oraz budowa stacji kompresorowej w Goleniowie (Budowa tłoczni w Goleniowie została zakończona. Wybudowano gazociąg, planowane przekazanie do eksploatacji w maju 2014 r.)</p> <p>Interkonektor Polska-Czechy (projekt zakończony)</p> <p>Rozbudowa połączenia Polska-Niemcy (projekt zakończony)</p> <p>Terminal LNG w Świnoujściu (Planowana data oddania terminala do użytku to 2014 r.)</p>	
inne		

Priorytet:

2.2. Rozwój infrastruktury transportowej gwarantującej dostępność transportową obszarów wiejskich

Kierunek interwencji	2.2.1. Rozbudowa i modernizacja lokalnej infrastruktury drogowej i kolejowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Realizacja drugiego etapu (2012-2015) Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych.</p> <p>W zakresie PROW 2007-2013, w ramach realizacji projektów działania 125 Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (Schemat II Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi) PROW 2007-2013 m.in. przyznawana była pomoc dot. budowy dróg dojazdowych, niezbędnych do właściwego użytkowania obszarów zmeliorowanych. Do dnia 31 grudnia 2013 r. dzięki zrealizowanym operacjom w tym zakresie wybudowano łącznie 4,25 km dróg dojazdowych.</p> <p>Podobną skalę miały projekty realizowane w ramach działania 126 Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych PROW, gdzie wspierano m.in. budowę dróg dojazdowych. Do dnia 31 grudnia 2013 r. dzięki zrealizowanym operacjom w tym zakresie wybudowano łącznie 4,4 km dróg dojazdowych.</p> <p>Znacznie większą skalę miał projekt realizowane w ramach działania 226 Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych PROW 2007-2013r. W działaniu tym do 31 grudnia 2013 r. wybudowano lub zmodernizowano dojazdy (drogi) pożarowe o długości - 823,17 km oraz wybudowano lub zmodernizowano drogi leśne o długości - 153,41 km.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	2.2.2. Tworzenie powiązań lokalnej sieci drogowej z siecią dróg regionalnych, krajowych, ekspresowych i autostrad	
	2.2.3. Tworzenie infrastruktury węzłów przesiadkowych, transportu kołowego i kolejowego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju transportu /
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Realizacja drugiego etapu (2012-2015) Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych.</p> <p>PO IiŚ jest jednym z narzędzi interwencji w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej i kolejowej, obok programów regionalnych, programu ponadregionalnego (PO Polska Wschodnia), a także rządowych programów krajowych (Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych). POIiŚ realizuje cele transportowe, które odnoszą się przede wszystkim do rozwoju infrastruktury w sieci TEN-T, a tym samym zapewnią zwiększenie dostępności transportowej kraju w układzie europejskim, a także do zmniejszenia emisyjności systemu transportowego, poprzez rozwój i większe wykorzystanie ekologicznych form transportu. W ograniczonym zakresie interwencja krajowa dotyczy też dróg krajowych leżących poza TEN-T, których beneficjentem będzie krajowy zarządca drogowy (GDDKiA) oraz miasta na prawach powiatu zarządzający drogami krajowymi na ich terenie, a także wybranych linii kolejowych poza TEN-T istotnych z punktu widzenia rozwoju społeczno gospodarczego kraju. Brak jest natomiast w programie krajowym inwestycji w drogi niższego rzędu, tj. wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz w linie kolejowe o lokalnym (regionalnym) charakterze. Tym niemniej, projekty dotyczące budowy i przebudowy drogowej i kolejowej infrastruktury o znaczeniu ponadregionalnym (drogi krajowe, w tym autostrady i drogi ekspresowe, linie kolejowe w TEN-T i poza siecią), z racji przebiegu przez obszary wiejskie, mogą oddziaływać pośrednio na ich rozwój. Nie stanowi to jednak celu tego typu inwestycji, przez co ich efekty i wpływ na obszary wiejskie nie podlegają monitorowaniu w programie krajowym.</p>	
inne		

Priorytet:

2.3. Budowa i rozwój infrastruktury i technologii umożliwiających mieszkańcom obszarów wiejskich korzystanie i dostęp do technologii ICT o wysokim standardzie

Kierunek interwencji	2.3.1. Budowa i modernizacja sieci szerokopasmowych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Gospodarki	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	W ramach realizacji projektów działania 321 Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej PROW 2007-2013 pomoc przyznawana była m.in. na realizację operacji z zakresu budowy infrastruktury szerokopasmowego internetu. W ramach tworzenia i umożliwienia dostępu do infrastruktury szerokopasmowego Internetu wykonano inwestycje na łączną kwotę 5 307 tys. zł. W ramach modernizacji infrastruktury szerokopasmowego Internetu, całkowity koszt wyniósł 2 365 tys. zł.	
inne		

Kierunek interwencji	2.3.2. Budowa i rozwój kompleksowej i wydajnej infrastruktury ICT dedykowanej dla mieszkańców obszarów wiejskich	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach działania Pomoc Techniczna PROW 2007-2013 wspierane było m.in. prowadzenie stron internetowych związanych z wdrażaniem PROW 2007-2013. Jednocześnie w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi utworzono struktury Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (KSOW), na którą składają się Sekretariat Centralny (w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi) i 16 Sekretariatów Regionalnych (w Samorządach Województw). Celem KSOW jest „wsparcie wdrażania i oceny polityki w zakresie rozwoju obszarów wiejskich oraz identyfikacja, analiza, rozpowszechnianie oraz wymiana informacji i wiedzy w tym zakresie wśród wszystkich zainteresowanych partnerów na poziomie lokalnym, regionalnym oraz wspólnotowym”. Oficjalną stroną internetową KSOW jest serwis www.ksow.gov.pl. Budżet Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich planowany jest na poziomie 55 mln euro i jest zapewniony w ramach Pomocy Technicznej PROW 2007-2013. Obejmuje on wydatki na funkcjonowanie struktury KSOW m.in. koszty organizacji oraz funkcjonowania jednostki centralnej KSOW, jednostek regionalnych – 11 mln euro oraz wydatki związane z realizacją zadań w ramach Planu działania KSOW – 44 mln euro</p> <p>Do końca 2013r. Instytucja Zarządzająca PROW 2007-2013 zrealizowała w powyższym zakresie umowy, których część dotyczyła wdrożenia sprawnego i efektywnego funkcjonowania systemu informacji i promocji PROW oraz następnego okresu programowania.</p> <p>Realizacja zadań w ramach Działania 8.3 PO IG Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – e-Inclusion. Całkowita alokacja na Działanie 8.3 PO IG wynosi 1 267 mln zł. Z uwagi na ogólnokrajowy charakter działania, nie są prowadzone odrębne statystyki w podziale na obszary (obszary wiejskie / miejskie). Obszary wiejskie są głównym beneficjentem interwencji związanej eliminacją zjawiska wykluczenia cyfrowego. Działanie polega na sfinansowaniu dostępu do Internetu osobom o niskich dochodach lub niepełnosprawnym, które są zagrożone wykluczeniem cyfrowym.</p> <p>W ramach realizowanych projektów Jednostki Samorządu Terytorialnego mają możliwość prowadzenia tzw. działań koordynacyjnych, wspierających walkę z wykluczeniem cyfrowym. Działania te polegają np. na wyposażaniu w sprzęt komputerowy i utrzymanie dostępu do Internetu przez JST swoich jednostek podległych np. bibliotek, domów kultury, świetlic itp. Stan na 31.12.2013 r: podpisano 590 umów (od początku programu) na kwotę 1,1 mld zł.</p> <p>Z uwagi na skalę wykluczenia cyfrowego w Polsce można powiedzieć, iż znacząca większość środków z zakontraktowanych 1,2 mld zł w ramach Działania 8.3 PO IG będzie interwencją na obszarach wiejskich.</p>	

inne

Kierunek interwencji	2.3.3. Wyposażenie podmiotów świadczących usługi publiczne w sprzęt i oprogramowanie (wraz z serwisem) umożliwiające mieszkańcom obszarów wiejskich korzystanie z zaawansowanych technologii ICT 2.3.4. Zwiększenie dostępności cenowej infrastruktury ICT osobom należącym do grup zagrożonych wykluczeniem	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie /
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Realizacja zadań w ramach Działania 8.3 PO IG <i>Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – e-Inclusion</i>. Całkowita alokacja na Działanie 8.3 PO IG wynosi 1 267 mln zł. Z uwagi na ogólnokrajowy charakter działania, nie są prowadzone odrębne statystyki w podziale na obszary (obszary wiejskie / miejskie). Obszary wiejskie są głównym beneficjentem interwencji związanej eliminacją zjawiska wykluczenia cyfrowego. Działanie polega na sfinansowaniu dostępu do Internetu osobom o niskich dochodach lub niepełnosprawnych, które są zagrożone wykluczeniem cyfrowym.</p> <p>W ramach realizowanych projektów Jednostki Samorządu Terytorialnego mają możliwość prowadzenia tzw. działań koordynacyjnych, wspierających walkę z wykluczeniem cyfrowym. Działania te polegają np. na wyposażaniu w sprzęt komputerowy i utrzymanie dostępu do Internetu przez JST swoich jednostek podległych np. bibliotek, domów kultury, świetlic itp. Stan na 31.12.2013 r: podpisano 590 umów (od początku programu) na kwotę 1,1 mld zł.</p> <p>Z uwagi na skalę wykluczenia cyfrowego w Polsce można powiedzieć, iż znacząca większość środków z zakontraktowanych 1,2 mld zł w ramach Działania 8.3 PO IG będzie interwencją na obszarach wiejskich.</p>	
inne		

Priorytet:

2.4. Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług

Kierunek interwencji	2.4.1. Budowa i rozwój infrastruktury edukacji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta- obszary wiejskie /
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne państwo /
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	W celu zwiększenia upowszechnienia edukacji przedszkolnej, w tym zwłaszcza na obszarach wiejskich, Ministerstwo Edukacji Narodowej wprowadziło zmiany legislacyjne ułatwiające dostęp do wychowania przedszkolnego dzieci w wieku do 5 roku życia. W związku ze zmianami, które zostały wprowadzone 5 sierpnia 2010 r. ustawą o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz. U. nr 149, poz. 991) wydane zostało nowe rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania. Ponadto 28 czerwca 2011 r. Minister Edukacji Narodowej podpisał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania (Dz. U. Nr 143, poz. 839). Powyższe akty wykonawcze pozwoliły na tworzenie, obok istniejących w systemie przedszkoli, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego, a tym samym na upowszechnianie dostępu do edukacji przedszkolnej, w tym zwłaszcza na obszarach wiejskich.	
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>W ramach Polityki Spójności, kwota zakontraktowana w ramach priorytetowego obszaru tematycznego <i>Inwestycje w infrastrukturę społeczną</i> wynosiła w latach 2012-2013 ponad 1 mld PLN, tj. 6,2% całej puli środków kierowanych na obszary wiejskie w tym okresie. Z tego największy odsetek stanowiły projekty dotyczące infrastruktury systemu oświaty, infrastruktury ochrony zdrowia oraz pozostałej infrastruktury społecznej.</p> <p>W ramach Priorytetu IX <i>Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach</i> Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki realizowane są działania ukierunkowane na zmniejszanie dysproporcji w dostępie do edukacji, w tym zwłaszcza w dostępie do edukacji przedszkolnej (Poddziałanie 9.1.1 <i>Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej</i>), poprzez zakładanie nowych przedszkoli i innych form edukacji przedszkolnej, wsparcie istniejących ośrodków w celu wygenerowania nowych miejsc przedszkolnych, a także poprawę warunków infrastrukturalnych w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz przygotowanie ich do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym. Wsparcie zostało skoncentrowane na obszarach o najwyższym zapotrzebowaniu na tego typu usługi, w tym zwłaszcza tam, gdzie nie funkcjonują żadne formy edukacji przedszkolnej. Obszary te w znacznym stopniu pokrywają się z obszarami wiejskimi.</p> <p>Poddziałanie 9.1.2 <i>Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych</i> oraz Poddziałanie 9.1.3 <i>Pomoc stypendialna dla uczniów szczególnie uzdolnionych</i> zakładają m.in. wyposażenie szkół w instrumenty o szczególnym znaczeniu dla systemu kształcenia uczniów, którzy nie funkcjonują prawidłowo w systemie oświaty, przez co zagrożeni są przedwczesnym jego opuszczeniem. Z kolei Działanie 9.2 <i>Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego</i> zakłada m.in. wyposażanie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne.</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	2.4.2. Budowa i rozwój infrastruktury kultury i turystyki oraz promocja dziedzictwa kulturowego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju kapitału społecznego Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach PROW 2007-2013, W ramach działania 313, 322, 323 <i>Odnowa i rozwój wsi</i> pomoc finansowa udzielona została podmiotom, które zrealizowały inwestycje w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych w zakresie turystyki jak np. wybudowano lub zmodernizowano ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne o łącznej długości – 110,27 km. A w ramach działania 413 - <i>Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w zakresie małych projektów</i> m.in. realizowano projekty dot. budowy, odbudowy lub oznakowania małej infrastruktury turystycznej i utworzenia lub zmodernizowania bazy informacji turystycznej. Również w ramach tego działania do końca 2013r. wybudowano, odbudowano lub przebudowano: 1 978 obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej oraz wyremontowano lub odrestaurowano 182 obiekty małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. W działaniu 413 - <i>Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla operacji, które odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działania Odnowa i rozwój wsi</i> wybudowano lub zmodernizowano ścieżki rowerowe i szlaki turystyczne o łącznej długości 185 km. Projekty dotyczące turystyki były też wspierane w ramach działania 421 <i>Wdrażanie projektów współpracy</i>.</p> <p>Rozwój i promocja turystyki wiejskiej i agroturystyki</p> <p>Najważniejszym wydarzeniem, którego celem jest zaprezentowanie zróżnicowanej oferty turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, a także szeroka promocja turystycznej oferty obszarów wiejskich krajów europejskich, są Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL. Jest to wyspecjalizowana impreza, stanowiąca doskonałą okazję do promocji ofert i atrakcji turystyki wiejskiej dla licznie reprezentowanych krajów i regionów. Ideą Targów jest podkreślenie roli jaką turystyka wiejska, w tym agroturystyka, odgrywa w przemianach wsi i bytowaniu jej mieszkańców, przyczyniając się do realizacji turystycznych projektów inwestycyjnych, generujących nowe miejsca pracy oraz pozytywnie wpływających na konkurencyjność i aktywność zawodową mieszkańców obszarów wiejskich. Szeroka oferta imprez towarzyszących sprzyja z kolei wymianie doświadczeń pomiędzy wszystkimi uczestnikami działań, mającymi na celu rozwój regionu, kraju i Europy poprzez turystykę wiejską. W latach 2012-2013 odbyły się dwie edycje międzynarodowej konferencji zatytułowane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Perspektywy rozwoju turystyki wiejskiej w Europie”, - „Infrastruktura okołoturystyczna jako element wzbogacający ofertę obszarów wiejskich”. <p>Ministerstwo Sportu i Turystyki prowadziło szereg działań służących promocji turystyki wiejskiej i agroturystyki dotyczących</p>	

	kreowania oraz rozwoju produktów turystycznych na terenach wiejskich, szkoleń organizatorów turystyki wiejskiej.	
	Ponadto, realizacja Programu Wieloletniego Kultura +. Priorytet Bibliotek + Infrastruktura bibliotek (łączna wartość projektów na lata 2011-2015: 150 mln zł); Przyznanie Promesy Ministra KiDN dla projektu realizowanego w ramach PROW (wysokość przyznanej dotacji to 100 tys zł.)	
inne		
Kierunek interwencji	2.4.3. Budowa i rozwój infrastruktury sportowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach działań Ministerstwa Sportu i Turystyki na dofinansowanie zadań inwestycyjnych obiektów sportowych zlokalizowanych na obszarach wiejskich, wydatkowano w roku 2012 kwotę 184,5 mln zł, pochodzącą ze środków budżetu państwa i środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.</p> <p>W 2012 roku, na obszarach wiejskich dofinansowano ze środków budżetu państwa budowę 199 kompleksów boisk sportowych (program „Moje Boisko – Orlik 2012”) oraz 7 lodowisk (program „Biały Orlik”) na łączną kwotę blisko 103,0 mln zł. Ponad 58% wszystkich obiektów, które w roku 2012 dofinansowane zostały ze środków budżetu państwa, powstało na obszarach wiejskich. Natomiast ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, przeznaczono na realizację obiektów sportowych na obszarach wiejskich kwotę około 81,5 mln zł, przede wszystkim w ramach „Wojewódzkich wieloletnich programów rozwoju bazy sportowej”.</p> <p>W roku 2013 nakłady na budowę obiektów sportowych na obszarach wiejskich uległy zmniejszeniu, co w głównej mierze wynikało z zakończenia realizacji programów „Moje Boisko – Orlik 2012” oraz „Biały Orlik”. Jednakże, Ministerstwo Sportu i Turystyki wdrożyło nowe programy inwestycyjne, w ramach których dofinansowanie ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej udzielane jest również podmiotom z obszarów wiejskich.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	2.4.4. Budowa i rozwój infrastruktury usług zdrowotnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia rozwoju kapitału ludzkiego Sprawne Państwo Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach programów zdrowotnych finansowanych ze środków będących w dyspozycji Ministra Zdrowia realizowane są poszczególne programy zdrowotne służące profilaktyce i leczeniu m. in. chorób nowotworowych</p> <p>W ramach ww. programów realizowane są m. in. zadania o charakterze inwestycyjnym, polegające na doposażeniu zakładów radioterapii, doposażeniu oddziałów torakochirurgii w sprzęt niezbędny do diagnozowania i leczenia raka płuca, doposażeniu klinik i oddziałów hematologii i transplantologii szpiku w sprzęt niezbędny do diagnozowania i leczenia białaczek, zakupie rezonansów magnetycznych i tomografów komputerowych.</p> <p>Ponadto, MZ kontynuowało działania w następującym zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program Wieloletni na lata 2011 – 2020 pn. Narodowy Program Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej; - Narodowy program wyrównywania dostępności do profilaktyki i leczenia chorób układu sercowo-naczyniowego POLKARD; - Realizacja świadczeń profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą; - inne programy skierowane na obniżenie umieralności noworodków, niemowląt i dzieci oraz zapobieganie ciężkiemu i trwałemu kalectwu, wynikającemu z wad. 	
inne		

Priorytet:

2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	2.5.1. Rozwój infrastruktury wodno – melioracyjnej i innej łagodzącej zagrożenia naturalne	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Sprawne państwo Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>W celu poprawy możliwości funkcjonowania spółek wodnych, w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi zostały przygotowane propozycje zmian ustawy Prawo wodne w zakresie dotyczącym działalności tych spółek, w tym na rzecz zwiększenia możliwości pomocy spółkom wodnym w realizacji ich zadań statutowych. Przewidziano m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przywrócenie możliwości stosowania egzekucji administracyjnej składek niezbędnych do wykonywania statutowych zadań spółek wodnych, – rozszerzenie zakresu przedmiotowego pomocy finansowej otrzymywanej przez spółki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, – przeniesienie nadzoru nad utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz nad spółkami wodnymi od starosty do wójta (burmistrza, prezydenta miasta). <p>Projekt ten w marcu 2012 r. został przekazany do Ministra Środowiska, właściwego do podjęcia prac związanych z nowelizacją ustawy Prawo wodne. Aktualnie w Ministerstwie Środowiska trwają prace nad projektem założeń ww. ustawy.</p>	
instytucjonalne	<p>W dniu 22 marca 2012 roku Zarządzeniem Nr 4 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi został powołany Zespół do spraw opracowania projektu Narodowego Programu Odnowy Melioracji i Rozwoju Retencji. Ustalono, że kluczowym zagadnieniem przy opracowywaniu projektu Programu jest określenie, w perspektywie 5 i 20 lat, zapotrzebowania rolnictwa w zakresie inwestycji, utrzymania i eksploatacji urządzeń melioracyjnych i retencyjnych, z uwzględnieniem uwarunkowań produkcyjnych, ekonomicznych, środowiskowych i klimatycznych, a także określenie zapotrzebowania na szkolenie kadr na potrzeby gospodarowania wodami na obszarach wiejskich. W związku z tym na zlecenie MRiRW zostały przygotowane opracowania dotyczące ww. zagadnień. Opracowanie projektu Programu jest planowane na rok 2014.</p>	

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, w działaniu 125. „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi” zapewniono środki w wysokości 477,5 mln euro (ok. 2 mld zł) na realizowane przez marszałków województw na podstawie ustawy – Prawo wodne zadania z zakresu gospodarki wodnej w rolnictwie (melioracje wodne). W ramach działania są również finansowane takie urządzenia melioracji wodnych podstawowych, którymi co do zasady powinien zajmować się Minister Środowiska (wały przeciwpowodziowe).</p> <p>Środki na inwestycje melioracyjne wojewodowie planują corocznie w swoich budżetach. W 2012 r. była to kwota 227 977 tys. zł, w tym 120 759 tys. zł na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków UE, natomiast w roku 2013 są to odpowiednio kwoty – 166 745 tys. zł i 76 194 tys. zł, a w roku 2014 – 293 759 tys. zł i 122 573 tys. zł. Na powyższy cel są również pozyskiwane środki z rezerwy celowej budżetu państwa na współfinansowanie projektów realizowanych z udziałem środków europejskich (cz. 83, dz. 758, rozdz. 75818, poz. 8).</p> <p>Dane dotyczące wykonania obiektów małej retencji są dostarczane przez wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych w ramach rocznego sprawozdania RRW-13.</p> <p>W roku 2012 nakłady na wykonanie obiektów małej retencji wyniosły 63 990 tys. zł.</p> <p>Ponadto, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych realizowało działania w zakresie Informatycznego Systemu Osłony Kraju, w ramach którego zostaną opracowane mapy ryzyka powodziowego do końca 2014, które będą dostępne w części dla ogółu społeczeństwa w tym dla rolników.</p> <p>Ministerstwo Spraw Wewnętrznych dzięki uprzejmości Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego w 2013 otrzymało raport nt. stanu bezpieczeństwa budowli piętrzących wodę w Polsce. Wnioski z tego raportu zostały uwzględnione w operacyjnych planach działania systemu ratowniczo – gaśniczego oraz wojewódzkich planach zarządzania kryzysowego, które są opiniowane przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych.</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	2.5.2. Bezpieczeństwo weterynaryjne i fitosanitarne	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne	<p>Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 2013 r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i powiadamiania o ich wystąpieniu oraz właściwości organów w tych sprawach (Dz. U. 2013, poz. 96) - systemy nadzoru epizootycznego, fitosanitarnego, nadzoru nad bezpieczeństwem produktów pochodzenia zwierzęcego i paszami oraz nadzoru nad produktami rolno-spożywczymi nadzorowane przez Ministra RiRW weszły w skład Krajowego Systemu Wykrywania Skażeń i Alarmowania(KSWSiA).</p> <p>Zadaniem powyższego planu jest określenie zasad wspólnego funkcjonowania instytucji i organizacji w ramach jednolitego KSWSiA (w tym MRiRW z dniem 7.01.2013 r.), określenie procedur postępowania oraz zasad (schematów) wymiany informacji, a także zakresu odpowiedzialności poszczególnych elementów krajowego systemu za działania podejmowane w przypadku wystąpienia różnego rodzaju skażeń.</p>	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Realizacja zadań związanych z nadzorem fitosanitarnym przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa w zakresie określonym w ustawie z dnia 18 grudnia 2003r. o ochronie roślin. Zgodnie z zapisami ustawy, pracownicy Inspekcji, w ramach nadzoru nad zdrowiem roślin, wykonują m.in. urzędowe działania w zakresie kontroli fitosanitarnej roślin, produktów roślinnych lub przedmiotów, podłoży i gleby oraz środków transportu, w miejscach uprawy, obrotu i wwozu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Kontrole te gwarantują właściwy stan fitosanitarny roślin i materiałów roślinnych, umożliwiając obrót towarami roślinnymi na rynku polskim i międzynarodowym. Efektem działań było przeprowadzenie kontroli zdrowotności na obecność organizmów kwarantannowych i regulowanych. W wyniku tych kontroli, w 2012 r. wykryto 13 różnych takich organizmów w 1 078 miejscach produkcji, a w roku 2013 – stwierdzono występowanie 14 tych organizmów w 1098 miejscach produkcji. W odniesieniu do tych wykryć określone zostały, przez właściwego wojewódzkiego inspektora ochrony roślin i nasiennictwa, stosowne środki kwarantannowe.</p> <p>Pracownicy Inspekcji dokonali także kontroli stanu zdrowotności roślin i materiałów roślinnych pod kątem innych organizmów szkodliwych: w roku 2012 r. – 66 027 kontroli i w roku 2013 – 68 559 kontroli.</p> <p>W celu zapewnienia weterynaryjnej ochrony zdrowia publicznego i zdrowia zwierząt, kontynuowano realizację programu wieloletniego pn. Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego. Organem odpowiedzialnym za nadzór nad realizacją ww. programu jest MRiRW zaś wykonawcą zadań realizowanych w tym programie jest Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. W latach 2012 i 2013, w trakcie realizacji drugiej edycji programu wieloletniego</p>	

	<p>(2009-2013) uzyskano aktualne dane dotyczące występowania najgroźniejszych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, dokonano oceny bezpieczeństwa żywności pochodzenia zwierzęcego oraz podniesiono kwalifikacje pracowników Inspekcji Weterynaryjnej.</p> <p>W okresie sprawozdawczym Instytut Ochrony Roślin – PIB w Poznaniu kontynuował realizację programu wieloletniego pod nazwą <i>Ochrona roślin uprawnych z uwzględnieniem bezpieczeństwa żywności oraz ograniczenia strat w plonach i zagrożeń dla zdrowia ludzi, zwierząt domowych i środowiska</i>. Zadania programu dotyczyły w szczególności opracowywania metod identyfikacji oraz programów zwalczania organizmów kwarantannowych, a także optymalizacji stosowania chemicznej ochrony roślin i ograniczania ryzyka z tym związanego.</p>
inne	

Kierunek interwencji	2.5.3. Skuteczne i efektywne zarządzanie kryzysowe	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo obrony Narodowej	Sprawne państwo Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>MSW realizowało następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010r. w sprawie planów ochrony infrastruktury krytycznej (Dz. U. Nr 83, poz. 542 z 2010 r.) oraz Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 kwietnia 2010r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (Dz. U. Nr 83, poz. 541 z 2010r.) w latach 2012 i 2013 w MSW przystąpiono do opracowania wykazu obiektów i systemów, które są kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli. Prace nad stworzeniem spójnego jednolitego systemu ochrony infrastruktury krytycznej dotyczą również obszarów wiejskich. Wiele z tych systemów ma bezpośredni wpływ na zapewnienie rozwoju wsi, a w tym zaopatrzenie w energię i paliwa, zaopatrzenie w wodę, ochronę zdrowia, transport, ratownictwo, ciągłość działania administracji publicznej, bezpieczeństwo środowiska naturalnego. 2. W ramach współpracy z innymi resortami i inspekcjami służby resortu spraw wewnętrznych w latach 2012-2013 uczestniczyły w ćwiczeniach w zakresie działań ratowniczych w sytuacjach kryzysowych m.in. na terenach wiejskich. Podczas tych ćwiczeń realizowano zadania związane z działaniami w sytuacji zagrożenia powodzią, epizootią czy skażeniem środowiska naturalnego z udziałem administracji gminnej i powiatowej. Analogiczne ćwiczenia są również planowane na kolejne lata. <p>MRiRW realizowało następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. realizacją zarządzenia nr 74 Prezesa Rady Ministrów z dnia 12 października 2011 r. w sprawie wykazu przedsięwzięć i procedur systemu zarządzania kryzysowego (zarządzenie jest implementacją Systemu Reagowania Kryzysowego NATO /NATO CrisisResponse System – NCRS/, który jest sojuszniczym kompleksowym narzędziem usprawniającym proces zarządzania kryzysowego. Część zadań realizowanych w ramach ww. zarządzenia oparta jest o niejawne załączniki do ww. zarządzenia); 2. aktualizacja Częstkowego Raportu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o Zagrożeniach (dokument ustawowy podlegający co 2 letniej aktualizacji); 3. opracowanie informacji MRiRW do Narodowego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej w działach administracji rządowej: rolnictwo, rozwój wsi, rynki rolne, rybołówstwo (dokument ustawowy podlegający co 2 letniej aktualizacji); 	

	4. udział MRiRW w międzynarodowych ćwiczeniach NATO-CMX 12.
inne	

Cel szczegółowy:

Cel 3. Bezpieczeństwo żywnościowe

Priorytet:

3.1. Utrzymanie i poprawa jakości bazy produkcyjnej rolnictwa i rybactwa

Kierunek interwencji	3.1.1. Utrzymanie gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	<p>Ustawa z dnia 27 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 243),</p> <p>Ustawa z dnia 25 stycznia 2013 r. o zmianie ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz. U. poz. 311),</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych norm (Dz.U. poz.746)Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego (Dz.U. 2012.879, 2013.185, 2013.720)</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na</p>	

	<p>lata 2007–2013 (Dz. U. poz. 272 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. poz. 599).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie rejonów uprawy tytoniu (Dz. U. poz. 276),</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie wymagań jakościowych dla odmian tytoniu (Dz. U. poz. 274)</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 października 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów roślin objętych płatnością uzupełniającą oraz szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty płatności w ramach systemów wsparcia bezpośredniego</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Podstawowym narzędziem WPR służącym utrzymaniu gruntów w dobrej kulturze rolnej rozumianej jako zachowanie gruntów w gotowości do produkcji przy równoczesnym uwzględnieniu wymogów środowiska, jest system wsparcia bezpośredniego. W latach 2012 i 2013 w Polsce płatności bezpośrednie objęły ok. 1,35 mln gospodarstw i ok. 13,5 mln ha. Całkowita kwota wypłacona z tytułu płatności bezpośrednich za 2012 r. to ponad 13,7 mld zł, natomiast kwota wypłat za 2013 wyniosła ponad 14,1 mld zł¹.</p> <p>Szczególą rolę w systemie wsparcia bezpośredniego odgrywa zasada wzajemnej zgodności. Wysokość otrzymywanych przez rolników płatności bezpośrednich, a także płatności w ramach działań II osi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 tj. płatności rolnośrodowiskowych, płatności na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) oraz płatności do zalesiania gruntów rolnych, uzależniona jest od spełnienia norm i wymogów zasady wzajemnej zgodności, obejmującej m.in. utrzymanie gruntów wchodzących w skład gospodarstwa w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska (DKR). Celem DKR jest właściwe zarządzanie glebą poprzez przestrzeganie norm dotyczących:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ przeciwdziałania erozji gleby; ○ ograniczania degradacji substancji organicznej;

¹ Stan realizacji wypłat płatności bezpośrednich za rok 2012 i 2013 wg danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

	<ul style="list-style-type: none"> ○ przeciwdziałania zmianom struktury gleby; ○ zachowania i ochrony siedlisk roślin i zwierząt; ○ zarządzania zasobami wodnymi w rolnictwie i ochrony wody. <p>Na utrzymanie gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej wpływają także działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 , a w szczególności: działania 211, 212. <i>Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)</i> . W roku 2012 wsparciem w ramach tych działań objęto powierzchnię 7,24 mln ha (powierzchnia z wydanych decyzji w kampanii 2012). W 2012 roku zrealizowano płatności dla 611,62 tys. beneficjentów na łączną kwotę 1,33 mld zł. W roku 2013 objęto wsparciem: powierzchnię 7,33 mln ha (powierzchnia wnioskowana w kampanii 2013). W 2013 roku zrealizowano płatności dla 649,02 tys. beneficjentów na kwotę 1,45 mld zł.</p> <p>Również działanie 214 <i>Program rolnośrodowiskowy</i> w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na utrzymanie gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej. Działanie obejmuje 9 pakietów rolnośrodowiskowych, z których szczególne znaczenie dla kierunku interwencji 3.1.1. mają następujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pakiet 1. Rolnictwo zrównoważone, • Pakiet 2. Rolnictwo ekologiczne, • Pakiet 3. Ekstensywne trwałe użytki zielone, • Pakiet 8. Ochrona gleb i wód, • Pakiet 9. Strefy buforowe. • Na działanie program rolnośrodowiskowy przeznaczono kwotę w wysokości ponad 2,3 mld euro.
inne	<p>W dniu 6 maja 2013 r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyjął Krajowy plan działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin. Głównym celem planu jest upowszechnienie ogólnych zasad integrowanej ochrony roślin a także zapobieganie zagrożeniom związanym ze stosowaniem środków ochrony roślin.. W 2013 roku cele planu działania w znacznej mierze realizowane były w oparciu o programy wieloletnie wykonywane przez resortowe instytuty badawcze.</p> <p>W latach 2012 – 2013 promowano integrowaną ochronę roślin poprzez działania na rzecz upowszechniania wiedzy, które koncentrowały się na zapewnieniu producentom rolnym dostępu do narzędzi niezbędnych do wdrożenia zasad integrowanej ochrony roślin. W tym celu Ministerstwo na swojej stronie internetowej utworzyło platformę poświęconą integrowanej ochronie roślin. Obecnie na stronie internetowej dostępne są metodyki integrowanej ochrony roślin dla 46 gatunków roślin rolniczych, warzywniczych, sadowniczych i specjalnych, grzybów jadalnych, a także lasów.</p>

Kierunek interwencji	3.1.2. Utrzymanie żywotnych ekonomicznie gospodarstw rolnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>W dniu 6 grudnia 2013 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 listopada 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podziału środków Programu Rozwoju Obszarów na lata 2007 – 2013 (Dz. U. z 2013 r. poz. 1357). Zgodnie z tym rozporządzeniem dokonano m.in. rozdysponowania środków w ramach powiększonego o 126,9 mln euro budżetu działania 121 <i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i>. Zmiana ta pozwoliła na sfinansowanie dodatkowych wniosków w województwach, w których zabrakło środków finansowych w naborze 2011 r. oraz podpisanie większej liczby umów w ramach naboru uruchomionego w terminie w 2013 r. (patrz dalej).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 marca 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Modernizacja gospodarstw rolnych" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Ułatwianie startu młodym rolnikom” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Podstawowe znaczenie dla utrzymania żywotnych ekonomicznie gospodarstw rolnych miały płatności bezpośrednie (szerzej opisane wcześniej dla kierunku interwencji 3.1.1. Utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej) oraz działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 tj.: 112 <i>Ułatwianie startu młodym rolnikom</i>, 121 <i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i>, 211, 212 <i>Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania</i> (ONW), a także 126 <i>Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych</i>.</p> <p>Głównym celem działania 121 <i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i> jest zwiększenie efektywności gospodarstw rolnych przez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, w tym wprowadzenie nowych technologii produkcji, poprawę jakości produkcji,</p>	

	<p>różnicowanie działalności rolniczej, a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt. Celem działania jest również zapewnienie producentom rolnym prowadzącym produkcję mleczarską możliwości dostosowania się do zmieniających się warunków, w związku z przewidzianym wygaśnięciem systemu kwot mlecznych w roku 2015.</p> <p>W ramach działania 121 <i>Modernizacja gospodarstw rolnych</i> w 2012 i 2013 roku przeprowadzono 2 nabory wniosków (łącznie w latach 2007-2013 przeprowadzono 5 naborów wniosków). W roku 2012 ARiMR przyjmowała wnioski o przyznanie pomocy na operacje realizowane w województwie podkarpackim (wpłynęło 1 108 wniosków na kwotę ok. 151 mln zł). Natomiast w roku 2013 ARiMR przyjmowała wnioski o przyznanie pomocy na operacje realizowane w województwie lubelskim, lubuskim, łódzkim, małopolskim, opolskim, pomorskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim (wpłynęło 17 240 wniosków na kwotę 2,790 mld zł). Wydatki w ramach działania (wynikające także ze zobowiązań będących efektem wcześniejszych 3 naborów), wynosiły 1,645 mld zł w 2012 r. oraz 1,234 mld zł w 2013 r., a środki trafiły odpowiednio do 14 829 oraz 11 295 beneficjentów.</p> <p>Głównym celem działania 112 <i>Ułatwianie startu młodym rolnikom</i> jest stymulowanie zmian strukturalnych w sektorze rolnym przez ułatwienie przejmowania lub zakładania gospodarstw rolnych przez osoby młode o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych. W latach 2012-2013 nie było naboru na to działanie – płatności odbywały się na podstawie umów zawartych w wyniku wcześniejszych naborów. Liczba beneficjentów działania w 2012 roku wynosiła 6 tys., a wydatkowano ogółem środki na kwotę 448,6 mln złotych. Natomiast w 2013 roku liczba beneficjentów działania wynosiła 78, wydatkowano środki 4,932 mln złotych.</p> <p>Działanie 211, 212 <i>Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania</i> (ONW) (szerzej opisane wcześniej dla kierunku interwencji 3.1.1. Utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej).</p> <p>Głównym celem działania 126 <i>Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych</i> było odtworzenie potencjału produkcyjnego w gospodarstwach rolnych prowadzących produkcję roślinną lub zwierzęcą z wyłączeniem produkcji rybnej lub leśnej, zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych. Do końca 2013 roku przeprowadzono 5 naborów wniosków na to działanie, z tym, że w roku 2012 odbył się jeden nabór, złożono 1342 wnioski, oraz zrealizowano płatności w kwocie ok. 111 mln zł. W roku 2013 odbył się również jeden nabór, złożono 1919 wniosków, a zrealizowano płatności w kwocie ponad 148 mln zł.</p>
inne	<p>Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa udziela wsparcia rolnikom w ramach budżetu krajowego, tzw. pomoc krajową, m.in. w formie dopłat do oprocentowania oraz gwarancji i poręczeń i spłaty preferencyjnych kredytów inwestycyjnych i klęskowych, dofinansowania kosztów ponoszonych przez producentów rolnych na utylizację padłych zwierząt, dofinansowania kosztów poniesionych na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych. W 2012 r. kredytobiorcy zaciągnęli 12430 kredytów na inwestycje w gospodarstwach rolnych z dopłatami do oprocentowania lub częściową spłatą kapitału ze środków ARiMR, na kwotę 2998,5 mln zł, a dopłaty do oprocentowania i częściowa spłata kapitału do kredytów inwestycyjnych wyniosły 788,1 mln zł. Natomiast w 2013 r. kredytobiorcy zaciągnęli 12551 kredytów, na kwotę 2972,5 mln zł a dopłaty do oprocentowania i częściowa spłata kapitału do kredytów inwestycyjnych wyniosły 516,2 mln zł.</p>

W latach 2012 i 2013 rolnicy mieli możliwość odzyskać część pieniędzy wydanych na olej napędowy używany do produkcji rolnej². Warunkiem zwrotu podatku akcyzowego było złożenie odpowiedniego wniosku do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, w zależności od miejsca położenia gruntów rolnych wraz z fakturami VAT (lub ich kopiami) stanowiącymi dowód zakupu oleju napędowego. Maksymalna wysokość wsparcia w ramach tego działania wynosiła w latach 2012 i 2013 81,70 zł/ha.

W 2012 i 2013 roku, w ramach pomocy de minimis w rolnictwie, producentom rolnym udzielano dopłat z budżetu krajowego z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany. Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 marca 2007 r. w 2013 r. dopłat tych udzielano do powierzchni gruntów ornych obsianych lub obsadzonych elitarnym lub kwalifikowanym materiałem siewnym następujących gatunków roślin uprawnych: pszenicy zwyczajnej, żyta (populacyjnego, syntetycznego, mieszańcowego), jęczmienia, pszenżyta, owsa, łubinu (żółtego, wąskolistnego lub białego), grochu siewnego, bobiku, wyki siewnej i ziemniaków. Od 13 czerwca 2013 r. katalog roślin uprawnych, do których producent rolny może uzyskać dopłatę, rozszerzono o soję i pszenicę twardą (zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 maja 2013 r.). Producenci rolni złożyli w 2012 r. w ARR 65,2 tys. wniosków o przyznanie dopłat w ramach pomocy de minimis w rolnictwie, na podstawie których ARR wypłaciła ok. 98 mln zł do 884,9 tys. ha gruntów ornych obsianych lub obsadzonych materiałem siewnym kategorii elitarny lub kwalifikowany. W 2013 r. producenci rolni złożyli w ARR 62,4 tys. wniosków o przyznanie dopłat w ramach pomocy de minimis w rolnictwie, na których podstawie ARR wypłaciła 86,4 mln zł do 768,5 tys. ha

---

² Zgodnie z ustawą z dnia 10 marca 2006 r. o zwrocie podatku akcyzowego zawartego w cenie oleju napędowego wykorzystywanego do produkcji rolnej (Dz. U. Nr 52, poz. 379, z późniejszymi zmianami ogłoszonymi w Dz. U. z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 171, poz. 1016 i Nr 291, poz. 1707 oraz z 2013 r. poz. 559)

Kierunek interwencji	3.1.3. Optymalizacja bazy genetycznej produkcji roślinnej, zwierzęcej i rybackiej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi /	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe	Trwały prace nad ustanowieniem programu wieloletniego MRiRW na lata 2014-2020 pod nazwą „Tworzenie naukowych podstaw postępu biologicznego i ochrona roślinnych zasobów genowych źródłem innowacji i wsparcia zrównoważonego rolnictwa oraz bezpieczeństwa żywnościowego kraju”. Przygotowywano zadania Obszaru 1 „Ochrona Zasobów Genowych Roślin Użytkowych, a także zadania Obszaru 2 „Zwiększanie wartości użytkowej roślin poprzez poszerzanie ich puli genetycznej i wdrażanie postępu biologicznego z przeznaczeniem na różne cele”. Planowane zadania mają na celu stworzenie potencjału do dywersyfikacji surowców roślinnych dla potrzeb współczesnej gospodarki. Przewiduje się, że efektem końcowym prowadzonych prac będzie wdrożenie do uprawy odmian roślin o nowej jakości (zboża, ziemniaki, strączkowe, burak cukrowy, kukurydza), strategicznych dla produkcji żywności i paszy, do sanitacji środowiska i do produkcji energii.	
legislacyjne	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	W celu zapewnienia stabilnych warunków do realizacji tematów badawczych wspomagających postęp biologiczny zarówno w produkcji zwierzęcej jak i roślinnej instytuty podległe MRiRW realizują m.in. następujące programy wieloletnie: <ul style="list-style-type: none"> – Program wieloletni „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” na lata 2011–2015, realizowany przez Instytut Zootechniki – PIB. – Program wieloletni „Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów” na lata 2008-2014 realizowany przez Instytut Ogrodnictwa. – „Ulepszanie Roślin dla Zrównoważonych AgroEkoSystemów, Wysokiej Jakości Żywności i Produkcji Roślinnej na Cele Nieżywnościowe” na lata 2008-2013 realizowany był przez Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – PIB z siedzibą w 	

	<p>Radzikowie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach” na lata 2011-2015 realizowany przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB w Puławach. <p>W latach 2012 i 2013 MRiRW udzieliło dotacji na dofinansowanie kosztów postępu biologicznego w produkcji zwierzęcej i roślinnej. Dotacja przyznawana jest na wniosek podmiotu i organizacji badawczej, na okres jednego roku. Wydatki na postęp biologiczny kształtowały się następująco:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w przypadku produkcji zwierzęcej - 99,8 mln zł w roku 2012, 104,3 mln zł w roku 2013. W ramach tych wydatków na prowadzenie ksiąg hodowlanych oraz oceny wartości użytkowej i hodowlanej zwierząt gospodarskich wydatkowano 95,4 mln zł w roku 2012 i 100 mln zł w roku 2013; - w przypadku produkcji roślinnej - 18 509 tys. zł w 2012 r. i 18 544 tys. zł w 2013 r. <p>W <i>programie rolnośrodowiskowym</i> w latach 2007-2013 ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich realizowana była poprzez Pakiet 7: „Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie”, który dzieli się na cztery warianty, z których każdy obejmuje inny gatunek zwierząt gospodarskich. Brane były pod uwagę rasy bydła, koni, owiec i trzody chlewnej objęte w Polsce programami hodowlanymi ochrony populacji. Celem pakietu była ochrona zasobów genetycznych poprzez utrzymywanie w gospodarstwach rodzimych ras zwierząt gospodarskich zagrożonych wyginięciem lub też ras odtwarzanych, które stanowią nasze dziedzictwo historyczne, a jednocześnie cechują się szczególnymi walorami. W 2012 r. liczba gospodarstw realizujących ten pakiet wyniosła 2868 a wydatki związane z jego realizacją wyniosły ok. 23 mln zł. W roku 2013 pakiet, ten realizowały 3254 gospodarstwa, a płatności związane z jego realizacją wyniosły prawie 41,5 mln zł.</p> <p>Ponadto w latach 2012 i 2013 w ramach Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” - RYBY 2007-2013 w ramach Środka 2.2 Działania wodno-środowiskowe sfinansowano zadania dotyczące ochrony zasobów genetycznych ryb. Przewidziano, że wsparciu w zakresie ochrony zasobów genetycznych ryb mogą podlegać następujące gatunki: karp, pstrąg tęczowy, łosoś atlantycki, jesiotr ostronosy, troć: wiślana letnia, wiślana zimowa, jeziorowa, sieja: wędrowna (pomorska), szlachetna (jeziorowa), lipień, głowacica, certa. W latach 2012- 2013 wysokość wsparcia w ramach tego działania wynosiła ok. 1,6 mln zł.</p> <p>Ochrona zasobów genetycznych ryb, takich jak troć, łosoś, certa czy sieja wędrowna, realizowana były także poprzez programy restytucji populacji ryb zagrożonych wyginięciem, w tym w ramach programu „Zarybianie polskich obszarów morskich” realizowanego przez IRS i Zespół do spraw Zarybiania, finansowanego budżetu państwa w wysokości ok. 5 mln zł rocznie.</p>
inne	

Priorytet:

3.2. Wytwarzanie wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumentów produktów rolno-spożywczych

Kierunek interwencji	3.2.1. Rozwój i wdrażanie systemów jakości żywności	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działanie PROW 2007-2013 132 <i>Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i> ma na celu poprawę jakości produkcji przez wsparcie rolników uczestniczących w dobrowolnych systemach dotyczących jakości żywności w systemach wspólnotowych - System Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych, System Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności oraz rolnictwa ekologicznego, a także w systemach krajowych: Integrowana Produkcja, Jakość Tradycja, System QMP³, System Gwarantowanej Jakości Żywności (QAFP), System Jakości Wieprzowiny PQS (Pork Quality System). W ramach działania 132 <i>Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i> w 2012 roku wypłacono 8,3 mln zł dla 10 220 beneficjentów, a w 2013 roku wypłacono 12,2 mln zł dla 14566 beneficjentów.</p> <p>W 2012 r. System Gwarantowanej Jakości Żywności (QAFP) „Wędliny” został uznany za krajowy stosownie do art. 4 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. Nr 64, poz. 427, z późn. zm.). Zgodnie z tym przepisem minister właściwy do spraw rozwoju wsi uznał, w drodze decyzji administracyjnej, System Gwarantowanej Jakości Żywności (QAFP) „Wędliny” za krajowy.</p> <p>Zgodnie z ustawą z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 849 ze zmianami) jednym z krajowych systemów jakości żywności jest Integrowana Produkcja. Nadzór nad systemem powierzono Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Do końca 2012 roku wydano 2465 certyfikatów Integrowanej Produkcji, a objętych tym systemem było 15 443</p>	

³ System Quality Meat Program (QMP) uznany za krajowy system jakości żywności na mocy decyzji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w dniu 20 października 2008 r. zmienionej decyzjami Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 stycznia 2011 r. oraz z dnia 30 września 2011r.

	ha., a w roku 2013 PIORiN wydała 2898 certyfikatów obejmujących uprawy na 18 316,9 ha.
inne	<p>Od 2004 roku MRiRW realizuje Program Poznaj Dobrą Żywność, którego celem jest kreowanie pozytywnego wizerunku artykułów rolno-spożywczych wysokiej jakości. Obecnie znakiem Poznaj Dobrą Żywność objętych jest 467 artykułów rolno-spożywczych wytwarzanych przez 91 firm sektora rolno-spożywczego. Działania informacyjno-promocyjne Programu PDŻ nie dotyczą konkretnych produktów, ale ogólnej idei Programu i popularyzują znak Programu PDŻ wśród konsumentów, producentów, przetwórców, handlowców i dystrybutorów żywności.</p> <p>Do końca 2013 roku w rejestrze Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności zarejestrowanych zostało 36 polskich produktów, przy czym w 2012 roku dokonano rejestracji następujących produktów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jako Chronionej Nazwy Pochodzenia – fasoli wrzawskiej oraz miodu z Sejneńszczyzny/Łódzieszczyzny; - jako Chronionego Oznaczenia Geograficznego – sera korycińskiego swojskiego oraz jagnięciny podhalańskiej. <p>W latach 2012 i 2013 złożone zostały wnioski na rejestrację następujących produktów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cebularza lubelskiego jako Chronionego Oznaczenia Geograficznego (w 2012 r.); - krupnioków śląskich jako Chronionego Oznaczenia Geograficznego (w 2013 r.).

Kierunek interwencji	3.2.2. Wsparcie wytwarzania wysokiej jakości produktów rolno-spożywczych, w tym produktów wytwarzanych metodami integrowanymi, ekologicznymi oraz tradycyjnymi metodami produkcji z lokalnych surowców i zasobów oraz produktów rybnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju WSi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	<p>W dniu 25 maja 2012 r. Sejm przyjął ustawę o <i>zmianie ustawy o wyrobie napojów spirytusowych oraz o oznaczeniach geograficznych napojów spirytusowych, określającą definicje oznaczenia geograficznego Polska Wódka/Polish Vodka.</i></p> <p>W 2013 roku trwały prace nad założeniami do ustawy o <i>zmianie ustawy o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw.</i></p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działanie PROW 2007-2013 -132 <i>Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i>, wspiera ten kierunek interwencji (szerzej opisano w kierunku interwencji 3.2.1. Rozwój i wdrażanie systemów jakości żywności).</p> <p>W programie rolnośrodowiskowym objętym PROW na lata 2007-2013 prowadzone były nabory wniosków nowych i kontynuacyjnych, m.in. w ramach Pakietów: 1. <i>Rolnictwo zrównoważone</i>, 2. <i>Rolnictwo ekologiczne</i>.</p> <p>W pakiecie 2. <i>Rolnictwo ekologiczne</i> powierzchnia wnioskowana w ramach kampanii 2013 roku (wnioski nowe i kontynuacyjne) wynosiła 568,20 tys. ha, zrealizowano płatności w wysokości 603,8 mln złotych dla 26,49 tys. beneficjentów.</p> <p>W ramach płatności bezpośrednich od 2012 roku przyznawana jest płatność do surowca tytoniowego wysokiej jakości. Roczna pula środków przeznaczonych na ten cel wyniosła 29 mln euro, a liczba beneficjentów tego wsparcie to około 9 tys.</p>	
	<p>W ramach uruchomionych naborów w PO RYBY 2007-2013 - Środek 3.4. Rozwój nowych rynków i kampanie promocyjne złożono 270 wniosków o przyznanie pomocy na łączną kwotę 235 mln zł (92,13% alokacji przyznanej na środek). Od początku</p>	

	realizacji PO RYBY podpisano 85 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 53 mln zł. ⁴
inne	<p>W 2012 i 2013 roku w celu upowszechnienia w Polsce produkcji żywności w ramach systemów jakości MRiRW realizowało szkolenia, konferencje, spotkania z zakresu polityki jakości żywności Promowano także żywność, wytwarzaną w ramach systemów jakości żywności wśród konsumentów krajowych i zagranicznych., m.in. poprzez zorganizowanie polskiej edycji projektu „Cook It Raw”.</p> <p>MRiRW sprawuje nadzór merytoryczny nad trzyletnią kampanią informacyjną o systemie rejestracji i ochrony oznaczeń geograficznych „Trzy znaki smaku” oraz prowadzi szkolenia w ramach kampanii.</p>

⁴ Za: Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” w roku 2012

Kierunek interwencji	3.2.3. Skuteczna kontrola bezpieczeństwa i jakości produktów rolno-spożywczych w całym łańcuchu produkcyjnym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Nadzór nad właściwą jakością zdrowotną żywności sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna (w odniesieniu do żywności pochodzenia niezwierzęcego, produktów pochodzenia zwierzęcego znajdujących się w handlu detalicznym, a także żywności zawierającej jednocześnie środki spożywcze pochodzenia niezwierzęcego i produkty pochodzenia zwierzęcego) oraz Inspekcja Weterynaryjna (w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego).</p> <p>W roku 2012 ogółem przedubojowo zbadano 8,7 mln zwierząt (w sztukach⁵), natomiast w roku 2013 ogółem przedubojowo zbadano 9 mln sztuk zwierząt.</p> <p>W 2012 r. pod nadzorem IW znajdowało się 181 701 podmiotów sektora spożywczego. W okresie tym organy IW przeprowadziły 97892 kontrole. Z kolei w 2013 r. pod nadzorem IW znajdowało się 178 050 podmiotów sektora spożywczego. W okresie tym organy IW przeprowadziły 117 876 kontrole.</p> <p>Nadzór nad właściwą jakością handlową żywności sprawuje Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych i Inspekcja Handlowa. Realizując zadania ustawowe Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w 2012 r. przeprowadziła ogółem 104 tys. czynności kontrolnych, a w 2013 roku przeprowadziła 107 tys. czynności kontrolnych.</p> <p>Dodatkowo IJHARS przeprowadziła kontrole urzędowe produktów żywnościowych posiadających zarejestrowane przez Komisję Europejską chronione nazwy pochodzenia (ChNP), chronione oznaczenia geograficzne (ChOG) lub będących gwarantowaną tradycyjną specjalnością (GTS(kontrola zgodności procesu produkcji ze specyfikacją oraz kontrola urzędowa). Liczba świadectw jakości i certyfikatów zgodności aktualnych w latach 2012- 2013 przedstawia się następująco: 2012 r. – 330, 2013 r. – 386.</p>	

⁵ W przypadku ryb stosuje się kilogramy jako jednostkę przeliczeniową

	<p>W 2012 r., IJHARS w ramach nadzoru nad produkcją ekologiczną i nadzoru nad jednostkami certyfikującymi, przeprowadziła kontrole u 1,1% producentów ekologicznych (tj. 273 z 23 847), będących w systemie kontroli Główny Inspektor JHARS objął pięć z dziesięciu funkcjonujących jednostek certyfikujących audytami sprawdzającymi prawidłowość ich funkcjonowania. W 2013 r., w ramach nadzoru nad produkcją ekologiczną i nadzoru nad jednostkami certyfikującymi oraz w związku z wykonywaniem przez IJHARS uprawnień jednostki certyfikującej wobec producentów kontrolowanych wcześniej przez jednostkę, której odebrano uprawnienia, WIJHARS przeprowadziły kontrole u 386 producentów ekologicznych co stanowiło 1,5% producentów będących w systemie kontroli wg stanu na dzień 31 grudnia 2012 r.</p> <p>Zadania z zakresu nadzoru nad obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin w produkcji rolnej są realizowane przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa na podstawie ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin. W 2012 roku inspektorzy Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa przeprowadzili w tym zakresie 27 075 kontrole oraz 671 rekontrole. Konsekwencją przeprowadzonych działań kontrolnych, oraz stwierdzenia w ich trakcie nieprawidłowości było wydanie 2 347 zaleceń pokontrolnych. Z kolei w 2013 roku przeprowadzonych zostało w tym obszarze 22 596 kontrole oraz 455 rekontrole, w ramach których wydanych zostało 2 240 zaleceń pokontrolnych. Kontrole stosowania środków ochrony roślin przeprowadzano w gospodarstwach konwencjonalnych z produkcją roślinną oraz w gospodarstwach będących w systemie Integrowanej Produkcji, w miejscach zaprawiania materiału siewnego, wykonywania zabiegów fumigacji, w magazynach płodów rolnych, w miejscach, gdzie stosowanie środków ochrony roślin może podlegać ograniczeniom lub może być zabronione, a także w innych miejscach stosowania środków ochrony roślin.</p> <p>Okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego prowadzą działania kontrolne wyładowywanych i wprowadzanych do obrotu produktów rybnych pochodzących z połowów morskich natomiast Inspekcja Handlowa Artykułów Rolno-Spożywczych kontroluje produkty rybne przed wprowadzeniem do sprzedaży.</p> <p>W roku 2012, okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego dokonali 5 506 kontrole wyładunku ryb. W wyniku wszystkich przeprowadzonych kontrole (na morzu i lądzie) wydano 354 na oraz 252 zaleceń.</p> <p>W roku 2013, okręgowi inspektorzy rybołówstwa morskiego dokonali 4 636 kontrole wyładunku ryb. W wyniku wszystkich przeprowadzonych kontrole (na morzu i lądzie) wydano 252 decyzji oraz 186 zaleceń.</p>
inne	

Kierunek interwencji	3.2.4. Rozwój badań na rzecz bezpieczeństwa żywności, jej jakości i potrzeb konsumentów.	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe	W 2013 roku, w MNiSW zakończono prace związane z opracowaniem Strategicznego Programu badań naukowych i prac rozwojowych <i>Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo</i> (BIOSTRATEG)	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	W latach 2010 -2013 Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB koordynował prace w ramach projektu „Rozwój klastra Dolina Ekologicznej Żywności” Projekt współfinansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013. Na całość działań realizowanych w projekcie przeznaczono ponad 1 410 tys. zł.	
inne	Poszczególne Instytuty Naukowe w roku 2012 i 2013 prowadziły badania na rzecz bezpieczeństwa żywności, jej jakości i potrzeb konsumentów. Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach zrealizował w 2012 roku 280 projektów, a w roku 2013 realizował 265 projektów. Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego w Warszawie –zrealizował w latach 2012- 2013 18 tematów badawczych oraz 3 projekty badawcze, 1 projekt celowy, prowadzenie specjalistycznych analiz laboratoryjnych. Instytut Zootechniki PIB realizował zadania dotyczące badań jakości pasz i jakości surowców pochodzenia zwierzęcego. Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - PIB w Radzikowie realizował 35 rodzaju projektów. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej -w latach 2012-2013 prowadził badania m.in. nad problematyką jakości i bezpieczeństwa żywności wytwarzanej w ramach rolnictwa konwencjonalnego i rolnictwa ekologicznego oraz wpływem żywności na zdrowie. Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu – w latach 2012-2013 prowadził 12 projektów badawczych. Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach zrealizował w 2012 roku 280 projektów, a w roku 2013 realizował 265 projektów. Instytut Ochrony Roślin- PIB wykonywał badania pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych oraz badania jakości środków ochrony roślin. Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza w Olsztynie w latach 2012- 2013 prowadził dwa zadania badawcze dotyczące bezpieczeństwa żywności, jej jakości i potrzeb konsumentów.	

Priorytet:

3.3. Przestrzeganie / stosowanie zasad uczciwej konkurencji na wspólnotowym i globalnym rynku rolno-spożywczym

Kierunek interwencji	3.3.1. Dążenie do zapewnienia równych warunków konkurencji w ramach jednolitego rynku rolno-żywnościowego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	<p>Realizując zapisy przyjętych przez Komitet do Spraw Europejskich w dniu 2 kwietnia 2012 r. stanowisk rządowych do pakietu propozycji legislacyjnych Komisji Europejskiej (dokumenty COM(2011)625-631) dotyczącego reformy Wspólnej Polityki Rolnej oraz zapisy stanowiska Rządu RP przyjętego przez Komitet do Spraw Europejskich w dniu 12 stycznia 2012 r. dotyczącego pakietu Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2014-2020, w negocjacjach nad nową WPR Rząd RP podnosił kwestię zapewnienia równych warunków konkurencji dla polskich rolników na jednolitym rynku, prezentując wyraźne oczekiwania zmiany tej polityki i postulując m.in. wprowadzenie równych i niedyskryminujących zasad podziału między państwa członkowskie Unii Europejskiej środków na płatności bezpośrednie dla rolników. Powyższy postulat był konsekwentnie prezentowany na forum UE, w kontaktach z przedstawicielami państw członkowskich, Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej. Na każdym etapie prac Polska aktywnie szukała sojuszników dla swojej wizji WPR po 2013 r., biorąc udział w przyjmowaniu wspólnych deklaracji przez różne grupy państw członkowskich oraz stając się w wielu obszarach dyskusji wiodącym reprezentantem grupy nowych państw członkowskich.</p> <p>Przyjęte w wyniku kompromisu w grudniu 2013 roku przepisy (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009) wychodzą naprzeciw oczekiwaniom Polski wprowadzając m.in. mechanizm stopniowej konwergencji płatności bezpośrednich pomiędzy państwami członkowskimi oparty na stawce powierzchniowej, gwarantując możliwość przesunięcia środków pomiędzy filarami WPR pozwalający na podniesienie stawek płatności bezpośrednich w Polsce w kierunku średniej w UE, gwarantując jednakowe możliwości wykorzystania różnych elastyczności we wdrożeniu płatności bezpośrednich we wszystkich państwach członkowskich.</p>	
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>W celu zminimalizowania różnicy w wysokości wsparcia bezpośredniego w Polsce i w krajach UE-15, Polska stosowała uzupełniające krajowe płatności bezpośrednie (Complementary National Direct Payments - CNDP). W latach 2012-2013 wsparciem krajowym objęto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sektor I (obejmuje ważniejsze rośliny uprawne, w tym w szczególności zboża, rośliny oleiste, rośliny wysokobiałkowe, rośliny strączkowe, rośliny motylkowe drobnonasienne, rośliny okopowe pastewne), - sektor chmielu, - sektor skrobi ziemniaczanej, - sektor tytoniu, - sektor upraw paszowych na trwałych użytkach zielonych (sektor, w którym stosowano tzw. płatność zwierzęcą). <p>Środki uzupełniających krajowych płatności bezpośrednich wypłacone za lata 2012 i 2013 włączone są w ogólne kwoty płatności bezpośrednich wypłaconych za te lata (o czym więcej wcześniej przy omawianiu kierunku interwencji 3.1.1 <i>Utrzymanie gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej</i>)</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	3.3.2. Pogłębienie jednolitego rynku UE artykułów rolno-spożywczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Realizując zapisy przyjętych przez Komitet do Spraw Europejskich w dniu 2 kwietnia 2012 r. stanowisk rządowych do pakietu propozycji legislacyjnych Komisji Europejskiej (dokumenty COM(2011)625-631) dotyczącego reformy Wspólnej Polityki Rolnej Rząd RP dążył do przyjęcia takich rozwiązań prawnych w ramach przepisów dotyczących wspólnej organizacji rynków rolnych, które nie prowadziłyby do fragmentaryzacji europejskiego wspólnego rynku produktów rolnych.</p> <p>W 2013 r. rozpoczęto w MRiRW prace legislacyjne nad wdrożeniem do prawa krajowego zmian dotyczących wspólnej organizacji rynków produktów rolnych (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Polska uczestniczy w pracach Forum Wysokiego Szczebla ds. Poprawy Funkcjonowania Łącucha Dostaw Żywności. W raporcie Forum z 2012 r. wskazano na bariery występujące na jednolitym rynku i na potrzebę działań w kierunku dalszej integracji tego rynku. Na spotkaniach grupy Sierpów – ciała wspomagającego prace Forum, w których także uczestniczy Polska, zwracano uwagę, że nadal istnieją obszary, gdzie tempo, skala czy szczegółowość wdrożenia przepisów UE jest zróżnicowana w poszczególnych krajach członkowskich. W ramach uruchomionego przez KE programu REFIT (sprawności i wydajności regulacyjnej) zidentyfikowano, że takie utrudnienia pojawiają się w obszarze wdrożenia przepisów dotyczących prawa żywnościowego. Celem jest przygotowanie działań, które doprowadzą do likwidacji związanych z tym utrudnień.</p>	

Kierunek interwencji	3.3.3. Zapewnienie w łańcuchu rolno-żywnościowym zachowań zgodnych z zasadami uczciwej konkurencji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W zakresie kontroli zgodności ze specyfikacją wytwarzania produktów zarejestrowanych w unijnym systemie jakości jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność MRiRW współpracuje z IJHARS oraz Inspekcją Handlową. Plany kontroli ww. Inspekcji uwzględniają produkty rolne i środki spożywcze wytwarzane w ramach systemów jakości żywności. (więcej o kontrolach przeprowadzonych przez IJHARS można przeczytać przy kierunku interwencji 3.2.3. Skuteczna kontrola bezpieczeństwa i jakości produktów rolno-spożywczych w całym łańcuchu produkcyjnym).</p> <p>W odniesieniu do produktów rybołówstwa dla wyeliminowania praktyk nieuczciwej konkurencji, związanych z wprowadzaniem na rynek produktów o niskiej jakości i wartościach żywnościowych, które dodatkowo nie zawsze są prawidłowo oznakowane, istotny jest rozwój systemów identyfikowalności, które ponadto przyczyniają się do zwalczania nielegalnych połowów i do zapewnienia prawidłowych warunków handlu. W 2013 r. Polska rozpoczęła prace nad przygotowaniem elektronicznego systemu identyfikowalności zewnętrznej (odpowiednie organy kontrolne niezależnie od miejsca kontroli będą miały wgląd do pełnej informacji o produkcie). System identyfikowalności w Polsce będzie oparty o uznany międzynarodowo standard GS1. Natomiast od 2013 r. i 2014 r. systemy identyfikowalności wewnętrznej są planowane i tworzone u poszczególnych operatorów (przetwórców, dystrybutorów) działających na rynku i będą „wpięte” w system identyfikowalności zewnętrznej.</p>	
inne		

Priorytet:

3.4. Podnoszenie świadomości i wiedzy producentów oraz konsumentów w zakresie produkcji rolno-spożywczej i zasad żywienia

Kierunek interwencji	3.4.1. Promocja wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumenta produktów rolno-spożywczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach PROW 2007-2013 od 2009 roku uruchomiono nabór wniosków na działanie 133 <i>Działania informacyjne i promocyjne</i>, który będzie trwał do momentu wyczerpania się środków finansowych przeznaczonych na działania zgodnie z PROW 2007-2013 tj. kwoty 10 mln euro. W roku 2012 zrealizowano 4 wnioski na kwotę ok. 2,4 mln zł, a w roku 2013 zrealizowano 5 wniosków, na które wydatkowano środki ogółem prawie 3,4 mln zł.</p> <p>MRiRW przygotowało i zrealizowało I i II edycję ogólnopolskiego konkursu dla średnich szkół gastronomicznych na najlepszy przepis kulinarny wykorzystujący produkty zarejestrowane lub aplikujące o rejestrację jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność. Budżet: I edycja, która odbyła się w 2012 roku. Środki na realizację konkursów pochodziły z PROW 2007-2013 i wynosiły: w roku 2012 – 49 995 zł, w roku 2013 – 41 343 zł</p> <p>W 2013 r. w ramach środka 3.4 „Rozwój nowych rynków i kampanie promocyjne Programu Operacyjnego RYBY 2007-2013 podpisano z beneficjentami umowy na kwotę 4,2 mln zł. W ramach tych umów organizacje producentów organizują wystawy i kampanie promocyjne, biorą udział w targach produktów rybnych, wpływają na podniesienie świadomości żywieniowej przez zmianę nawyków żywieniowych polegających na zwiększeniu spożycia ryb i produktów rybnych, prowadzą certyfikację produktów rybnych, promują wzrost spożycia produktów rybnych w segmencie turystów spędzających wakacje nad morzem.</p> <p>W latach 2012 i 2013 Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wraz z Fundacją Banku Ochrony Środowiska zorganizowały wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych konkursy „Nakręć się na zdrowie” na najlepszy spot filmowy promujący</p>	

	żywność ekologiczną oraz zdrowe odżywianie.
inne	<p>W MRiRW był kontynuowany program „Poznaj Dobrą Żywność”. W 2012 r. wpłynęło 210 wniosków o przyznanie znaku dla produktów wysokiej jakości, a znak przyznano dla 183 produktów. W 2013 r. wpłynęło 249 wniosków o przyznanie znaku, który ostatecznie przyznano dla 124 produktów.</p> <p>MRiRW realizowało i prowadziło szkolenia, konferencje, spotkania z zakresu polityki jakości żywności dla:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pracowników urzędów marszałkowskich, - producentów produktów zarejestrowanych lub aplikujących o zarejestrowanie w systemie Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności, - inspektorów wojewódzkich inspekcji jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych i jednostek certyfikujących, - producentów uczestniczących w systemach jakości żywności w ramach PROW 2007-2013; wprowadzających do obrotu żywność tradycyjną i regionalną (konferencja poświęcona m.in. zagadnieniom prawidłowego wprowadzania do obrotu małych ilości produktów w trakcie targów Polagra Food w 2012 roku), - rolników w ramach działań PROW 2007-2013: <i>uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i> (działanie 132 PROW) oraz <i>działania promocyjne i informacyjne</i> (działanie 133 PROW). <p>W 2013 roku MRiRW przeprowadziło kampanię, "Produkt regionalny gwarancją dobrego smaku", w ramach IV Europejskich Targów Produktów Regionalnych w Zakopanem.</p>

Kierunek interwencji	3.4.2. Upowszechnianie wiedzy w zakresie zasad żywienia	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W latach szkolnych 2011/2012, 2012/2013 i 2013/2014 (lata szkolne przebiegające częściowo lub w całości w latach kalendarzowych 2012 i 2013) w Polsce wdrażany był unijny program „Owoce w szkole”. Podstawa prawna dla wdrażania tego programu była przewidziana w przepisach art. 103ga rozporządzenia Rady (UE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”) (Dz.U. L 299 z 16.11.2007, str. 1) W roku szkolnym 2011/2012 w programie wzięło udział prawie 900 tys. dzieci (859 tys. i 891 tys. dzieci - odpowiednio w pierwszym i drugim semestrze) uczęszczających do blisko 10 tys. szkół podstawowych (9 231 szkół w pierwszym i 9 727 w drugim semestrze). Każdemu uczniowi biorącemu udział w programie w całym roku szkolnym 2011/2012 udostępniono ogółem 38 porcji obejmujących owoce i warzywa.</p> <p>W roku szkolnym 2012/2013 w programie uczestniczyło ponad 900 tys. uczniów (918 tys. i 951 tys. dzieci - odpowiednio w pierwszym i drugim semestrze) ponad 10 tys. szkół podstawowych (9 962 szkół w pierwszym i 10 422 w drugim semestrze). W pierwszej połowie roku szkolnego 2012/2013 każdemu dziecku udostępniono 24 porcje, a w drugiej – 23 porcje owoców i warzyw.</p> <p>W I semestrze roku szkolnego 2013/2014 w programie wzięło udział ok. 968 tys. dzieci uczęszczających do ponad 10,5 tys. szkół. W okresie tym, każde dziecko uczestniczące w programie otrzymało łącznie 31 porcji.</p> <p>W latach szkolnych 2011/2012, 2012/2013 i 2013/2014 w Polsce wdrażany był program „Mleko w szkole”, którego celem jest m.in. kształtowanie wśród dzieci i młodzieży dobrych nawyków żywieniowych poprzez promowanie spożycia mleka i przetworów mlecznych.</p> <p>W latach 2012-2013 w zakresie realizacji PO RYBY 2007-2013 (środki 3.1, 3.4 oraz 4.1) w odniesieniu do upowszechniania wiedzy w zakresie żywienia realizowano 8 operacji, w ramach których wypłacono łącznie kwotę ok. 1 500 000 zł. W ramach</p>	

	<p>tych operacji zrealizowano m.in. następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Morski Instytut Rybacki realizował projekt pod nazwą Szkolenie i inne formy upowszechnienia wiedzy w zakresie poprawy jakości produktów rybnych, uzyskanej na podstawie badań wpływu operacji technologicznych stosowanych w przetwórstwie na poziom dioksyn i związków dioksynopodobnych. Ocena stopnia narażenia konsumentów; - Zespół Szkół w Zebrzydowicach realizował projekt "Zdrowa rybka, skoczna żabka" - rozwijanie wiedzy, umiejętności i zdolności uczniów poprzez udział w kółkach zainteresowań drogą do wzrostu aktywności społecznej na obszarze objętym działalnością Stowarzyszenia "Żabi Kraj"; - Instytut Rybactwa Śródlądowego im. Stanisława Sakowicza realizował projekt Upowszechnianie najnowszej wiedzy oraz propagowanie współpracy między przedstawicielami nauki i organizacjami sektora rybackiego w zakresie wylęgarnictwa i podchowu organizmów wodnych.
inne	<p>Ministerstwo Zdrowia realizuje projekt KIK/34 <i>Zapobieganie nadwadze i otyłości oraz chorobom przewlekłym poprzez edukację społeczeństwa w zakresie żywienia i aktywności fizycznej</i>, dofinansowanego w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy. Projekt zaplanowany jest na lata 2011 – 2016, a całkowity koszt kwalifikowalny wynosi 5,294 mln CHF. Moduł: <i>Edukacja i wdrażanie zasad prawidłowego żywienia w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjalnych i średnich oraz ocena wpływu tej edukacji na sposób żywienia, stan odżywienia i poziom wiedzy dzieci i młodzieży</i> adresowany jest do 1600 placówek oświatowych w całym kraju.</p> <p>W 2010 r. Ministerstwo Zdrowia rozpoczęło realizację programu zdrowotnego pn. <i>Narodowy Program Przeciwdziałania Chorobom Cywilizacyjnym</i>, składającego się z kilku modułów tematycznych poświęconych profilaktyce określonej choroby zaliczanej do grupy chorób cywilizacyjnych. Od 2010 r. realizowano Moduł I <i>Program zapobiegania nadwadze i otyłości oraz przewlekłym chorobom niezakaźnym poprzez poprawę żywienia i aktywności fizycznej POL-HEALTH na lata 2007-2011</i> (w latach 2007-2009 realizowany jako odrębny program a nie moduł) oraz „<i>Program zapobiegania nadwadze i otyłości oraz przewlekłym chorobom niezakaźnym poprzez poprawę żywienia i aktywności fizycznej POL-HEALTH na lata 2012-2014</i>”. Środki wydatkowane na realizację Programu w ramach edycji w roku 2012 wyniosły – 272,5 tys. zł, natomiast szacunkowe dane dotyczące wydatków na program w 2013 roku wynoszą 1,7 mln zł. W 2012 roku w ramach programu podejmowano szereg działań na rzecz popularyzacji norm żywienia dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych poprzez m.in.: przygotowanie materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat zasad prawidłowego żywienia oraz roli aktywności fizycznej (materiały przekazane do szkół uczestniczących w programie i rozpowszechniane wśród rodziców i opiekunów); nowelizację norm żywieniowych dla populacji polskiej. .</p> <p>Główny Inspektorat Sanitarny, w ramach realizacji strategii WHO dotyczącej diety, aktywności fizycznej i zdrowia, wspólnie z Polską Federacją Producentów Żywności Związkiem Pracodawców, realizuje <i>Ogólnopolski Program Edukacyjny Trzymaj formę!</i> Program został zatwierdzony do realizacji przez Głównego Inspektora Sanitarnego 9 listopada 2006 roku. Celem programu jest</p>

edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety. Działaniami programowymi zostali objęci uczniowie V i VI klas szkół podstawowych oraz I-III klas gimnazjalnych na terenie całego kraju. Od momentu rozpoczęcia programy „Trzymaj Formę!”, tj. w edycjach I-VII , wzięło udział łącznie ponad 5,2 mln uczniów. W VII edycji, która odbyła się w roku szkolnym 2012/2013, program realizowało 7946 szkół w całej Polsce.

W 2012 r. ze środków pozostających w dyspozycji ministra właściwego do spraw zdrowia na realizację przez jednostki niezaliczone do sektora finansów publicznych zadań publicznych z zakresu działań na rzecz dzieci i młodzieży, w tym: z obszarów wiejskich, dofinansowano *Program edukacyjny adresowany w szczególności do dzieci i młodzieży w zakresie zasad i norm prawidłowego karmienia, odżywiania się, mający na celu podejmowanie decyzji korzystnych dla zdrowia fizycznego i psychicznego, w tym przeciwdziałanie otyłości i chorobom cywilizacyjnym* – wydatkowano środki finansowe w wysokości 141.000 zł.

W 2012 roku Departament Rybołówstwa MRiRW zrealizował zadanie „Działania informacyjne dla konsumentów nt. dioksyn w produktach rybnych”. Zadanie podjęto w efekcie zaleceń Biura ds. Żywności i Weterynarii (FVO) DG SANCO opublikowanych w raporcie z misji dotyczącej oceny kontroli zawartości dioksyn i zanieczyszczeń chloroorganicznych w rybach bałtyckich przeprowadzonej w Polsce w lutym 2006 roku. Opracowano ulotkę informacyjną „Praktyczne wskazówki dla konsumentów ryb” adresowaną do konsumentów z grup szczególnego ryzyka, w tym kobiet w ciąży i karmiących. Celem tej ulotkowej kampanii było promowanie spożycia ryb, szczególnie wśród kobiet w ciąży, wskazywanie korzyści wynikających ze spożywania produktów rybnych oraz wpłynięcie na zmianę nawyków żywieniowych polegających na zastępowaniu mięsa zwierzęcego mięsem ryb. Ulotki przekazano do 1 067 zakładów opieki zdrowotnej zajmujących się położnictwem i ginekologią. Łączny koszt zadania wyniósł: 70 565 zł brutto.

Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego organizując różnego rodzaju szkolenia, konferencje, konkursy, targi rolne oprócz upowszechniania metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska (w tym rolnictwa ekologicznego, działań rolnośrodowiskowych) promowały także wiedzę na temat zdrowego żywienia i kształtowania odpowiednich nawyków żywieniowych.

Kierunek interwencji	3.4.3. Wsparcie działalności innowacyjnej ukierunkowanej na zmiany wzorców produkcji i konsumpcji	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Celem Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 był rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Planowano osiągnąć ten cel poprzez zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, wzrost konkurencyjności polskiej nauki, zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym, zwiększenie udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym, tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy, wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.</p> <p>W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im. prof. Wacława Dąbrowskiego w Warszawie realizował następujące projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w ramach konsorcjum Instytut uczestniczył w projekcie „BIOŻYWNOSĆ – innowacyjne, funkcjonalne produkty pochodzenia zwierzęcego”; – Ochrona patentowa: Nowy szczep <i>Lactobacillus plantarum</i> S o zdolności degradacji ochratoksyny A i do dekontaminacji pasz objętościowych; – Ochrona patentowa: Nowy szczep <i>Lactobacillus buchneri</i> A o zdolności do syntezy i metabolizmu 1,2-propanodiolu oraz wieloskładnikowy preparat do konserwowania roślin wysokoskrobiowych. <p>Również Działanie PROW 2007-2013 132 <i>Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności</i> służy zmianie wzorców produkcji (szerzej zostało omówione w kierunku interwencji 3.2.1. <i>Rozwój i wdrażanie systemów jakości żywności</i>).</p> <p>Działanie PROW 2007-2013 133 <i>Działania informacyjne i promocyjne</i> ma na celu zwiększenie popytu na produkty rolne i środki spożywcze objęte mechanizmami jakości żywności; pogłębienie wiedzy konsumentów o zaletach produktów objętych mechanizmami jakości żywności; pogłębienie wiedzy konsumentów o mechanizmach jakości żywności; wsparcie grup</p>	

	<p>producentów skupiających podmioty aktywnie uczestniczące w systemach jakości żywności; W ramach uruchomionych naborów złożono 69 wniosków o przyznanie pomocy na łączną kwotę 987,9 mln zł. W roku 2012 zrealizowano 4 wnioski na kwotę prawie 2,4 mln zł, a w roku 2013 zrealizowano 5 wniosków, na które wydatkowano środki ogółem ok. 3,4 mln zł.</p> <p>W ramach osi priorytetowej 2: Akwakultura, rybołówstwo śródlądowe, przetwórstwo i obrót produktami rybołówstwa i akwakultury Programu Operacyjnego „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” środek 2.5. <i>Inwestycje w zakresie przetwórstwa i obrotu</i> pomoc finansowa przyznawana była na inwestycje w przetwórstwo i obrót ryb, związane z jego modernizacją (nowe technologie, sprzęt, innowacyjne metody produkcji) a także z zakresu higieny i bezpieczeństwa pracy oraz dostosowanie do wymogów ochrony środowiska bądź utrzymanie zatrudnienia w tym sektorze i przeszkolenia kadr. Środek ten uruchomiony został w lipcu 2009 roku. W 2012 roku przeprowadzono jeden nabór, a w roku 2013 dwa nabory. W 2012 r. złożono 157 wniosków o dofinansowanie na kwotę 369,9 mln zł; podpisano 51 umów na kwotę 115,6 mln zł; dla 57 różnych beneficjentów zrealizowano 73 płatności na kwotę 85,3 mln zł.</p>
inne	<p>Kierunki wsparcia innowacyjności polskiej gospodarki zostały zidentyfikowane w Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki – „Dynamiczna Polska 2020”(SIEG). Stworzenie wysoce konkurencyjnej gospodarki (innowacyjnej i efektywnej) opartej na wiedzy i współpracy to główny cel SIEG. Programem wykonawczym do SIEG jest Program Rozwoju Przedsiębiorstw (PRP). Program Rozwoju Przedsiębiorstw jest efektem ponad dwuletnich prac (prowadzonych w latach 2012 – 2013), które rozpoczęto od oceny aktualnego systemu wsparcia. Celem głównym PRP jest wysoki i zrównoważony wzrost produktywności w sektorze przedsiębiorstw prowadzący do wzrostu ich konkurencyjności międzynarodowej. PRP ma pomóc przedsiębiorcom, szczególnie z sektora MŚP w zwiększeniu zaangażowania na rzecz rozwoju ich innowacyjności celem osiągnięcia korzystnej pozycji konkurencyjnej i stawienia czoła globalnym wyzwaniom. Jednym z integralnych elementów PRP jest Krajowa inteligentna specjalizacja (KIS), mająca na celu określenie priorytetów gospodarczych w obszarze B+R+I oraz skupienie inwestycji na obszarach zapewniających zwiększenie wartości dodanej gospodarki i jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych.</p> <p>Również realizowany przez MRiRW Program „Poznaj Dobrą Żywność”, a także szkolenia i konferencje (szerzej omówiony w kierunku interwencji 3.4.1. Promocja wysokiej jakości, bezpiecznych dla konsumenta produktów rolno-spożywczych) wspierają działania ukierunkowane na zmiany wzorców produkcji i konsumpcji.</p> <p>W ramach podejmowanych działań w dziedzinie rybołówstwa w 2012 r. grupa 5 uznanych organizacji producentów rozpoczęła proces działań zmierzających do uzyskania certyfikatu MSC, potwierdzającego stosowanie zrównoważonych praktyk rybackich. Produkty oznaczone tym certyfikatem będą dawały konsumentom gwarancję, że ryby zostały pozyskiwane zgodnie z zasadami zrównoważonego rybołówstwa. Tego typu przesłanie ma wpływać na decyzje konsumentów i stanowić dodatkową zachętę do zakupu.</p>

Cel szczegółowy:

Cel 4. Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego

Priorytet:

4.1. Modernizacja i wzrost innowacyjności sektora rolno-spożywczego

Kierunek interwencji	4.1.1. Modernizacja technicznej infrastruktury produkcyjnej w rolnictwie i rybactwie	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>Działanie Ułatwienie startu młodym rolnikom PROW 2007-2013 - do dnia 31 grudnia 2013 r. przeprowadzone zostały cztery nabory wniosków o przyznanie pomocy. Łącznie do dnia 31 grudnia 2013 r. płatności końcowe otrzymało 23 155 beneficjentów na kwotę 1,6 mld zł, w tym w latach 2012-2013 na kwotę 453 mln zł. Zrealizowane przez młodych rolników inwestycje dotyczyły m.in.: zakupu sprzętu ruchomego i maszyn, zwierząt gospodarskich, użytków rolnych, budowy lub modernizacji budynków gospodarczych, założenia powierzchni sadów lub plantacji wieloletnich. (MRiRW)</p> <p>Działanie Modernizacja gospodarstw rolnych PROW 2007-2013 - łącznie w latach 2012-2013 wypłacono 3,08 mld zł. Dzięki zrealizowanym operacjom zakupiono m.in.: maszyny rolnicze, narzędzia, urządzenia do produkcji roślinnej, zwierzęcej oraz środki transportu, wybudowano lub zmodernizowano budynki gospodarcze, założono lub zmodernizowano plantacje wieloletnie, zakupiono sprzęt komputerowy. (MRiRW)</p> <p>Działanie Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej PROW 2007-2013 łącznie w latach 2012-2013 - wypłacono 945,6 mln zł na realizację projektów związanych z modernizacją lub budową zakładów przetwórstwa produktów rolnych lub infrastruktury handlu hurtowego produktami rolnymi. Wsparcie dotyczy inwestycji, których celem jest poprawa ogólnych wyników przedsiębiorstw, warunków ochrony środowiska, a w przypadku mikroprzedsiębiorstw, dostosowanie do nowowprowadzonych norm wspólnotowych. (MRiRW)</p> <p>Środek Inwestycje w chów i hodowlę ryb PO RYBY 2007-2013 łącznie w latach 2012-2013 - wypłacono 65,9 mln zł dzięki czemu możliwa była modernizacja technicznej infrastruktury w rybactwie. Realizowane operacje polegały na budowie, odbudowie lub remoncie istniejącego obiektu chowu lub hodowli i wyposażeniu w maszyny i urządzenia techniczne lub zakupie środków transportu, czy też montażu instalacji obniżających negatywny wpływ lub zwiększających pozytywny wpływ na środowisko. (MRiRW)</p> <p>Środek Inwestycje w zakresie przetwórstwa i obrotu PO RYBY 2007-2013 łącznie w latach 2012-2013 – wypłacono 190,6 mln zł, w celu sfinansowania inwestycji skierowanych na rozwój nowoczesnych i innowacyjnych technologii produkcji. (MRiRW)</p> <p>W okresie 2012-2013 finansowano także modernizację technicznej infrastruktury produkcyjnej w ramach pomocy krajowej (kredyty preferencyjne) – linie kredytowe (symbol nIP, nMR, nGP, nNT, nBR10, nBR13, nBR14, nBR15) - łącznie w latach 2012-2013 udzielono ponad 11 tys kredytów preferencyjnych na kwotę 3 mld zł. (MRiRW)</p>
<p>inne</p>	

Kierunek interwencji	4.1.2. Wdrażanie i promocja innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	/Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe	<p>Przygotowano Program Rozwoju Przedsiębiorstw - celem jest wysoki i zrównoważony wzrost produktywności w sektorze przedsiębiorstw prowadzący do wzrostu ich konkurencyjności międzynarodowej. Będzie on osiągnięty poprzez rozwój wszystkich przedsiębiorstw (niezależnie od etapu ich rozwoju) oraz udzieloną pomoc w uzyskaniu korzystnej pozycji konkurencyjnej. Instrumenty Programu ukierunkowane są w głównej mierze na zwiększanie potencjału innowacyjnego polskich przedsiębiorstw, również w sektorze rolno-spożywczym. (MG)</p> <p>Przygotowano dokument pn. Krajowa inteligentna specjalizacja, której celem jest określenie priorytetów gospodarczych w obszarze B+R+I oraz skupieniu inwestycji na obszarach zapewniających zwiększenie wartości dodanej gospodarki i jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych. w ramach Krajowych specjalizacji wyodrębniono również sektor rolno-spożywczy. (MG)</p>	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p><i>Działanie Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie PROW 2007-2013</i> do dnia 31 grudnia 2013 r. zakończono realizację 74 operacji, z których część wiązała się z przeprowadzeniem szkoleń z zakresu upowszechniania nowoczesnych technologii w rolnictwie i leśnictwie. (MRiRW)</p> <p><i>Działanie Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej PROW 2007-2013.</i> Spośród 1 171 zakończonych operacji w ramach tego działania 277 związanych było z wprowadzeniem nowych produktów, procesów i technologii produkcji.</p> <p><i>W ramach PO RYBY 2007-2013 (środki 2.5, 3.3, 3.5 oraz 4.1) w latach 2012-2013 finansowano 77 przedsięwzięć odnośnie wdrażania i promocji innowacyjnych rozwiązań. Łącznie wypłacona kwota - ok. 17,5 mln zł. (MRiRW)</i></p>	
Inne	<p><i>Działania Ośrodków Doradztwa Rolniczego</i> - Ośrodki zapewniały profesjonalne doradztwo m.in. poprzez szkolenia, konferencje, wydawnictwa, pokazy, konkursy. Najważniejszym celem tych działań było podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności rolników stosujących nowe technologie w produkcji roślinnej i zwierzęcej. Należy podkreślić, iż ODR-y współpracowały z instytutami, uczelniami i instytucjami działającymi na rzecz rolnictwa w zakresie nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w rolnictwie. Ponadto na polach doświadczalnych prowadzone były doświadczenia ściśle oraz doświadczenia łanowe. Prowadzone były również doświadczenia sprawdzające przydatność gospodarczą z uwzględnieniem odporności na patogeny chorobotwórcze najnowszych odmian. Na podstawie wyników doświadczeń ustalane były listy zalecanych najnowszych odmian do uprawy w województwie. (Urzędy Marszałkowskie)</p> <p><i>Działania podejmowane przez Instytuty nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi</i> – Instytuty realizowały szereg działań, mających na celu wdrożenie i promocje innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolno-spożywczym. Przykładowe projekty:</p>	

	<p>„Rozwój klastra Dolina Ekologicznej Żywności” (IUNG-PIB); Publikowanie i upowszechnianie materiałów w zakresie zrównoważonej produkcji zwierzęcej; „Klaster LifeScience Kraków – budowanie zdolności kooperacji w ramach sieci współpracy bio-regionów Europy” (IZOO); Badania dotyczące buraka cukrowego (IHAR – PIB w Radzikowie); Sprzedaż licencji do odmian roślin owocowych i warzywnych hodowli (IO w Skierniewicach); Nadzór i modernizacja systemów kontrolno-decyzyjnych, monitorujących atmosferę w obiektach chłodniczych (IBPRolno-Spożywcze w Warszawie); Opracowanie i opublikowanie 15 metodyk integrowanej ochrony roślin, aktywny udział w zakresie integrowanej ochrony roślin (IOR – PIB w Poznaniu).</p>
--	--

Kierunek interwencji	4.1.3. Poprawa warunków pracy, bezpieczeństwa i jakości zarządzania w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Działania realizowane przez KURS mają na celu zapobieganie wypadkom przy pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Działania te polegają na (i) badaniu przyczyn i okoliczności wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz upowszechnianiu wśród rolników wiedzy o zagrożeniach związanych z pracą w gospodarstwie rolnym i zasad bezpiecznego wykonywania tej pracy; (ii) edukacji rodziców jak i dzieci na temat zagrożeń występujących w gospodarstwie rolnym i podczas pracy w rolnictwie; (iii) promocji produkcji i dystrybucji bezpiecznych środków technicznych dla gospodarstw – przyznanie „Znaku Bezpieczeństwa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego”; (iv) zmniejszeniu liczby wypadków z grupy „upadek osób”. (KRUS/MRiRW)</p> <p>Podnoszenie świadomości zagrożeń w rolnictwie, wśród dorosłych, jak i dzieci – poprzez akcje informacyjne, szkolenia, targi rolnicze, pokazy maszyn i urządzeń rolniczych, pokazy stosowania środków ochrony indywidualnej, audycje radiowe, wydawnictwa oraz informacje multimedialne. Działania realizowane przez MRiRW, KRUS, CDR, Państwowa Inspekcja Pracy. Za przykład może posłużyć Ogólnopolski Konkurs Wiedzy o Ergonomii i Bezpieczeństwie Pracy w Rolnictwie, Ogólnokrajowy Konkurs „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne”, Kampania społeczna „Szanuj życie! Bezpieczna praca w gospodarstwie rolnym”.</p> <p>Działania realizowane w ramach WPR - poprawa warunków pracy i bezpieczeństwa wpisane są w zakres wdrażania zasad wzajemnej zgodności. W ramach tego CDR przygotowało kadrę doradczą w zakresie świadczenia usług doradczych m.in. w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie rolnym. Łącznie w latach 2012-2013 przeszkolono w zakresie bhp blisko 4000 doradców (w roku 2012 – 2530, a w 2013 – 1380). (MRiRW)</p>	

Kierunek interwencji	4.1.4. Zwiększenie udziału producentów rolno-spożywczych w finansowaniu i wyznaczaniu kierunków sektorowej działalności badawczo-rozwojowej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>Przedsiębiorcy z sektora rolno-spożywczego są włączani w finansowanie badań poprzez udział w projektach badawczo-wdrożeniowych finansowanych zarówno ze środków krajowych, jak i unijnych, jak również poprzez bezpośrednie zlecenia na wykonanie badań i ekspertyz. za przykłady mogą posłużyć następujące projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wdrożenie wyników badań w zakresie Wpływ stosowania ekstraktów ziołowych i dodatków paszowych na przebieg kokcydiozy u kurecząt brojlerów (IZOO-PIB/MRiRW); – Realizacja projektu w dotyczącego innowacyjnej technologii zbioru i przetwórstwa lnu na włókno jednopostaciowe, Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych (IWNiRZ?MRiRW); – Dynamika, uwarunkowania, koszty oraz efektywność techniczno-technologicznej modernizacji górskich gospodarstw rolniczych typu mlecznego zlokalizowanych w Beskidzie Sądeckim i Niskim (ITP/MRiRW). 	

Priorytet:

4.2. Kreowanie oraz transfer wiedzy i technologii służącej zrównoważonemu rozwojowi sektora rolno-spożywczego

Kierunek interwencji	4.2.1. Rozwój badań na rzecz zrównoważonego rozwoju sektora rolno-spożywczego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013		
programowe	W 2013 roku, w MNiSW zakończono prace związane z opracowaniem Strategicznego Programu badań naukowych i prac rozwojowych <i>Środowisko naturalne, rolnictwo i leśnictwo</i> (BIOSTRATEG)	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe/inwestycyjne	W latach 2012-2013 w zakresie realizacji PO RYBY 2007-2013 (środki 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.4, 3.5 oraz 4.1) w odniesieniu do rozwoju badań realizowanych było 31 operacji, w ramach których wypłacono łącznie kwotę ok. 32 mln zł. Przykłady: <ul style="list-style-type: none"> – <i>Badania eksperymentalne nad zmniejszeniem nieujawnionych odrzutów przy połowach dorsza bałtyckiego.</i> Akademia Morska w Szczecinie 5 880 140,95 zł – <i>Pneumatyczna metoda pozyskiwania ikry ryb - możliwości aplikacyjne oraz wpływ na parametry jakościowe i ilościowe gamet oraz dobrostan tarlaków</i> Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności Polskiej Akademii Nauk w Olsztynie 4 426 704,00 zł – <i>Wspieranie naturalnego rozrodu wędrownych ryb łososiowatych (troć i łosoś), zlewni Dolnej Odry i Zalewu Szczecińskiego w oparciu o przyjazne środowisku działanie w postaci budowy tarlisk, monitoring biologiczny i środowiskowy oraz znaczenie projektu dla rozwoju i restrukturyzacji społeczno-gospodarczej regionu.</i> Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie 1 640 160,00 zł – <i>Kompleksowe badania ichtiofauny w Zatoce Pomorskiej służące poprawie zarządzania i kontroli dostępu do zasobów łowiska oraz ograniczeniu przyłowów (redukcja poziomu odrzutów).</i> Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie 1 402 758,00 zł	

inne	<p><i>Działania podejmowane przez Instytuty nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi – wybrane przedsięwzięcia: (i) opracowanie systemu uprawy gleby dla rolnictwa zrównoważonego; (ii) Opracowanie indeksu gatunkowego i optymalizacją technologii produkcji wybranych roślin energetycznych; (iii) Narzędzia biotechnologiczne służące do otrzymywania zbóż o zwiększonej odporności na suszę – IUNG-PIB; projekt „Budowa teleinformatycznej platformy wiedzy o jakości i bezpieczeństwie produkcji zwierzęcej”- IZOO-PIB; Otrzymywanie zbóż o zwiększonej produktywności lub masie korzenia za pomocą technologii RNAi” (IHAR-PIB w Radzikowie); IERiGŻ-PIB prowadził studia nad konkurencyjnością rolnictwa zrównoważonego. Prowadzone są także badania wpływu wielofunkcyjności rolnictwa na ekonomikę gospodarstw rolnych i całego sektora rolnego oraz ekonomiczna ocena środowiskowych efektów zewnętrznych różnych grup gospodarstw rolnych, oraz nad produktywnością różnych form rolnictwa zrównoważonego w kontekście ekonomicznej i społecznej konkurencyjności gospodarstw rolnych; Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu - opracował zasady zrównoważonego płodozmianu dla gospodarstw energetycznych, oraz metodę pozyskiwania olejków eterycznych z kwiatostanów konopi włóknistych. W Instytucie Technologiczno -Przyrodniczy w Falentach prowadzone były badania mające na celu <i>Wskazanie ekonomicznych i organizacyjnych uwarunkowań oraz opracowanie zarysu programów rozwoju mechanizacji i energetyzacji rolnictwa, Zastosowanie teledetekcji do reagowania na potrzeby i zagrożenia upraw w technologiach rolnictwa precyzyjnego.</i></i></p>
------	--

Kierunek interwencji	4.2.2. Rozwój doradztwa i upowszechnianie informacji rynkowych w sektorze rolno-spożywczym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne	<p>Prowadzenie <i>Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej</i> – zapewnienia uczestnikom rynku rolnego w Polsce dostęp do wiarygodnej, dobrej pod względem jakości danych, na bieżąco udostępnianej informacji o poziomie cen na rynku rolnym (MRiRW)</p> <p>Prowadzenie <i>Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej w Polsce</i> – system wskazuje obszary, na których potencjalnie wystąpiły straty spowodowane warunkami suszy dla upraw uwzględnionych w ustawie o dopłatach do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w Polsce (IUNG-PIB na zlecenie MRiRW)</p> <p>Serwis informacyjny pn. <i>racjonalna gospodarka nawozowa</i> – określa dobre praktyki w nawożeniu upraw, a także inne ważne informacje związane rynkiem nawozów, prawodawstwem nawozowym (IUNG-PIB na zlecenie MRiRW)</p>	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działanie Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów PROW 2007-2013 do dnia 31 grudnia 2013 r. zostało przeprowadzonych pięć naborów wniosków o przyznanie pomocy. W latach 2012 i 2013 r. złożono 34,5 tys. wniosków na łączną kwotę 140 mln zł. (MRiRW)</p>	
inne	<p>Działania Ośrodków Doradztwa Rolniczego - udzielanie porad w zakresie informacji rynkowej (aktualne ceny skupu, ceny środków do produkcji, okresowe informacje dotyczące bieżącej i prognozowanej koniunktury na poszczególnych rynkach). Ponadto ODR publikują na własnych stronach internetowych oraz wydawanych czasopismach (np. Twój Doradca Rolniczy Rynek, Ekonomika dla rolnika, Doradca, Aktualności Rolnicze) notowania cen (i) nawozów mineralnych, (ii) środków ochrony roślin, (iii) pasz, (iv) produktów rolniczych oraz (v) usług rolniczych. Równocześnie ODR-y uczestniczą w przygotowaniu notowań cen targowiskowych, które są wykorzystane w ramach ZSRiR oraz mediach (np. Notowania - I Program TVP, Gazeta Współczesna, Radio Białystok, portal FARMER). (Urzędy Marszałkowskie)</p>	

Kierunek interwencji	4.2.3. Zwiększenie udziału ośrodków naukowo-badawczych w międzynarodowych projektach badawczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>W ostatnich latach odnotowuje się wzrost udziału ośrodków naukowo-badawczych w międzynarodowych projektach badawczych. W ramach programów współpracy z zagranicą instytuty nadzorowane przez MRiRW otrzymały w latach 2012-2013 otrzymały łącznie 52,6 mln zł. Dla przykładu Instytuty uczestniczyły w projektach: (i) Systemy rolnicze oparte na roślinach motylkowatych w Europie (LEGUME-FUTURES, IUNG), (ii) Przyrodnicze metody rekultywacji terenów zanieczyszczonych pierwiastkami śladowymi (GREENLAND, IUNG), (iii) Integrated Management of Phytoplasma Epidemics in Different Crop Systems (Programme COST FA0807 - IOR-PIB), (iv) Nowe relacje pomiędzy obszarami wiejskimi a rolnictwem w aspekcie zrównoważonego rozwoju w Europie (RURAGRI, IO), (v) Zrównoważony rozwój produkcji owoców jagodowych w Europie (EUBerry, IO), (vi) Badania dotyczące obowiązkowego znakowania mleka i jego produktów oraz nieprzetworzonego mięsa innego niż wołowina, wieprzowina, drób, baranina i kozina (IERiGŻ), (vii) Nowa metoda rekultywacji terenów zdegradowanych w rejonie KWB Konin z zastosowaniem uprawy konopi włóknistych (IWNiRZ), (viii) Biochemiczne podstawy kompozycji z aromatycznych roślin korzennych z rodziny Apiaceae i płodów z rodziny Ericaceae dla opracowania technologii otrzymywania witaminizowanych dodatków do żywności (IBPRS), Antyczne uprawy zbóż na rzecz zrównoważonego rolnictwa i innowacyjnych produktów spożywczych – (SUSMICER, IHAR-PIB), Rozwój badań i środowiska innowacyjnego w pięciu regionach europejskich na polu zrównoważonego użycia zasobów biomas – (BIOCLUS, ITP).</p>	

Kierunek interwencji	4.2.4. Rozwój i poprawa infrastruktury naukowo-badawczej jako źródła efektywnych rozwiązań innowacyjnych i postępu	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>W latach 2012-2013 podejmowano działania mające na celu rozwijanie i poprawianie infrastruktury naukowo-badawczej Instytutów nadzorowanych przez MRiRW. Wybrane przykłady działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zakupiono aparaturę badawczą za sumę 3,7mln zł, infrastrukturę sieci komputerowej, specjalistyczne oprogramowanie i urządzenia do doświadczeń polowych za sumę 1,1 mln zł (IO-PIB); – zakończono prace nad utworzeniem Krajowego Banku Materiałów Biologicznych, który służyć będzie gromadzeniu materiału biologicznego. Nakłady na realizację tego przedsięwzięcia - 1,2 mln zł.(IZOO-PIB); – zakup aparatury naukowo-badawczej w wysokości 3 mln zł. (w tym rotor, system do przygotowania reakcji Real time, system chromatografii gazowej z detektorem płomieniowo-jonizującym, komora fitotronowa do namnażania roślin i inne). również poniesiono nakłady finansowe na remonty i modernizację infrastruktury badawczej w wysokości 2,7 mln zł. (IHAR-PIB); – poprawa infrastruktury badawczej - 15 mln zł. Zmodernizowano laboratoria i szklarnie do badań biologicznych oraz utworzono Klinikę Chorób Roślin (IOR-PIB); – zakończenie generalnej przebudowy i modernizacji budynków w Plewiskach, którego celem było utworzenie Centrum Badawczo-Rozwojowego Roślin Leczniczych (IWNIRZ). 	

Priorytet:

4.3. Dostosowanie struktur sektora rolno-spożywczego do zmieniających się wyzwań w Polsce, UE i skali globalnej

Kierunek interwencji	4.3.1. Wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	<p>Ustawa z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o scalaniu i wymianie gruntów, która weszła w życie 16 października 2013 r., wprowadziła zmiany w sposobie wykonywania prac scaleniowych mające na celu ich usprawnienie, polegające na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – włączeniu instytucji scalania gruntów w realizację inwestycji celu publicznego (inwestor realizujący inwestycję celu publicznego na obszarach scalenia partycypuje w kosztach postępowania scaleniowego oraz zagospodarowania poscaleniowego), – wprowadzeniu możliwości zmiany przebiegu granic nieruchomości zabudowanych w trakcie scalania gruntów bez zgody dotychczasowego właściciela, pod warunkiem, że taka zmiana nie może pogorszyć warunków korzystania z nieruchomości, – wskazaniu wojewody jako organu wyższego stopnia w stosunku do starosty, który przeprowadza i wykonuje postępowanie scaleniowe, postępowanie wymienne oraz zagospodarowanie poscaleniowe, – wprowadzeniu reguły, że osoba zwiększająca obszar swojego gospodarstwa w wyniku scalania gruntów będzie zobowiązana wnieść dopłatę na rzecz osoby zmniejszającej obszar swojego gospodarstwa w pełnej wysokości (dotychczas przy różnicy powyżej 3%), – uchyleniu wobec procesu scalania i wymiany gruntów stosowania przepisów KPA, dotyczących wzruszania decyzji ostatecznych, jeżeli upłynęło 5 lat od dnia, w którym decyzja o zatwierdzeniu projektu scalenia lub wymiany gruntów stała się ostateczna. <p>System ubezpieczenia społecznego rolników realizuje politykę wymiany pokoleniowej w rolnictwie przez instytucję zawieszalności wypłaty części świadczenia emerytalno-rentowego w przypadku kontynuowania prowadzenia działalności rolniczej w związku z nabyciem prawa do świadczenia. Jedynie emerytura rolnicza tzw. wcześniejsza warunkowana jest</p>	

	całkowitym przekazaniem gospodarstwa rolnego. W 2012 r. w związku z przyznaniem świadczeń emerytalno-rentowych, w tym wcześniejszych emerytur, przekazano łącznie 22 902 gospodarstwa rolne, a w 2013 r. - 18 820 gospodarstw.
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wsparcie przekształceń strukturalnych w rolnictwie realizowane jest w PROW 2007-2013 w ramach sześciu działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 112 Ułatwianie startu młodym rolnikom, - 113 Renty strukturalne, - 121 Modernizacja gospodarstw rolnych, - 125 Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa, schemat I - scalanie gruntów, - 311 Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, - 413 Wdrażanie LSR - operacje odpowiadające warunkom przyznania pomocy w ramach działania 311. <p>Łączna powierzchnia użytków rolnych wchodzących w skład gospodarstw, które są prowadzone przez beneficjentów działania 112 wynosi 364 625 ha i prawie 24% (5 510) gospodarstw zostało utworzonych w efekcie przekazania ich młodym rolnikom przez osoby ubiegające się o rentę strukturalną w ramach działania 113.</p> <p>Do 31 grudnia 2013 r. w ramach działania 113 łącznie wydano 19 945 decyzji o przyznaniu renty strukturalnej dla wniosków złożonych w 2007, 2008 i 2010 r. Spośród gospodarstw przekazanych w ramach tego działania 54,5% zostało przekazanych na rzecz następcy, a pozostałe 45,5% na powiększenie innego gospodarstwa. Łącznie rolnicy przekazali gospodarstwa o powierzchni 239 092 ha.</p> <p>11,61% (6 144) operacji zrealizowanych w ramach działania 121 zostało zrealizowanych w gospodarstwach przejętych lub powiększonych w ramach działania 113.</p> <p>W działaniu 125, schemat I zostało złożonych 131 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 619 mln zł, co stanowi 118% limitu środków przeznaczonych na realizację działania.</p>
inne	

Kierunek interwencji	4.3.2. Poprawa organizacji producentów rolnych, w tym poprzez spółdzielczość i grupy producenckie w sektorze rolno-spożywczym	
	4.3.3. Rozwój struktur organizacyjnych w łańcuchu rolno-żywnościowym producentów rolnych i rybackich	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>W 2013 r. rozpoczęto prace legislacyjne, mające na celu zmianę brzmienia załącznika do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 9 kwietnia 2008 r. w <i>sprawie wykazu produktów i grup produktów, dla których mogą być tworzone grupy producentów rolnych, minimalnej rocznej wielkości produkcji towarowej oraz minimalnej liczby członków grupy producentów rolnych</i> (Dz. U. z 2013 r., poz. 642). Propozycja zmiany załącznika do rozporządzenia ma na celu utworzenie jednej wspólnej grupy produktów „ziarno zbóż lub nasiona roślin oleistych”. Wpłyne to korzystnie na pogłębienie procesu konsolidacji producentów rolnych - nie tylko na poziomie tworzenia grup producentów rolnych, ale również rozwoju bardziej zaawansowanych struktur organizacyjnych, tj. związków grup producentów rolnych oraz pozwoli na utworzenie jednego, wspólnego związku grup producentów rolnych, co jest niemożliwe przy obecnym stanie prawnym. Produkty „ziarno zbóż” i „nasiona roślin oleistych” a także grupa produktów „ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych” stanowią formalnie oddzielne kategorie, więc zgodnie z obowiązującymi regulacjami, uniemożliwia to grupom, zrzeszającym producentów powyższych upraw (tj. ziarna zbóż, nasion roślin oleistych, jak również obydwu tych produktów jednocześnie) utworzenie wspólnego związku grup producentów rolnych. Prace będą kontynuowane w 2014 r.</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W 2012 r. i 2013 r. wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw otrzymywały pomoc administracyjną (na założenie i funkcjonowanie) i inwestycyjną (75% kosztów kwalifikowanych), zgodnie z przepisami WOPR. Zarówno w 2012 r., jak i w 2013 r. pomoc otrzymało 206 grup. Kwota pomocy wyniosła odpowiednio ponad 1,731 mld zł i ponad 1,791 mld zł.</p> <p>Pomoc kierowana była również na realizację programów operacyjnych uznanych organizacji producentów obejmujących: marketing, poprawę jakości, planowanie produkcji oraz ochronę środowiska, zgodnie z przepisami WOPR. W latach 2012-2013 pomoc uzyskało łącznie 9 organizacji, na kwotę prawie 6,1 mln zł.</p> <p>Zgodnie z ustawą z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw, w 2012 r. zarejestrowano 239 grup producentów a w 2013 r. 484 grupy. Na mocy tej ustawy grupy producentów rolnych, w celu reprezentowania swoich interesów, mogą organizować się w związki grup producentów rolnych, nad którymi nadzór sprawuje</p>	

	<p>minister właściwy do spraw rolnictwa.</p> <p>W 2012 r. w ramach PROW 2007-2013 wypłacono 106 mln zł dla 567 grup producentów. W 2013 r. 705 grup otrzymało płatność na łączną kwotę 133 mln zł.</p> <p>W 2013 r. MRiRW podjęło szereg działań w zakresie przedsięwzięć edukacyjnych, mających na celu upowszechnianie i propagowanie idei spółdzielczych, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Krajowe Centrum Edukacji Rolniczej w Brwinowie przygotowało materiał pomocniczy do realizacji zadań z zakresu „Rozwoju spółdzielczości i tworzenia grup producentów rolnych w warunkach gospodarki rynkowej” – zrealizowano dwa warsztaty szkoleniowe dla 80 uczniów szkół rolniczych oraz mieszkających na wsi uczniów szkół ponadgimnazjalnych pt. „Upowszechnianie wiedzy o zasadach, wartościach oraz roli i znaczeniu spółdzielczości dla rozwoju środowiska lokalnego i poprawy jakości życia ludzi zamieszkujących tereny wiejskie”, – zwrócono się do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz 20 rektorów uczelni wyższych, właściwych ze względu na prowadzone kierunki studiów, w kwestii włączenia treści spółdzielczych do programów studiów oraz wyodrębnienia kierunków spółdzielczych, – rozpoczęto realizację projektu polegającego na aktualizacji, druku i dystrybucji (ok. 15,5 tys. egzemplarzy) publikacji „Spółdzielczość wiejska jako jedna z głównych form wspólnego gospodarczego działania ludzi - Podręcznik dla szkół i uczelni rolniczych oraz instytucji otoczenia rolnictwa”, – nawiązano współpracę z Krajową Radą Spółdzielczą mającą na celu wsparcie szkół, dla których organem prowadzącym jest MRiRW, w zakresie publikacji i materiałów edukacyjnych, a także włączenie najlepszych spółdzielni do działań wspomagających proces nauczania poprzez umożliwienie odbywania przez uczniów szkół rolniczych praktyk zawodowych. Z podobnymi inicjatywami zwrócono się do Krajowego Związku Grup Producentów Rolnych - Izby Gospodarczej oraz Krajowego Związku Grup Producentów Owoców i Warzyw. <p>W 2013 r. zakończyła się realizacja projektu „Rozwój klastra Dolina Ekologicznej Żywności” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013.</p>
inne	<p>W latach 2012-2013, MRiRW zorganizowało 5 wyjazdów studyjnych dla przedstawicieli organizacji rolniczych, związków zawodowych, samorządu rolniczego oraz rolników indywidualnych. W trakcie tych wyjazdów organizowano wizyty m.in. w grupach producentów rolnych i spółdzielniach rolniczych na terenie Polski oraz w krajach UE. Podczas wizyt członkowie grup producentów rolnych i spółdzielcy, informowali o zasadach działalności i współpracy, korzyściach wynikających z przynależności do grup producentów, a także o możliwościach pozyskania wsparcia finansowego dla grup producentów rolnych w ramach PROW 2007-2013.</p>

Kierunek interwencji	4.3.4. Działania na forum międzynarodowym na rzecz poprawy pozycji polskiego sektora rolno-spożywczego na rynku wspólnotowym i globalnym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Sprawne państwo /
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne	<p>W 2012 i 2013 r. prowadzono działania ukierunkowane na otwieranie nowych rynków zbytu w krajach trzecich - zgodnie z ustawą o produktach pochodzenia zwierzęcego Główny Lekarz Weterynarii uzgadnia weterynaryjne świadectwa zdrowia i weterynaryjne warunki wymiany handlowej z danym państwem.</p> <p>W 2012 r. uzgodniono 42 wzory świadectw zdrowia, w tym 12 dla mięsa i produktów mięsnych, 9 dla mleka i produktów mlecznych, 6 dla pasz. Tym samym umożliwiono eksport do 28 państw trzecich (m.in. do Algierii, Arabii Saudyjskiej, Australii, Egiptu, Hongkongu, Iraku, Republiki Południowej Afryki, USA). Ponadto, w wyniku tzw. pre-listingu (zatwierdzenie na podstawie gwarancji Głównego Lekarza Weterynarii) lub kontroli, szereg polskich zakładów uzyskało uprawnienia eksportowe na rynki 6 państw trzecich (m.in. Chin, Korei Południowej i Ukrainy).</p> <p>W 2012 r. prowadzono rozmowy z KE nt. zasad eksportu z Polski do Rosji produktów roślinnych, w tym materiału szkółkarskiego, odbywały się spotkania grup roboczych: polsko-ukraińskiej grupy roboczej ds. standaryzacji w rolnictwie, polsko-rosyjskiej grupy roboczej ds. współpracy w dziedzinie rolnictwa oraz polsko-rosyjskiej grupy roboczej ds. weterynarii, prowadzono rozmowy na tematy rolne w ramach Komisji Międzyrządowych z krajami WNP (Ukrainą, Uzbekistanem, Kazachstanem, Tadżykistanem, Azerbejdżanem, Rosją</p> <p>Działania, podejmowane przez MRiRW, celem uwzględnienia defensywnych i ofensywnych interesów sektora rolnego Polski w polityce handlowej UE, w tym zwłaszcza w prowadzonych przez KE negocjacjach umów o wolnym handlu (FTA) z krajami trzecimi oraz w negocjacjach w Światowej Organizacji Handlu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Umowy FTA z Peru i Kolumbią (podpisane w 2012 r.), Japonią, Indiami, krajami ASEAN, 	

	<ul style="list-style-type: none"> - Umowa CETA (Comprehensive and Economic Trade Agreement) z Kanadą, - Umowy TTIP (<i>Transatlantic Trade and Investment Partnership</i>) z USA, - Umów stowarzyszeniowych z Ameryką Środkową (podpisana w 2012 r.), Mercosurem, Ukrainą, Mołdawią, Gruzją, Armenią.
wdrożeniowe / inwestycyjne	
inne	<p>W latach 2012-2013 organizacje rolnicze, w tym członkowie COPA-COGECA, otrzymały z dotacji celowej wsparcie w wysokości ogółem 8 mln zł, na dofinansowanie kosztów związanych z uczestnictwem izb rolniczych, związków zawodowych rolników indywidualnych oraz społeczno-zawodowych organizacji rolników w ponadnarodowych organizacjach rolniczych, reprezentujących interesy zawodowe rolników indywidualnych wobec instytucji Unii Europejskiej. Podobne wsparcie zostanie udzielone również w 2014 r.</p>

Priorytet:

4.4. Promocja oraz powiększanie rynków zbytu produktów rolno-spożywczych

Kierunek interwencji	4.4.1. Promocja krajowych produktów rolno-spożywczych na rynkach: krajowym, unijnym i światowym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki Sprawne Państwo
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
Programowe		
Legislacyjne	W latach 2012-2013 podpisano następujące porozumienia bilateralne z krajami trzecimi: <ul style="list-style-type: none"> • List intencyjny między Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Rolnictwa Chińskiej Republiki Ludowej o rozwoju współpracy w dziedzinie nauk rolniczych (9 maja 2013 r. Warszawa) • Letter of Intent between the Ministry of Agriculture and Rural Development of the Republic of Poland and the Ministry of Agriculture and Cooperatives of the Kingdom of Thailand on the development of cooperation in the area of agriculture (4 lipca 2013 r., Warszawa) • Memorandum o porozumieniu między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Indonezji o współpracy rolniczej (4 września 2013 r., Warszawa) • Memorandum o porozumieniu między Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Spraw Morskich i Rybołówstwa Republiki Indonezji (4 września 2013 r., Warszawa)	
Institutionalne	<u>Imprezy wystawienniczo-targowe i promocyjne (targi, konferencje i seminaria)</u> <p>MRiRW podczas zagranicznych imprez wystawienniczo-targowych i promocyjnych w latach 2012 – 2013 prowadziło akcje promocyjne polskich produktów rolno-spożywczych poprawiające ich wizerunek oraz działania mające na celu uzyskanie większej dostępności do rynków krajów trzecich dla polskich towarów.</p> <p>MRiRW uczestniczyło także w licznych wydarzeniach wystawienniczo-targowych odbywających się na terenie całego kraju, podczas których prezentowane były produkty wyróżnione znakiem Poznaj Dobrą Żywność, produkty rolnictwa ekologicznego, produkty regionalne i tradycyjne oraz chronione w unijnym systemie jakości żywności jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność.</p>	

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>Wykonanie materiałów reklamowych, publikacji i kampanii reklamowych promujących polską żywność (MRiRW)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykonanie 10 000 szt. nośników elektronicznych (płyty DVD) i 6 000 egz. publikacji dotyczących produktów zarejestrowanych jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne, Gwarantowana Tradycyjna Specjalność oraz broszur i publikacji na temat rolnictwa ekologicznego. 2. Zorganizowanie konkursów i kampanii promującej rolnictwo ekologiczne emitowanej w TVP i trasy koncertowej „Lata z Radiem”: 3. W latach 2012-2013 w zakresie realizacji PO RYBY 2007-2013 (środki 3.4 oraz 4.1) w odniesieniu do promocji krajowych produktów rolno-spożywczych na rynkach: krajowym, unijnym i światowym realizowanych było 21 operacji, w tym zorganizowane przez producentów i stowarzyszenia. <p>Dbając o wizerunek polskiej żywności na rynku europejskim MRiRW regularnie reagowało, również poprzez placówki dyplomatyczne, na przekazywane fałszywe informacje na temat żywności z Polski. Takie sytuacje dotyczyły m.in. Danii, Czech i Słowacji a także Irlandii. Ponadto, WPHI w Sofii przeprowadziło interwencję do władz bułgarskich odnoszącą się do działań dyskryminacyjnych w stosunku do eksportu polskich produktów (m.in. jaj kurzych).</p>
<p>Inne</p>	<p>Udział Ministerstwa Gospodarki i Agencji Rynków Rolnych w promocji produktów rolno-spożywczych:</p> <p>W ramach promocji krajowych produktów rolno-spożywczych należy wyróżnić, realizowany przez MG Branżowy Program Promocji Branży Polskich Specjalności Żywnościowych. Jest jednym z 15 programów promocji wiodących branż eksportowych w Polsce w ramach wdrażanego przez Ministerstwo Gospodarki projektu systemowego pn. „Promocja polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych” Podziałania 6.5.1. Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.</p> <p>Branżowy Program Promocji Polskich Specjalności Żywnościowych (BPP), realizowany jest przez Agencję Rynku Rolnego w latach 2012 – 2015. Program obejmuje swoim zasięgiem następujące rynki docelowe: Rosja, Niemcy, Chiny, Francja, Ukraina oraz Zjednoczone Emiraty Arabskie. Celem programu jest wykreowanie polskich silnych marek, które będą rozpoznawalne na świecie i kojarzone przez to z krajem pochodzenia, poprzez stworzenie przedsiębiorcom możliwości kompleksowej i usystematyzowanej promocji ich produktów za granicą oraz stworzenie platformy do nawiązywania kontaktów gospodarczych, a także dostarczenie jak najszerszej grupie odbiorców zagranicznych informacji o produktach branży spożywczej.</p> <p>Program promocji polskich specjalności żywnościowych realizowany jest pod hasłem: "POLSKA SMAKUJE", które upowszechniane jest w wielu wersjach językowych w ramach wszystkich działań promujących.</p> <p>Ponadto w promocję polskiej produkcji rolno-spożywczej zaangażowane są Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji (WPHI).</p>

Kierunek interwencji	4.4.2. Rozwój polityki wsparcia eksportu w wymiarze instytucjonalnym, technicznym i zagranicznym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Sprawne Państwo Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
Programowe		
Legislacyjne		
Instytucjonalne	Rozwój instytucjonalnych form integracji gospodarczej , przyczyniającej się do poprawnych warunków dostępu do rynku dla eksportu rolno-spożywczego z Polski. Głównym instrumentem w tym zakresie było w latach 2012-13 było zaangażowanie w kształtowanie stanowiska UE w prowadzonych przez Komisję Europejską negocjacjach stref wolnego handlu, m.in. z: niektórymi krajami Partnerstwa Wschodniego (Ukraina, Mołdawia, Gruzja, Armenia), niektórymi krajami Ameryki Środkowej i Południowej, częścią krajów ASEAN, krajami EFTA, niektórymi krajami basenu Morza Śródziemnego, USA Kanadą, Indiami oraz Japonią.	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Działania radców rolnych w Brukseli, Berlinie, Paryżu oraz Moskwie.</p> <p>Wypracowanie, we współpracy z polskimi placówkami dyplomatycznymi, dobrego przepływu informacji nt. wizerunku polskiej żywności w krajach Unii Europejskiej, oraz możliwości reakcji na negatywne kampanie wymierzone przeciw polskim towarom.</p> <p>Działania na rzecz wzmocnienia pozytywnego wizerunku i reputacji polskich, a także ochrony polskich specjalności i wyrobów tradycyjnych poprzez system rejestracji w unijnym systemie jakości żywności, polskich produktów jako: <i>Chroniona Nazwa Pochodzenia</i>, <i>Chronione Oznaczenie Geograficzne</i>, <i>Gwarantowana Tradycyjna Specjalność</i>. Do końca 2013 roku w rejestrze Chronionych Nazw Pochodzenia, Chronionych Oznaczeń Geograficznych i Gwarantowanych Tradycyjnych Specjalności zarejestrowanych zostało 36 polskich produktów</p> <p>Monitoring istniejących /pojawiających się barier o charakterze pozataryfowym w handlu zagranicznym poprzez prace międzyresortowego <i>Zespołu do Spraw Barier w Dostępie do Rynków Krajów Trzecich</i>.</p> <p>Działania na rzecz znoszenia barier pozataryfowych poprzez kontakty o charakterze bilateralnym z przedstawicielami administracji, konsultacje eksperckie, prace grup roboczych, w szczególności w odniesieniu do części rynków WNP (Białoruś, Federacja Rosyjska, Ukraina).</p>	
inne	<p>Wsparcie o charakterze technicznym i informacyjnym dla producentów i eksporterów (np. <i>Seminarium nt. możliwości handlowych sektora rolno-spożywczego na rynkach krajów muzułmańskich, w szczególności polskich artykułów rolno-spożywczych w systemie halal</i>, zorganizowane przez MRiRW).</p> <p>Umożliwianie nawiązania kontaktów partnersko-biznesowych podmiotom sektora rolno – spożywczego, poprzez wydarzenia o charakterze promocyjnym, naukowym i branżowym.</p>	

Cel szczegółowy:

Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich

Priorytet:

5.1. Ochrona środowiska naturalnego w sektorze rolniczym i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	5.1.1. Ochrona różnorodności biologicznej, w tym unikalnych ekosystemów oraz flory i fauny związanych z gospodarką rolną i rybacką	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku		
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe	Przygotowano krajową strategię gospodarowania populacją bobra europejskiego. Strategia gospodarowania tym gatunkiem ma na celu wypracowanie mechanizmów pozwalających na ograniczenie szkód powodowanych przez bobra, przy jednoczesnym zapewnieniu zachowania jego populacji we właściwym stanie ochrony, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i międzynarodowym. Aktualnie dokument podlega konsultacjom. (MŚ) Rozszerzono sieci obszarów włączonych do sieci Natura 2000 (MŚ) Opracowanie projektów 400 planów zadań ochronnych (PZO) dla obszarów sieci Natura 2000 z udziałem społeczności lokalnych, w tym przedstawicieli rolników (POiŚ 25mln) (MŚ). Realizacja programu wieloletniego „Ochrona i zarządzanie krajowymi zasobami genetycznymi zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego użytkowania” w tym na ochronę bioróżnorodności zwierząt gospodarskich, przeznaczono 15,4 mln zł (IZ-PIB/MRiRW)	
legislacyjne	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych norm (Dz. U. poz.746) Obwieszczenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o zmianie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. 2012.17.64, 2012.151, 2012.479, 2012.870, 2013.330, 2013.696) Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego (Dz.U. 2012.879, 2013.185, 2013.720) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu	

	<p>przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. poz. 272 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. poz. 599).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).</p>
<p>instytucjonalne</p>	<p>Realizacja programów wieloletnich:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozwój zrównoważonych metod produkcji ogrodniczej w celu zapewnienia wysokiej jakości biologicznej i odżywczej produktów ogrodniczych oraz zachowania bioróżnorodności środowiska i ochrony jego zasobów (IO-PIB/MRiRW) – Ochrona roślin uprawnych z uwzględnieniem bezpieczeństwa żywności oraz ograniczenia strat w plonach i zagrożeń dla zdrowia ludzi, zwierząt domowych i środowiska (IOR-PIB/MRiRW) – Ulepszanie roślin dla zrównoważonych AgroEkoSystemów, wysokiej jakości żywności i produkcji roślinnej na cele nieżywnościowe (IHAR-PIB/MRiRW) – Wspieranie działań w zakresie kształtowania środowiska rolniczego i zrównoważonego rozwoju produkcji rolniczej w Polsce (IUNG-PIB/MRiRW)
<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<p>Realizacja ochrony <i>in situ</i> i <i>ex situ</i> gatunków zagrożonych wyginięciem- projekt „Ochrona muraw kserotermicznych w Polsce- teoria i praktyka” (MŚ)</p> <p>Realizacja projektu „Weryfikacja i aktualizacja informacji przestrzennej i opisowej o pomnikach przyrody i użytkach ekologicznych na terenie Polski”(MŚ)</p> <p>Realizacja projektu pn. „Ochrona dużych drapieżników poprzez działania minimalizujące konflikt człowiek hodowca-drapieżnik” (środki NFOŚiGW - 5,3mln zł) (MŚ)</p> <p>W okresie 2012-2013 wdrażano działania PROW 2007-2013, w tym szczególnie Program rolnośrodowiskowy oraz wsparcie rolniczego użytkowania obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania (MRiRW)</p> <p>Pakietami Programu rolnośrodowiskowego, które w sposób szczególny koncentrują się na ochronie różnorodności biologicznej, unikalnych ekosystemów oraz flory i fauny związanych z gospodarką rolną są: (i) Ekstensywne trwałe użytki zielone, którego celem jest ochrona bądź utrzymanie walorów przyrodniczych trwałych użytków zielonych (TUZ) - w okresie</p>

2012-2013 zrealizowano płatności na kwotę 242 mln zł, (ii) Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000 - w okresie 2012-2013 zrealizowano płatności na kwotę 276 mln zł, (iii) Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000, których celem jest ochrona cennych przyrodniczo siedlisk i zagrożonych gatunków ptaków - w okresie 2012-2013 zrealizowano płatności na kwotę 390,8 mln zł, (iv) Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, którego celem jest zachowanie lokalnych odmian roślin uprawnych - w okresie 2012-2013 zrealizowano płatności na kwotę 47,5 mln zł, (v) Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, którego celem jest ochrona zagrożonych wyginięciem rodzimych ras zwierząt gospodarskich - w okresie 2012-2013 zrealizowano płatności na kwotę 64,5 mln zł.

W ramach działania Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) pomocą corocznie w okresie 2012-2013 zostało objętych ok. 7,5 mln ha łącznie wypłacono środki w kwocie 2 793 mln zł.

Efekty rzeczowe realizacji działań zalesieniowych PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 w latach 2012-2013 zostały wskazane w pkt 5.3.2.

Realizacja PO RYBY 2007-2013 (środek 3.2. Ochrona i rozwój fauny i flory wodnej, w ramach którego wspierano realizację urządzeń służących ochronie i rozwojowi fauny i flory wodnej. Chodzi o urządzenia umożliwiające rybnom oraz innym organizmom wodnym pokonywanie na trasie ich wędrówek, w szczególności tarłowych, przeszkód przegradzających koryta rzeczne). W okresie 2012-2013 wydatkowano 17,388 mln zł. Środek 2.2 Działania wodno-środowiskowe, którego celem było zrehabilitowanie producentom wykorzystywanie tradycyjnych metod produkcji wspomagających ochronę i poprawę stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności. Celem jest również promocja ekologicznych praktyk produkcyjnych w polskim sektorze akwakultury w latach 2012-2013, wydatkowano 298,234 mln zł (MRiRW)

Realizacja zasady wzajemnej zgodności (MRiRW)

W ramach zasady wzajemnej zgodności rolnicy zobligowani byli do przestrzegania normy Dobrej Kultury Rolnej, która zabrania niszczenia na obszarach objętych formami ochrony przyrody np. parkach narodowych, obszarach Natura 2000, parkach krajobrazowych. (MRiRW):

- siedlisk roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- siedlisk przyrodniczych np. szuwary wielkoturzycowe, murawy ciepłolubne, itd.

Ponadto, na terenie całego kraju rolników obowiązywały wymogi wzajemnej zgodności, wynikające z Dyrektywy „ptasiej” i „siedliskowej” o szczególnym znaczeniu dla ochrony Obszarów Natura 2000, nakazujące przestrzeganie zakazu

	<p>umyślnego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zrywania, niszczenia i uszkodzenia oraz zbioru roślin objętych ochroną; - chwytania oraz zabijania ptaków objętych ochroną, niszczenia gniazd i jaj lub umyślnego płoszenia ptaków objętych ochroną [1]; - niszczenia siedlisk i ostoi ptaków podlegających ochronie; - wycinania drzew lub krzewów, dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków, wznoszenia obiektów, instalacji i urządzeń w strefach ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania ptaków. <p>Oprócz ww. obowiązków, rolników gospodarujących na Obszarach Natura 2000 obowiązywały dodatkowe wymogi ustanowione wyłącznie dla tego obszaru, które dotyczą:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przestrzegania wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych lub planów ochrony (PZO/PO) dla obszarów NATURA 2000 w zakresie: gatunków ptaków, typów siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin oraz gatunków zwierząt, - zakazu podejmowania działań mogących osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000.
inne	<p>Realizacja monitoringu efektów przyrodniczych programu rolnośrodowiskowego, którego celem jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie i jak realizowany program wpływa na środowisko przyrodnicze. Przedmiotem monitoringu są elementy środowiska przyrodniczego, do których wprost odwołują się zapisy programu, czyli siedliska przyrodnicze, ornitofauna, krajobraz oraz gleb (MRiRW)</p> <p>Zarybianie polskich obszarów morskich oraz odbudowa zasobów węgorka europejskiego w Polsce (MRiRW) -</p>

Kierunek interwencji	5.1.2.Ochrona jakości wód, w tym racjonalna gospodarka nawozami i środkami ochrony roślin [w tym na obszarach wiejskich]	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe	1. Przygotowano dla wszystkich OSN (na okres 2012-2016) jednakowe wymogi programów działań , które dotyczą (i) obowiązków osób prowadzących działalność na OSN w zakresie poprawy praktyki rolniczej; (ii) edukacji prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa; (iii) Kontroli rolniczych źródeł zanieczyszczenia; (iv) Sposobu monitorowania oraz dokumentowania realizacji programów i jego efektów. (MŚ)	
legislacyjne	<p>Obwieszczenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o zmianie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. 2012.17.64, 2012.151, 2012.479, 2012.870, 2013.330, 2013.696)</p> <p>Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego (Dz.U. 2012.879, 2013.185, 2013.720)</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. poz. 272 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. poz. 599).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).</p>	
instytucjonalne		

<p>wdrożeniowe / inwestycyjne</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie monitoringu jakości wód, mający na celu uzyskiwanie informacji i danych dotyczących jakości wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych oraz wód morskich. Chodzi o ocenę jakości rzek (cykl 2010-2015), jezior, wód przejściowych, przybrzeżnych i Morza Bałtyckiego (2010 - 2013 r.). Ponadto powstają coroczne opracowania o stanie chemicznym jednolitych części wód podziemnych uznanych za zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu w oparciu o wyniki badań jakości wód podziemnych przeprowadzanych w ramach monitoringu operacyjnego, a także są corocznie przygotowywane opracowania dotyczące stopnia zanieczyszczenia wód podziemnych związkami azotu pochodzenia rolniczego na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego (MŚ). 2. W okresie 2012-2013 wdrażano Program rolnośrodowiskowy w ramach PROW 2007-2013, w ramach którego realizowano m.in. pakiet <i>Rolnictwo zrównoważone</i> oraz pakiet <i>Ochrona gleb i wód</i> oraz <i>Rolnictwo ekologiczne</i>, które koncentrują się na ochronie jakości wód oraz są związane z racjonalną gospodarką nawozami i środkami ochrony roślin. W zakresie tych pakietów wydatkowano kwotę 1799 mln zł. (MRiRW). 3. Efekty rzeczowe realizacji działań zalesieniowych PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 w latach 2012-2013 zostały wskazane w pkt 5.3.2. 4. Realizacja zasady wzajemnej zgodności (MRiRW). <p>W ramach zasady wzajemnej zgodności rolnicy zobligowani byli do przestrzegania następujących wymogów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rolnicy stosujący w swoich gospodarstwach środki ochrony roślin muszą przestrzegać wymagań związanych z właściwym stosowaniem środków ochrony roślin. 2. W przypadku rolników gospodarujących na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych tzw. OSN, rolnicy mają obowiązek przestrzegać wymagań z programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla wyznaczonych obszarów. 3. W przypadku stosowania osadów ściekowych w rolnictwie, rolnicy muszą przestrzegać szeregu wymogów w tym zakresie. <p>Rolnicy muszą przestrzegać wymogu dotyczącego zakazu wprowadzania bezpośrednio i pośrednio przez glebę do wód podziemnych substancji niebezpiecznych np.: rtęci, trwałych olejów mineralnych, ropy naftowej itd.</p>
<p>inne</p>	<p>Realizacja programu wieloletniego „Ulepszanie krajowych źródeł białka roślinnego, ich produkcji, systemu obrotu i wykorzystania w paszach”, którego celem jest zwiększenie zainteresowania rolników uprawą roślin strączkowych i wykorzystaniem plonu krajowych odmian roślin strączkowych w produkcji pasz (MRiRW)</p>

Kierunek interwencji	5.1.3 Racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych na potrzeby rolnictwa i rybactwa oraz zwiększanie retencji wodnej	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>W celu poprawy możliwości funkcjonowania spółek wodnych, w MRiRW zostały przygotowane propozycje zmian <i>ustawy Prawo wodne</i> w zakresie dotyczącym działalności tych spółek. Przewidziano m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przywrócenie możliwości stosowania egzekucji administracyjnej składek niezbędnych do wykonywania statutowych zadań spółek wodnych, – rozszerzenie zakresu przedmiotowego pomocy finansowej otrzymywanej przez spółki z budżetów jednostek samorządu terytorialnego, – przeniesienie nadzoru nad utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych oraz nad spółkami wodnymi od starosty do wójta (burmistrza, prezydenta miasta). <p>Aktualnie w Ministerstwie Środowiska trwają prace nad projektem zamiany ww. ustawy.</p>	
instytucjonalne	<p>Powołanie Zespołu do spraw opracowania projektu Narodowego Programu Odnowy Melioracji i Rozwoju Retencji, którego celem jest określenie, w perspektywie 5 i 20 lat, zapotrzebowania rolnictwa w zakresie inwestycji, utrzymania i eksploatacji urządzeń melioracyjnych i retencyjnych, z uwzględnieniem uwarunkowań produkcyjnych, ekonomicznych, środowiskowych i klimatycznych, a także określenie zapotrzebowania na szkolenie kadr na potrzeby gospodarowania wodami na obszarach wiejskich.</p>	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W latach 2012-2013 wdrażano PROW 2007-2013 działanie pn. „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa przez gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi”. Na realizacji melioracji wodnych zapewniono 477,5 mln euro (ok. 2 mld zł). W ramach działania są również finansowane takie urządzenia melioracji wodnych podstawowych (wały przeciwpowodziowe). Realizacja obiektów małej retencji (m.in. zbiorniki sztuczne, stawy rybne, piętrzenie jezior, samodzielne budowle piętrzące i ujęcia wód na ciekach). W 2012 r. przeznaczono na ten cel 64 mln zł.</p>	
inne	<p>Co roczne zabezpieczenie w ustawie budżetowej środków rezerwy celowej na wsparcie budżetów województwa celem utrzymania urządzeń melioracji wodnych podstawowych i wód istotnych dla rolnictwa.</p>	

Kierunek interwencji	5.1.4. Ochrona gleb przed erozją, zakwaszeniem, spadkiem zawartości materii organicznej i zanieczyszczeniem metalami ciężkimi	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne	<p>Prowadzono prace nad projektem ustawy o zmianie ustawy - <i>Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw, zwanym dalej projektem ustawy o zmianie ustawy prawo ochrony środowiska</i>, które obejmują m. in. zmiany przepisów w zakresie ochrony powierzchni ziemi. Projekt ww. ustawy ma na celu implementowanie postanowień dyrektywy 2010/75/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych zwanej dyrektywą IED. Projekt wprowadza obowiązek opracowania raportu początkowego przed uzyskaniem pozwolenia zintegrowanego dotyczącego stanu gleb i wód podziemnych, a także raportu końcowego po eksploatacji. Wprowadza również bardziej elastyczny, niż dotychczasowe przepisy, obowiązek re mediacji, która będzie obejmować zgodnie z definicją łącznie glebę, ziemię i wody gruntowe. (MŚ)</p> <p>Obwieszczenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o zmianie wykazu wymogów określonych w przepisach Unii Europejskiej z uwzględnieniem przepisów krajowych wdrażających te przepisy (M.P. 2012.17.64, 2012.151, 2012.479, 2012.870, 2013.330, 2013.696)</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych norm (Dz.U. poz.746)</p> <p>Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego (Dz.U. 2012.879, 2013.185, 2013.720)</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. poz. 599).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).</p>	

instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<ol style="list-style-type: none"> 1. W okresie 2012-2013 wdrażano Program rolno środowiskowy w ramach PROW2007-2013, w ramach którego realizowano m.in. pakiet <i>Rolnictwo zrównoważone</i> oraz pakiet <i>Ochrona gleb i wód</i> oraz <i>Rolnictwo ekologiczne</i>, które koncentrują się na ochronie jakości wód oraz są związane z racjonalną gospodarką nawozami i środkami ochrony roślin oraz ochroną gleby przez erozję. W zakresie tych pakietów wydatkowano kwotę 1799 mln zł (MRiRW). 2. Realizacja zasady wzajemnej zgodności, w ramach której rolnicy zobligowani byli do przestrzegania normy i wymogów w zakresie właściwego stosowania środków ochrony roślin, komunalnych osadów ściekowych oraz ochrony wód gruntowych przed zanieczyszczeniem substancjami niebezpiecznymi. Ponadto, ochronie gleb przed erozją służy norma Dobrej Kultury Rolnej nakładająca obowiązek pozostawiania pod okrywą roślinną w okresie co najmniej od dnia 1 grudnia do dnia 15 lutego, powierzchni co najmniej 40 % gruntów ornych położonych na obszarach zagrożonych erozją wodną, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. (MRiRW). 3. Efekty rzeczowe realizacji działań zalesieniowych PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 w latach 2012-2013 zostały wskazane w pkt 5.3.2.
inne	

Kierunek interwencji	5.1.5. Rozwój wiedzy w zakresie ochrony środowiska rolniczego i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich i jej upowszechnianie	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	W okresie 2012-2013 wdrażano Program rolno środowiskowy w ramach PROW 2007-2013	
inne	<p>Inwentaryzacja terenowa gatunków i ich siedlisk przyrodniczych, w tym zwłaszcza chronionych na mocy Dyrektywy „ptasiej” i dyrektywy „siedliskowej” SOP- (budżet 1,8mln),(budżet 58 tys. zł) dot. gatunków: koza złotawa, piskorz, minóg strumieniowy; (MŚ)</p> <p>Promocja i popularyzacja założeń i zasad funkcjonowania sieci Natura 2000, obejmująca:- udoskonalanie serwisu internetowego (natura2000.gdos.gov.pl) i dostosowanie go do potrzeb użytkowników, w tym mieszkańców obszarów wiejskich, którego celem jest udostępnianie informacji o obszarach Natura 2000 w Polsce, jak również popularyzowanie wiedzy i promocja sieci Natura 2000; (MŚ)</p> <p>Modernizacja, aktualizacja i rozbudowa systemu Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody wraz z promocją nowego serwisu m. in. w gminach, w celu udoskonalenia bazy referencyjnej o obszarach chronionych (budżet 93,5 tys.zł.); (MŚ)</p> <p>Realizacja projektów mających na celu podnoszenie świadomości z zakresu ochrony przyrody: "Sieć Natura 2000- droga do rozwoju" projekt dedykowany przedstawicielom samorządu terytorialnego (współfinansowane przez POliŚ, budżet ponad 2,4 mln zł);(MŚ)</p> <p>RDOŚ organizowały spotkania dotyczące sieci obszarów Natura 2000 z władzami samorządowymi oraz ośrodkami doradztwa rolniczego celem przekazania podstaw prawnych w zakresie wyznaczania i funkcjonowania obszarów Natura 2000. (MŚ)</p> <p>W okresie 2012-2013 przeprowadzono ogólnopolską kampanie informacyjną podnoszącą świadomość społeczeństwa nt. różnorodności biologicznej i działań na rzecz ekosystemów. W ramach realizacji zadania przygotowano pakiety dydaktyczne wspierając nauczycieli w prowadzeniu lekcji w szkołach na temat różnorodności biologicznej, dwie gry internetowe oraz 4 filmiki telewizyjne przeznaczone dla dzieci mające na celu wykształcenie wśród dzieci świadomości, że wszystkie elementy środowiska zależą od siebie; (MŚ)</p> <p>Realizacja i upowszechnianie wyników przez Instytutu nadzorowane przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi odnośnie projektów związanych z ochrony środowiska rolniczego i różnorodności biologicznej na obszarach wiejskich. Wybrane przykłady projektów (i) Baltic Ecological Recycling Agriculture and Society Implementation, (BERAS-IUNG), (ii) Zrównoważone</p>	

	<p>stosowanie fumigantów w ochronie upraw ogrodnich – (SustUse IO-PIB)”, (iii) Nowe środki ulepszania gleby do redukcji zanieczyszczeń i rewitalizacji ekosystemu glebowego (BIOREWIT” IO-PIB)), (iv) Szkolenia i warsztaty prowadzone dla pracowników zakładów przemysłu rolno-spożywczego oraz uczniów szkół rolniczych nt. Bezpieczeństwa zdrowotne i jakość żywności oraz Systemy Zapewnienia Jakości (HACCP i ISO 22000) (IBPRS), (v) Adaptacji chowu zwierząt do wymogów środowiska (IZOO-PIB) , (vi) Realizacja krajowego programu ochrony in situ zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich oraz Opracowanie krajowego programu ochrony ex situ zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich (IZOO-PIB), (vii), Rekultywacja terenów zdegradowanych w rejonie Kopalni Węgla Brunatnego Konin z zastosowaniem konopi włóknistych (IWNiRZ), (viii) rolnictwo ekologiczne oraz skutków oddziaływania polityki państwa w tym zakresie (IERiGZ-PIB), (ix) Metody oceny efektywności i oddziaływania na środowisko pakietów przyrodniczych Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego (ITP).</p>
--	---

Priorytet:

5.2. Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego

5.2.1. Zachowanie unikalnych form krajobrazu rolniczego	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:	
programowe	
legislacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych norm (Dz. U. poz.746). • Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego (Dz.U. 2012.879, 2013.185, 2013.720) • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.). • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 marca 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. poz. 272 z późn.zm.).
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Wdrażano PROW 2007-2013, który jest sposobem skutecznej ochrony krajobrazu oraz półnaturalnych elementów przyrody - łąk, pastwisk, upraw, starych sadów wraz z ich florą i fauną (MRiRW).</p> <ul style="list-style-type: none"> – W ramach Programu rolnośrodowiskowego każdy beneficjent ma obowiązek zachować występujące w gospodarstwie rolnym i określone w planie działalności rolnośrodowiskowej trwałe użytki zielone oraz elementy krajobrazu rolniczego nieużytkowane rolniczo, tworzące ostoje dzikiej przyrody. Na program rolnośrodowiskowy przewidziano kwotę ponad 2,3 mld euro. – Ponadto zachowanie unikalnych form krajobrazu rolniczego jest celem pośrednio uzyskiwanym dzięki działaniu „Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)” objętym PROW 2007-2013. W ramach wsparcia ONW pomocą corocznie w okresie 2012-2013 zostało objętych ok. 7,5 mln ha łącznie

	wypłacono środki w kwocie 2,8 mld zł. Realizacja norm Dobrej Kultury Rolnej w ramach zasady wzajemnej zgodności , która zabrania niszczenia charakterystycznych elementów krajobrazu takich jak drzewa będące pomnikami przyrody, oczka wodne o powierzchni mniejszej niż 100 m ² oraz rowy do 2 metrów szerokości (MRiRW).
inne	Konferencji dotyczącej wdrażania Europejskiej Konwencji Krajobrazowej w Polsce, a także identyfikacji i oceny krajobrazów w Polsce.

Kierunek interwencji	5.2.2. Właściwe planowanie przestrzenne	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na podstawie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych, do dnia 25 maja 2013 roku Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyrażał zgodę na przeznaczenie na cele nierolnicze, do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, gruntów rolnych, położonych na obszarach wiejskich, stanowiących użytki rolne klas I- III, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do przeznaczenia przekraczał 0,5 ha. (MRiRW) 2. Od dnia 26 maja 2013 roku (ustawa z dnia 8 marca 2013 roku), przeznaczenie na cele nierolnicze gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III, bez względu na ich powierzchnię, wymaga w ramach procedury sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (MRiRW) 	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Kierunek interwencji	5.2.3. Racjonalna gospodarka gruntami	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Sprawne Państwo Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	Znowelizowane przepisy ustawy o scalaniu i wymianie gruntów weszły z dniem 16 października 2013 roku. W ustawie wprowadzono m. in. pojęcie „inwestora”, przez którego rozumie się jednostkę samorządu terytorialnego lub inny podmiot realizujący inwestycję celu publicznego oraz włączają inwestora do grona uczestników scalenia. Oznacza to tym samym, że w proponowanym pojęciu „inwestora” mieszczą się podmioty realizujące inwestycje celu publicznego na mocy tzw. „specustaw”. Przedstawione zmiany oznaczają, że koszty prac scaleniowych oraz zagospodarowania scaleniewego pokrywałby każdy z inwestorów, którego działalność powoduje, że ukształtowanie rozłogów gruntów gospodarstw rolnych zostało lub zostanie znacznie pogorszone. (MRiRW)	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	Wdrażanie działania „Poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem Rolnictwa i leśnictwa” Schemat I „Scalanie gruntów” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Jak wynika ze sprawozdań z wykonania prac scaleniowych, łącznie w latach 2012 i 2013 wykonano prace scaleniowe na 85 obiektach, których scaleniem została objęta powierzchnia 42803 ha, a liczba uczestników scalenia wynosiła 24774. (MRiRW)	
inne	<ol style="list-style-type: none"> 1. W 2012 r. Agencja Nieruchomości Rolnych zbyła 132,2 tys. ha gruntów Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa (w tym 18,4 tys. ha w przetargach ograniczonych) a w 2013 r. 147,7 tys. ha (w tym 38,2 tys. w przetargach ograniczonych). Według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. w Zasobie pozostawało 1 632 092 ha gruntów z czego 1 180 534 ha gruntów pozostawało w dzierżawie. W 2014 r. Agencja Nieruchomości Rolnych planuje zbyć nieruchomości o powierzchni 125 tys. ha. (MRiRW) 2. W latach 2012-2013 podjęto działania mające na celu uszczelnienie procesu sprzedaży nieruchomości Zasobu poprzez uniemożliwienie udziału w przetargach ograniczonych na sprzedaż nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa osób, które nabywają nieruchomości z zamiarem ich dalszej odsprzedaży m.in. na rzecz cudzoziemców. W tym celu zarządzeniami wydanymi przez Prezesa Agencji Nieruchomości Rolnych wprowadzono szereg rozwiązań mających na celu zapobieżenie występowania tego typu przypadków. Do głównych z nich należy zaliczyć (MRiRW): 	

	- udział przedstawicieli izb rolniczych w przetargach ograniczonych, w tym możliwość odwołania przetargu na uzasadniony wniosek przedstawiciela izby rolniczej, - zobowiązanie nabywcy w umowie sprzedaży nieruchomości m.in. do osobistego prowadzenia działalności rolniczej na gruncie nabytym z Zasobu przez okres 10 lat oraz wprowadzenie sankcji za niedotrzymanie warunków umowy.

Priorytet:

5.3. Adaptacja rolnictwa i rybactwa do zmian klimatu i ich udział w przeciwdziałaniu tym zmianom (mitygacja)

Kierunek interwencji	5.3.1. Adaptacja produkcji rolnej i rybackiej do zmian klimatu	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe	<p>Monitoring suszy. System na podstawie analiz warunków meteorologicznych i glebowych pozwala wskazać obszary, na których potencjalnie wystąpiły straty w plonach spowodowane warunkami suszy. Serwis jest prowadzony przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy (IUNG-PIB).</p> <p>Dopłaty do składek producentów rolnych z tytułu zawarcia przez nich umów ubezpieczenia dla produkcji roślinnej i zwierzęcej od wystąpienia zdarzeń losowych takich jak : huragan, powódź, deszcz nawalny, gradu, pioruny, obsunięcia się ziemi, lawiny, susze, ujemne skutki przezimowania lub przymrozków wiosennych, uboju z konieczności.</p> <p>Kredyty preferencyjne na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej z tytułu wystąpienia niekorzystnych zjawisk atmosferycznych.</p> <p>W przypadku klęsk żywiołowych, lub powstałych szkód spowodowanych przez np. huragan, deszcze nawalne, przymrozki stosowane są także tzw. działania ad-hoc ustanawiające program pomocowy dla rodzin rolniczych, których gospodarstwa rolne i produkcja rolna uległy szkodom.</p> <p>Działania adaptacyjne realizowane są w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (PROW 2007-2013):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ promowania zrównoważonych systemów gospodarowania i rolnictwa ekologicznego (w ramach programu rolno - środowiskowego), prowadzenia właściwej gospodarki wodnej (poprzez zwiększanie retencji gleb), ✓ utrzymywaniu istniejących stref buforowych i międz śródpolnych, (w ramach programu-rolno środowiskowego), ✓ utrzymywania trwałych użytków zielonych i wzrostu znaczenia pastwiskowania (w ramach programu-rolno środowiskowego),[uzyskano przeszło 90% udział pastwiskowania w chowie bydła mięsnego i 100% w chowie owiec, co wymiennie obniżyło emisję metanu dla tego rodzaju produkcji zwierzęcej.] ✓ zalesianie gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne czy odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych, 	

	✓ upowszechnianie wiedzy w zakresie praktyk adaptacyjnych wśród rolników i producentów rolnych.
legislacyjne	Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020, z perspektywą do roku 2030” (SPA), przyjęty przez RM w październiku 2013 r. Dokument przedstawia plan działań adaptacyjnych jakie mogą być podejmowane w najbardziej narażonych sektorach, w tym także w sektorze rolnym, do roku 2020. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	W okresie 2012-2013 wdrażano działania PROW 2007-2013 w tym szczególnie Program rolnośrodowiskowy oraz wsparcie rolniczego użytkownika obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania. (MRiRW) Na działanie program rolnośrodowiskowy przewidziano kwotę ponad 2,3 mld euro. W ramach działania Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW) pomocą corocznie w okresie 2012-2013 zostało objętych ok. 7,5 mln ha łącznie wypłacono środki w kwocie 2 781 mln pln. Efekty rzeczowe realizacji działań zalesieniowych PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 w latach 2012-2013 zostały wskazane w pkt 5.3.2. Realizacja PO RYBY 2007-2013
inne	

Kierunek interwencji	5.3.2.Ograniczanie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i całym łańcuchu żywnościowym	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. 361 z późn.zm.).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. poz. 599).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 realizowane były działania ukierunkowane na ograniczanie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie. Wdrażane były następujące działania: „Program rolnośrodowiskowy”, „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” oraz „Modernizacja Gospodarstw Rolnych”.</p> <p>W ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 do końca roku 2012 zalesiono łącznie 67,56 tys. ha (w tym: PROW 2004-2006 – 40,21 tys. ha i PROW 2007-2013 – 27,35 tys. ha). W 2012 roku zrealizowano płatności dla 12,24 tys. beneficjentów na łączną kwotę 142,21 mln zł. Do końca 2013 roku zalesiono łącznie 72,49 tys. ha (w tym: PROW 2004-2006 – 40,27 tys. ha i PROW 2007-2013 – 32,22 tys. ha). W 2013 roku zrealizowano płatności dla 14,23 tys. beneficjentów, na łączną kwotę 150,82 mln zł.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	5.3.3 Zwiększenie sekwestracji węgla w glebie i biomase wytwarzanej w rolnictwie
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi/ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki/Strategia Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:	
programowe	
legislacyjne	<p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie minimalnych norm (Dz. U. poz.746).</p> <p>Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniające rozporządzenie w sprawie liczby punktów, jaką przypisuje się stwierdzonej niezgodności, oraz procentowej wielkości zmniejszenia płatności bezpośredniej, płatności cukrowej, płatności do pomidorów lub wsparcia specjalnego (Dz.U. 2012.879, 2013.185, 2013.720).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007—2013 (Dz.U. poz. 599).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).</p>
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Zwiększenie sekwestracji węgla w glebie i biomase wytwarzanej w rolnictwie w latach 2012-2013 realizowane było poprzez działanie zalesieniowe PROW 2007-2013. Należy podkreślić, iż działanie zalesieniowe w sposób bezpośredni przyczynia się do łagodzenia zmian klimatu poprzez utrzymanie i odtworzenie dotychczasowego potencjału sekwestracji dwutlenku węgla jednocześnie zalesianie marginalnych gruntów rolnych przyczynia się do powiększenia istniejących kompleksów leśnych, a także do zwiększenia retencji wodnej, ograniczania procesów erozyjnych oraz poprawy mikroklimatu.</p> <p>Efekty rzeczowe realizacji działań zalesieniowych PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 w latach 2012-2013 zostały wskazane w pkt 5.3.2.</p> <p>Do sekwestracji węgla przyczynia się zasada wzajemnej zgodności poprzez normy Dobrej Kultury Rolnej w zakresie: ochrony trwałych użytków zielonych; zakazu wypalania gruntów ornych; zmianowania upraw.</p>
inne	

Kierunek interwencji	5.3.4. Badania w zakresie wzajemnego oddziaływania rozwoju obszarów wiejskich rolnictwa i rybactwa na zmiany klimatu.	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Badania w zakresie wzajemnego oddziaływania rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa na zmiany klimatu realizowane są w szczególności w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programu wieloletniego IUNG-PIB, w tym zadanie 1.1. <i>System informacji o wpływie zmian klimatycznych na rolnictwo oraz metodach adaptacji.</i> • Poniżej wymieniono przykładowe projekty badawcze z zakresu adaptacji do zmian klimatu, realizowane w ramach programów ramowych, programów operacyjnych UE, polsko-norweskiej współpracy badawczej i innych form międzynarodowej współpracy: • Opracowanie metodycznych podstaw adaptacji produkcji roślinnej w gospodarstwach rolniczych o różnych typach gospodarowania i skali produkcji do oczekiwanych zmian klimatycznych, Instytut Ochrony Środowiska-PIB; • "Developing Policies & Adaptation Strategies to Climate Change in the Baltic Sea Region" (ASTRA), Państwowy Instytut Geologiczny-PIB, Gdynia (2006–2007); • Adaptation of Agriculture in European Regions at Environmental Risk under Climate Change (ADAGIO), Uniwersytet Przyrodniczy Poznań (2007–2009); • Wpływ zmian klimatu na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę (zmiany, skutki i sposoby ich ograniczania, wnioski dla nauki, praktyki inżynierskiej i planowania gospodarczego) – [<i>Impact of climate change on environment, economy and society (changes, effects and methods of reducing them, conclusions for science, engineering practice and economic planning)</i>], IMGW-PIB (2009–2012); • Adaptive management of climate-induced changes of habitat diversity in protected areas (HABIT-CHANGE), IOŚ-PIB, SGGW, Biebrzański Park Narodowy (2010–2013); 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Assessing the sensitivity of water resources to global change at the regional, national and global scale- Flood risk on the northern foothills of the Tatra Mountains (FLORIST) Polish-Swiss Research Programme (Zagrożenia powodziowe na przedpolu Tatr), Institute of Geological Sciences, University w Bernie, UŚ, Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu, we współpracy z Potsdam Institute for Climatic Impact Research (PIK), Niemcy, Z.Kundzewicz. http://www.isrl.poznan.pl/ 2011; • Projekt „Platforma wspomagania decyzji operacyjnych zależnych od stanu atmosfery” (PROZA), ICM UW, IBL, Instytut Ogrodnictwa, Instytut Oceanografii Uniwersytetu Gdańskiego 2008–2013.
inne	

Kierunek interwencji	5.3.5. Upowszechnianie wiedzy w zakresie praktyk przyjaznych klimatowi wśród konsumentów i producentów rolno-spożywczych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki/	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi/	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe	W zakresie wdrażania działań PROW 2007-2013 realizowane były szkolenia, m.in. z działań rolno środowiskowych, leśnych oraz z wiedzy na temat <i>praktyk przyjaznych klimatowi</i> . Ponadto wydano materiały informacyjne m.in. z zakresu działań realizowanych w ramach: Programu Rolnośrodowiskowego oraz Zalesiania gruntów rolnych oraz zalesiania gruntów innych niż rolne.	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne	<p>W 2012 roku Ministerstwo Środowiska zrealizowało ogólnopolską kampanię społeczną dotyczącą zmian klimatu i redukcji emisji gazów cieplarnianych zatytułowaną „Wyłączamy prąd. Włączamy oszczędzanie”. Kampania telewizyjna i internetowa zachęcała mieszkańców Polski do oszczędzania energii w gospodarstwach domowych.</p> <p>W 2013 roku Ministerstwo Środowiska zrealizowało ogólnopolską kampanię społeczną dotyczącą racjonalnego wykorzystywania zasobów w gospodarstwach domowych, skierowaną do dzieci i ich rodziców. Celem kampanii było wyrobienie wśród dzieci nawyku oszczędzania zasobów naturalnych w domu oraz segregowania odpadów.</p> <p>W 2013 roku została przeprowadzona kampania telewizyjna dotycząca oszczędzania energii przez konsumentów.</p> <p>W 2013 roku była prowadzona kampania dotycząca odpowiedzialnego wykorzystania zasobów poprzez przemyślane zachowania konsumenckie; projektowi temu była dedykowana strona internetowa ekoszyk.pl. Wśród przeprowadzonych działań nie było działań skierowanych stricte do rolników.</p>	

Kierunek interwencji	5.4.1 Racjonalne zwiększenie zasobów leśnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe	<ul style="list-style-type: none"> • Od 1995 r. jest realizowany "Krajowy program zwiększania lesistości", który zakłada osiągnięcie w 2020 r. lesistości na poziomie 30%, co będzie wynikiem porównywalnym z obecnym średnim europejskim poziomem lesistości wynoszącym 31,1%. Powierzchnia leśna sukcesywnie wzrasta, choć w ostatnich latach w mniejszym tempie, gdyż wyraźnie zmalały powierzchnie rocznych zalesień, głównie z powodu mniejszej podaży gruntów rolnych do zalesiania, a także ograniczenia zalesiania na cennych przyrodniczo gruntach nieleśnych. W 2012 r. wzrost powierzchni leśnej kraju wyniósł ok 20 tys. ha, na co złożyło się zalesianie 4854 ha, w zdecydowanej większości prywatnych gruntów rolnych w ramach PROW 2007-2013, oraz w znacznie większym stopniu przeklasyfikowanie w ewidencji gruntów zalesień wykonanych we wcześniejszych latach i lasów powstałych w wyniku sukcesji naturalnej. W 2012 r. lesistość Polski zgodnie z metodyką GUS osiągnęła 29,3%, natomiast według metodyki OECD (liczona bez wód śródlądowych) 30,6%. W końcu 2013 r. lasy zajmowały powierzchnię 9,2 mln ha, obejmując 29,4% powierzchni kraju. Powierzchnia leśna sukcesywnie wzrasta, choć w ostatnich latach w mniejszym tempie, gdyż wyraźnie zmalały powierzchnie rocznych zalesień, głównie z powodu mniejszej podaży gruntów rolnych do zalesiania, a także ograniczenia zalesiania na cennych przyrodniczo gruntach nieleśnych. Zwiększanie zasobów leśnych odbywa się nie tylko poprzez wzrost powierzchni lasów, ale też w wyniku racjonalnego gospodarowania przez Lasy Państwowe. Roczne pozyskiwanie drewna jest od lat realizowane zgodnie z zasadą trwałości lasów, nie przekraczając rocznego przyrostu masy drzewnej, w związku z czym w sposób ciągły wzrastają zasoby drzewne na pniu. • Od 2005 r. praktycznie całość zalesień na gruntach niestanowiących własności Skarbu Państwa jest realizowana przy wsparciu w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych” objętego Planem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 oraz działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” PROW 2007-2013. Wynika to z faktu, iż płatności z PROW są płatnościami bardziej atrakcyjnymi od rozwiązań proponowanych w ustawie o lasach. Powyższe działania realizują zatem głównie zapisy KPZL • Działania zalesieniowe wdrażane w ramach PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 przyczyniły się do powiększenia obszarów leśnych oraz utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie 	

	fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych. Ponadto zalesienia na gruntach słabej, jakości mają uzasadnienie ekonomiczne ze względu na ich niską produktywność i jednocześnie wpływają korzystnie na utrzymanie różnorodności biologicznej.
legislacyjne	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 maja 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. poz. 599). <ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. z 2014 r. poz. 36).
instytucjonalne	
wdrożeniowe / inwestycyjne	Efekty rzeczowe realizacji działań zalesieniowych PROW 2004-2006 oraz PROW 2007-2013 w latach 2012-2013 zostały wskazane w pkt 5.3.2.
inne	

Kierunek interwencji	5.4.2. Odbudowa drzewostanów po zniszczeniach spowodowanych katastrofami naturalnymi	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	<p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. poz. 1670).</p> <p>Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 kwietnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (Dz. U. poz. 521).</p>	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Odbudowa drzewostanów po zniszczeniach spowodowanych katastrofami naturalnymi realizowana była w latach 2012 i 2013 poprzez działanie <i>Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych</i> objęte PROW 2007-2013.</p> <p>Łącznie, w ramach zakończonych operacji do dnia 31 grudnia 2012 roku wsparciem objęto 144,07 tys. ha natomiast do dnia 31 grudnia 2013 roku wsparciem objęto 234,92 tys. ha. W 2012 roku w ramach tego działania wypłacono 111,10 mln zł dla 85 beneficjentów natomiast w 2013 roku wypłacono 103,22 mln zł dla 87 beneficjentów.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	5.4.3. Zrównoważona gospodarka łowiecka służąca ochronie środowiska oraz rozwojowi rolnictwa i rybactwa	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>Kierunek interwencji 5.4.3. ma charakter horyzontalny i dotyczy powierzchni lasów, a także obszarów, na których przebywają gatunki pozyskiwane w drodze polowań lub odłowów (w szczególności tereny wykorzystywane rolniczo) oraz tereny, gdzie prowadzi się hodowlę i ochronę zwierzyny.</p> <p>Dane w ww. zakresie dotyczą łowieckiego roku gospodarczego liczonego od 1 IV danego roku do 31 III roku następnego. W roku łowieckim 2011/2012 odstrzelono 60 tys. jeleni, 7 tys. danieli, 167 tys. saren, 196 tys. dzików, 130 tys. lisów, 10 tys. zajęcy, 113 tys. bażantów i 1,8 tys. kuropatw. W roku łowieckim 2012/2013 odstrzelono 69 tys. jeleni, 7,5 tys. danieli, 172 tys. saren, 240 tys. dzików, 144 tys. lisów, 18 tys. zajęcy, 117 tys. bażantów i 1,7 tys. kuropatw.</p> <p>Odszkodowania łowieckie wypłacone osobom fizycznym lub prawnym, posiadaczom upraw i płodów rolnych uszkodzonych przez dziki, łosie, jelenie, daniela i sarny oraz za szkody powstałe przy wykonywaniu polowania; dane dotyczą łowieckiego roku gospodarczego liczonego od 1 IV br. do 31 III roku następnego. W roku łowieckim 2011/2012 PGL Lasy Państwowe wypłaciło 9887,5 tys. zł a w roku 2012/2013 11298,4 tys. zł. W roku łowieckim 2011/2012 Agencja Nieruchomości Rolnych wypłaciła 388,5 tys. zł. W roku łowieckim 2011/2012 Polski Związek Łowiecki wypłacił 46722 tys. zł a w roku 2012/2013 57212 tys. zł.</p>	
inne		

Kierunek interwencji	5.4.4. Wzmacnianie publicznych funkcji lasów [na obszarach wiejskich]	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Strategia Bezpieczeństwa energetycznego i środowiska
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe	<p>Las jest ważnym miejscem pracy na obszarach wiejskich w zakresie realizacji zadań gospodarczych i ochronnych świadczonych przez zakłady usług leśnych na zlecenie Lasów Państwowych, a użytki z lasów prywatnych uzupełniają dochody z gospodarstw rolnych. Szczególnie znaczenie ma edukacja dzieci i młodzieży. W Leśnych Kompleksach Promocyjnych rozwinięta jest infrastruktura dydaktyczno- turystyczna w postaci: ośrodków edukacji leśnej, izb i wiat edukacyjnych, ścieżek dydaktycznych, punktów edukacyjnych, parków i ogrodów dendrologicznych, obiektów kultury i tradycji, "zielonych szkół", a także bazy noclegowej. Różnorodne formy edukacji obejmują zajęcia dla szkół, w tym lekcje terenowe, plastyczne i fotograficzne.</p> <p>Działalność edukacyjna w Lasach Państwowych finansowana jest przede wszystkim ze środków własnych nadleśnictw, a także wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). W 2012 r. wydatkowano na ten cel ponad 25 mln zł, w tym ze środków funduszu leśnego 81 tys. zł, NFOŚiGW – 264,1 tys. zł, a z WFOŚiGW – łącznie 1447,7 tys. zł. Koszty utrzymania obiektów edukacyjnych w Lasach Państwowych wyniosły w 2012 r. 16 271 tys. zł.</p>	
legislacyjne		
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne		
inne		

Priorytet:

5.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich

Kierunek interwencji	5.5.1. Racjonalne wykorzystanie rolniczej i rybackiej przestrzeni produkcyjnej do produkcji energii ze źródeł odnawialnych	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	Kontynuacja współpracy z Ministerstwem Gospodarki w zakresie propozycji legislacyjnych do przygotowywanych przez MG projektów ustaw: o odnawialnych źródłach energii, o zmianie ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych.	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	<p>W 2013 r., MRiRW we współpracy z Fundacją na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA), w ramach ogólnopolskiej kampanii informacyjnej pn. <i>Biogazownie szansą dla rolnictwa i środowiska</i>, współfinansowanej ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, podjęte zostały działania mające na celu upowszechnianie wiedzy z zakresu wykorzystania OZE. W realizację projektu zaangażowane są również Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego oraz Powiatowe Punkty Konsultacyjne ds. OZE. W ramach tego projektu FDPA zorganizowała kilkanaście szkoleń z zakresu odnawialnych źródeł energii, przynajmniej po jednym w każdym województwie. Opracowano publikacje, która została rozdystrybuowana do wszystkich powiatów w Polsce.</p> <p>MRiRW we współpracy z Instytutem Technologiczno – Przyrodniczym oraz Targami Kielce SA. w latach 2012 – 2014 podczas corocznych targów AGROTECH które odbywają się w Kielcach na początku marca, organizowało konferencje poświęcone tematyce wykorzystania odnawialnych źródeł energii w rolnictwie i na obszarach wiejskich.</p> <p>Działania w ramach NFOŚiGW : Umowy dotacji na realizację programów w zakresie aktywnej edukacji ekologicznej oraz kampanii informacyjno – edukacyjnych dotyczące biogazowi - 4 projekty w 2012 roku na kwotę 1,9 mln zł oraz 6 projektów w 2013 roku na kwotę 3,3 mln zł.</p>	
inne	W latach 2012-2013 w zakresie realizacji PO RYBY 2007-2013 (środki 3.4 oraz 4.1) w odniesieniu do działań związanych z tematyką energii odnawialnej realizowanych było 25 operacji , w ramach których wypłacono łączenie kwotę ok. 13,5 mln zł.	

Kierunek interwencji	5.5.2. Zwiększenie dostępności cenowe i upowszechnienie rozwiązań w zakresie odnawialnych źródeł energii wśród mieszkańców obszarów wiejskich	
Rola wiodąca w realizacji kierunku	Ministerstwo Gospodarki	Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Rola wspierająca w realizacji kierunku	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony-miasta-obszary wiejskie
Działania podjęte w ramach realizacji SZRWRiR w latach 2012-2013.:		
programowe		
legislacyjne	W latach 2012-2013 MRiRW aktywnie uczestniczyło i uczestniczy w 2014 r. w pracach legislacyjnych nad zmianami ustaw: Prawo energetyczne, o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz przy tworzeniu ustawy o odnawialnych źródłach energii.	
instytucjonalne		
wdrożeniowe / inwestycyjne	W 2012 r., w ramach realizowanego przez Instytut Technologiczno-Przyrodniczy programu Wieloletniego na lata 2011-2015 <i>Standaryzacja i monitoring przedsięwzięć środowiskowych, techniki rolniczej i rozwiązań infrastrukturalnych na rzecz bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich</i> , kontynuowane były prace badawcze związane z doskonaleniem technologii produkcji biogazu rolniczego. Efektem podejmowanych działań w zakresie realizacji <i>Kierunków rozwoju biogazowi rolniczych na lata 2010-2012</i> jest rosnąca liczba inwestycji w biogazownie rolnicze. Do prowadzonego przez Prezesa Agencji Rynku Rolnego rejestru przedsiębiorstw zajmujących się wytwarzaniem biogazu rolniczego w 2012 r. zostało wpisanych 10 podmiotów, a w 2013 r. - 16 podmiotów.	
inne	W 2012 r. na zamówienie MRiRW Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB, wykonał ekspertyzę pt. <i>Ekspertyza dotycząca uwarunkowań rozwoju poszczególnych rodzajów odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich oraz ich wpływ na poprawę opłacalności produkcji rolniczej w Polsce w kontekście WPR</i> . Ekspertyza została udostępniona do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na stronie internetowej MRiRW. W 2013 r., MRiRW we współpracy z Fundacją na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa rozpoczęło prace nad ogólnopolską kampanią informacyjną w ramach projektu <i>Biogazownie szansą dla rolnictwa i środowiska</i> , współfinansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.	